

**UNGDOM
OG FRITID**

- landsforeningen for
fritidsklubber og ungdomshus

**KLUBBUNDERSØKELSEN
2016 / 2017**

Ungdom og Fritid
September 2017

Design: Ungdom og Fritid / Ida Schmidt
Tekst: Ungdom og Fritid / Amund Røhr Heggelund, Heidi Anderssen og Ida Schmidt
Trykk: Involve
Foto: Gettyimages / Shutterstock

Klubbundersøkelsen 2016 / 2017

Forord

Dette er fjerde gang Ungdom og Fritid gjennomfører en klubbundersøkelse. Tilsvarende undersøkelser har blitt gjennomført i 1997, 2002, 2008 og nå i 2016/2017. Over tid har Ungdom og Fritid innhentet et verdifullt datagrunnlag for å kunne tegne et større og helhetlig bilde av hvordan klubb Norge ser ut. Dette gjør oss, i denne utgaven av klubbundersøkelsen, i stand til å sammenligne data og tall med tidligere år. Tallene i denne undersøkelsen sammenlignes med tallene fra 2002 og 2008, slik at vi kan identifisere utviklingstrekk og trender over tid. Det er dessverre ikke mulig å se på utviklingen fra 1997, da spørreskjemaet og datagrunnlag ikke samsvarer i stor nok grad. De tallene vi derimot kan sammenligne med, er tall gitt fra Kommune-stat-rapportering (KOSTRA) og Ungdata, en nasjonal ungdomsundersøkelse. Vi valgte også denne gangen å legge til noen nye spørsmål i spørreskjemaet, da vi så at noen områder i undersøkelsen hadde behov for utdyping.

Resultatene fra undersøkelsen er viktig for oss som organisasjon og vårt arbeid. Det er lite forskning på fritidsklubbfeltet i Norge og det finnes ingen helhetlig gjennomgang av feltet som kan sammenlignes med denne undersøkelsen. Det er derfor en viktig dokumentasjon når vi skal jobbe for fritidsklubbenes interesser. Undersøkelsen er også viktig for våre medlemmer i det den presenterer trender, tips og argumenter til bruk i drift og lokalt påvirkningsarbeid. Vi skal i løpet av høsten 2017 legge om vår database slik at vi kan gjennomføre systematiske og kontinuerlige klubbundersøkelser gjennom denne. Det er derfor et ønske at man fremover skal kunne komme med en rapport som denne hvert tredje år.

Arbeidet med denne undersøkelsen har vært spennende og utfordrende. I gjennomgangen av datamaterialet har man fått verdifull innsikt i fritidsklubbfeltet og feltets mange utfordringer og muligheter. Vi er stolte over endelig å kunne presentere den fjerde klubbundersøkelsen.

Oslo, 28 september 2017
Ungdom og Fritid

Tema 1 Bakgrunn og innledning	4	Tema 5 Innhold	42
Historikk	6	Åpen og generell – eller spesialisert?	43
Dagens situasjon	6	Aktivitet	45
Fritidsklubbenes rammebetingelser	7	Arrangementer	46
Nasjonalpolitiske føringer	8	Oppsummering	47
Faglige føringer	8		
Kulturpolitisk forankring	8	Tema 6 Personalet	48
Sosialpolitisk forankring	9	Personalressurser	49
Datagrunnlag for klubbundersøkelsen	10	Ansvarlig leder	51
Begrepsbruk	10	Øvrige ansatte	53
Struktur og oppbygging	11	Frivillige	56
		Opplæring og veiledning	59
Tema 2 Forankring	12	Fagorganisering	61
Fritidsklubbens omtale i kommunalt planverk	13	Oppsummering	61
Hvem driver klubben?	17		
Faglig forankring	18	Tema 7	
Oppsummering	19	Demokrati og medvirkning	62
		Ungdomsdemokrati	63
Tema 3 Rammebetingelser	20	Klubbstyret	64
Beliggenhet	22	Reell innflytelse?	65
Åpningstider	22	Oppsummering	65
Økonomi	24		
Klubbkasse	25	Tema 8 Informasjonsarbeid	66
Aktivitetsmidler	27	Sosiale medier	68
Lønnsmidler	28	Tradisjonelle medier	69
Lokaler	29	Oppsummering	71
Tilrettelegging og egnethet	31		
Oppsummering	33	Tema 9	
		Samarbeid og	
Tema 4 Brukergruppen	34	holdningsskapende arbeid	72
Registrering	35	Samarbeidsaktører	73
Alder	37	Samarbeidsnettverk	75
Kjønn	38	Holdningsskapende arbeid	76
Innvandrerbakgrunn	38	Kvalifisering	78
Grupperinger og ungdomsmiljø	39	Oppsummering	79
Rekruttering	40		
Oppsummering	41	Avslutning	80
		Litteraturliste	81

TEMA 1

BAKGRUNN OG INNLEDNING

Spørreundersøkelsen tar ikke for seg de større nasjonale rammene for fritidsklubber i Norge. Derfor bruker vi dette første tema til å snakke om de overordnede rammevilkårene, hvilken kontekst fritidsklubbene opererer innenfor, den historiske utviklingen og det politiske klimaet.

Historikk

«Ungdom» som begrep kom som en reaksjon på en oppblomstrende velferd i forrige århundre. En oppblomstring som førte til et utvidet utdanningsløp og en egendefinert tid for de som befant seg i alderen mellom barn og voksen. Dette ga grobunn for begreper som ungdomskultur. Ungdomskultur handler om bestemte former for meningsskaping som ungdom deler med hverandre i form av felles uttrykk og språk. Det er et begrep vi bruker for å forstå ungdom, og det står i et motsetningsforhold til voksenkulturen og barnekulturen (Aagre, 2008).

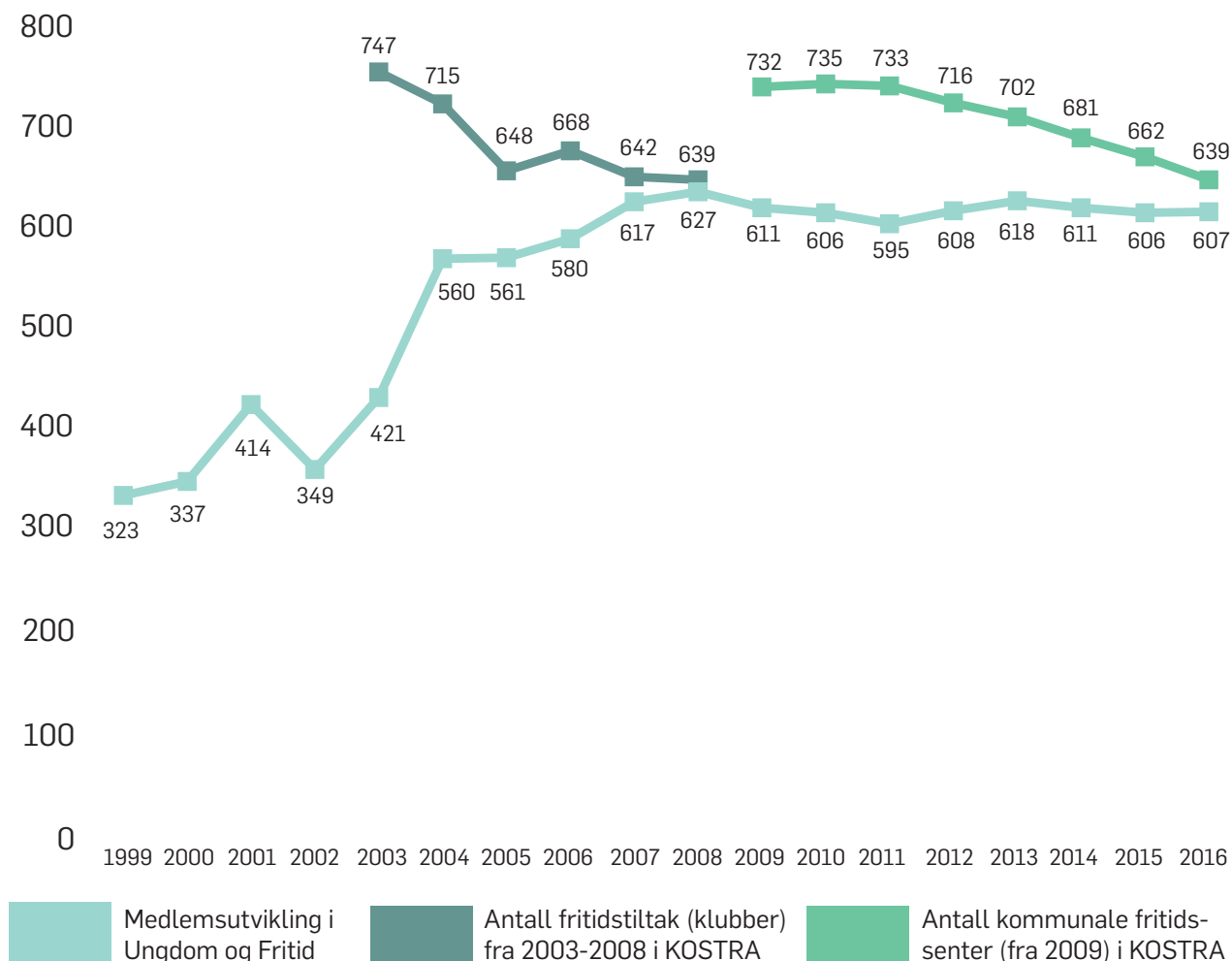
Den første norske fritidsklubben ble grunnlagt i 1953 på Hammersborg i Oslo. Etter inspirasjon fra skandinaviske åpne virksomheter og amerikansk sosialfaglig arbeid ble den første steinen i norsk fritidsklubbs historie lagt. Spesielt så man et behov for et tilbud som kunne motarbeide den negativt voksende kriminalitetsstatistikken blant ungdom i Oslo. Allerede i løpet av 60-årene ble kulturen og musikken en viktig bærebjelke i fritidsklubbene, spesielt jazzsjangeren. I takt med økende opprørstendenser blant ungdom, og en skolereform som ga 9-årig obligatorisk skolegang for alle norske barn, ble innholdet i begrepet «ungdom» annerledes. Man var ungdom på en ny måte og fritidsklubbene fikk mye oppmerksomhet, da de ivaretok mange av barnevernets forebyggende oppgaver. Utover 70-tallet spredte fritidsklubbene seg utover hele landet. Man stod også overfor et nytt og annerledes narkotika-problem som måtte håndteres. Fritidsklubbene var et positivt bidrag inn mot dette. Den store økningen i antall fritidsklubber førte også til opprettelsen av Ungdom og Fritid som organisasjon i 1978. I løpet av 1980-årene fortsatte klubbene å vokse og tilbud til de yngste, i form av juniorklubber, kom til. Framover mot midten av 80-tallet fantes det nærmere 1000 klubber på landsbasis. Men da ordningen med øremerket driftsstøtte ble fjernet i 1985, sank tallet gradvis tilbake (Jacobsen 2000:24). Når man beveger seg inn i 90-tallet, ser man en endring i fritidsklubbenes terminologi. De omtales som en del av det kommunale tjenesteapparatet og klubbene begynner å drive tjenesteproduksjon for brukere, altså ungdom. Man måtte i større grad begynne å forsvare drift opp mot forventninger om avkastninger, dette gikk i så måte utover fritidsklubbene som et fristed. I 1997 avviklet staten også etableringsstøtten til ungdomslokaler. Etter at de statlige støtteordningene ble avviklet har det vært en økning av private initiativer som søker støtte til å drive fritidsklubbliknende tilbud. I løpet av 2000-tallet har vi sett en stor nedgang i antall årsverk knyttet til fritidsklubbene.

Dagens situasjon

I dag kan man se at den norske modellen for fritidsklubber har utkrystallisert seg kanskje enda tydeligere enn før – fritidsklubbpedagogikk handler om gjennomgående tverrfaglighet hvor både det sosialfaglige og det kulturfaglige møtes og tvinnes sammen (Stafseng, 2003).

I dag er også kommunene pliktige til å rapportere inn i kommune-stat-rapportering (KOSTRA). Dette gir oss en oversikt over og tall på kommunale fritidssentre, som kan sammenlignes med våre medlemstall.

Diagrammet under viser Ungdom og Fritids medlemsutvikling, sett i forhold til det totale antallet kommunale fritidssenter registrert i Kostra. Vi ser en nedgang i antall kommunale fritidssentre, mens medlemsmassen til Ungdom og Fritid holder seg rimelig stabil. I 2008 endret Kostra sitt innrapporteringssystem, derfor er det ikke mulig å sammenligne dagens tall med tall før 2008.

Fritidsklubbenes rammebetingelser

Ungdom og Fritid mottar til stadighet henvendelser om hvor man finner de formelle rammebetingelsene til fritidsklubbene. Det er viktig å avklare forholdene knyttet til dette, da dette i høy grad påvirker hvordan klubbene drives og prioriteres.

Fritidsklubbene i Norge har per dags dato ingen beskyttelse i norsk lovverk. Det finnes heller ingen statlige forskrifter eller kvalitative kriterier for drift. Fritidsklubb er et relativt begrep, både når det gjelder form og innhold. Det man i kommunene ikke er pålagt å drive, vil alltid være gjenstand for debatt. De lovpålagte kommunale oppgavene vil vinne der det er kamp om de økonomiske ressursene. I den grad politikerne velger å satse på fritidsklubber, er det den enkelte kommune selv som definerer ressursinnsatsen. Det som, til tross for mangel på en spesifikk lov om fritidsklubber, beskytter dem er at Norge har ratifisert FNs barnekonvensjon og inkorporert konvensjonens innhold i Norges lover. I konvensjonen er det spesielt artikkel 31 «barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet» som har størst innflytelse for fritidsklubbens eksistensgrunnlag.

I tillegg skrev kommunene, frivilligheten og staten i 2016 under på Fritidserklæringen. Denne erklæringen bygger på barnekonvensjonens artikkel 31 og skal sørge for at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre.

Nasjonalpolitiske føringer

I dag ser vi at fritidsklubbene ikke er noe utpreget fokusområde på nasjonalt politisk nivå. Det finnes ingen nasjonale forskrifter for sektoren. Frifond er en støtteordning opprettet av Stortinget for å bedre de økonomiske rammebetingelsene for demokratisk og frivillig aktivitet i lokalsamfunn. Ungdom og Fritid forvalter og deler hvert år ut over 9 millioner kroner til våre medlemmer. Pengene går til ungdommens lokale aktiviteter i klubber og ungdomshus.

Det kan synes som om de manglende nasjonalpolitiske prioriteringene henger sammen med de manglende formelle rammebetingelsene. En kan spørre seg om de formelle rammebetingelsene ville vært på plass dersom det var høyere politisk fokus på dette området. Vi ser at gruppen som benytter seg av disse tilbudene er ungdom opp til 18 år. Det må være et betimelig spørsmål å stille; at dersom disse 607 tilbudene var rettet mot en gruppe som hadde stemmerett, så ville det ført til at dette feltet hadde hatt en større politisk oppmerksomhet.

Faglige føringer

I løpet av fritidsklubbenes over 60-årige historie har debatten om deres forankring pendlet mellom en sosialpolitisk og en kulturpolitisk begrunnelse. Fokuset på enten det ene eller det andre vil være avhengig av de nasjonalpolitiske satsningsområdene. Siden fritidsklubbene mangler nasjonalpolitiske føringer, vil man være avhengig av å kunne støtte seg på strømmene i det politiske klimaet for å argumentere for eksistensgrunnlaget. Ønsker man en grundigere gjennomgang av den faglige forankringen henviser vi til mer inngående litteratur på feltet, som Vestel (2009), International Journal of Open Youth Work (2017), Aagre (2014), Hylland og Haugsevje (2016).

Generelt kan vi si at fritidsklubbene står på begge disse politiske og faglige søylene, og at de aller fleste vil begrunne sitt virke både sosialpolitisk og kulturpolitisk. De to søylene er like mye faglige tilnærminger som politiske argumentasjoner, og vi hevder at de ikke mot sier hverandre. Det å jobbe kulturfaglig og tilrettelegge for kulturaktivitet er med på å skape mestring, som er en av de viktigste faktorene for forebygging av rus og psykiske lidelser. Vi kan altså snakke om kultur som metode for sosialfaglig arbeid.

Kulturpolitisk forankring

Klubbene argumenterer ofte med at de er ungdomskulturelle arenaer hvor ungdom kan utvikle kompetanse på ulike kulturrettede områder, og hvor de kan drive med aktiviteter tilrettelagt av, med og for ungdom. Denne argumentasjonen er viktig, og gyldig også på nasjonalt plan. Vi ser at mange av de artistene som har nådd langt i Norge har sin opprinnelse i et musikkrom på en fritidsklubb; Karpe Diem (Hovseterklubben), Adil (X-ray), Dagny (Tvibit) og Quickstyle (Trosterudklubben og X-ray) har alle startet sin karriere med et slikt utgangspunkt.

Den kulturpolitiske argumentasjonen handler derfor om at vi må sikre arenaer for å støtte og utdanne fremtidens kulturutøvere.

Et viktig perspektiv i den kulturpolitiske argumentasjonen er at ungdom, ifølge FNs barnekonvensjon, har rett på et selvstendig kulturliv. De fleste av de kulturelle arenaene vi har i Norge er tilrettelagt av og for voksne. Det er ingen som argumentere med at disse skal ha en sosialpolitisk funksjon, at for eksempel operaen er viktig for å forebygge rus og kriminalitet blant voksne. Slik må imidlertid etablering av tilbud tilrettelagt for ungdom ofte forsvares. Det er viktig at man forsetter å holde på den kulturpolitiske argumentasjonen for fritidsklubb – at klubben har en funksjon i seg selv, og at ungdommene skal få tilgang på en arena de selv er med på å definere. Dette bidrar også til at fritidsklubben fortsetter å være et tilbud som er åpent for alle. I dag ser vi at arenaer som inkluderer på tvers av alle skillelinjer er utrolig viktige virkemidler for å bygge ned fordommer og alle former for utenforskap. Enger-utvalgets definisjon av den kulturelle grunnmuren som folkebibliotekene, kulturskolene og fritidsklubbene i Kulturutredningen 2014, underbygger også fritidsklubbene som en viktig kulturarena i seg selv.

Sosialpolitisk forankring

Dersom fritidsklubbene organiseres med en tilknytning til sosialenheten i kommunen vil denne kunne besitte mye av den forståelsen og fagkunnskapen som kan sikre klubbens særart. Integrering av minoritetsgrupper som eksempelvis funksjonshemmede, psykisk utviklingshemmede og flyktninger angår i høyeste grad fritidsklubbens daglige drift. Barnevernet har ifølge barnevernsloven øremerkede midler til forebyggende tilbud. Det å sikre samarbeid og koordinering mellom de ulike tilbudene, samt intervensjon og aktivitet over tid er grunnleggende for å sikre en god faglig forankring i det forebyggende arbeidet i kommunen. At fritidsklubbene skal inngå som en del av dette grunnlaget forutsetter at de innlemmes i det faglige samarbeidet og i det kommunale planverket.

Fritidsklubben inngår som en del av mange unges oppvekst – og læringsmiljø, er i høy grad tilpasset målgruppen, og har en god ramme for å jobbe for en kontekstuell endring i ungdomsmiljøene. En satsning på fritidsklubbene med et faglig fokus i bunn vil derfor kunne sies å ivareta en sosial-økologisk strategi for det forebyggende arbeidet.

Ser vi på kulturetaten og de etablerte kunst- og kulturtjenestene, lever de i dag trangt på de kommunale budsjettene. Tradisjonelt innehar denne etaten bred kompetanse i kulturutviklingsarbeid og kulturformidling, men har ikke hatt like mye fokus på de mer forebyggende og holdningsskapende aspektene ved ungdomsarbeid. Faren er absolutt til stede for at de «hjempløse» fritidsklubbene her kan bli et stebarn, uten forankring i et tverrfaglig, helse- og sosialfaglig miljø. Det er nettopp denne tverrfagligheten vi vil trekke frem som det viktigste for å sikre fritidsklubbens forankring. Dersom klubben inngår som ett av flere tilbud i et fagmiljø der både helse-, kultur- og sosialfaglig etat jobber sammen, vil klubben kunne være en støtte på mange områder for de som benytter klubben. Man vil da kunne fange opp problemer tidlig, og ha en mulighet for tidlig intervensjon.

Ungdom og Fritid mener at fritidsklubber bør forankres både med en sosialpolitisk og en kulturpolitisk tilhørighet, og klubben som tilbud bør samarbeide tett med andre instanser og delta på de arenaer hvor saker som angår barn og unges oppvekstmiljø behandles. Organiseringen av ungdomsarbeidet bør derfor ivareta behovet og bygge broer for tverrfaglighet mellom mange felt og sektorer.

Datagrunnlag for klubbundersøkelsen 2016

Vi har i denne undersøkelsen, som i de foregående klubbundersøkelsene, tatt utgangspunkt i Ungdom og Fritids medlemsdatabase. Dette er det eneste registeret som finnes over kommunale fritidsklubber og ungdomshus i Norge. Som vist i diagrammet for medlemsutvikling, er en stor andel av de kommunale fritidssentrene medlemmer i Ungdom og Fritid. Dekningsgraden er svært høy.

Klubbundersøkelsen er en kvantitativ undersøkelse utsendt 11.november 2016. Vi purret på mottakerne i alt 5 ganger i løpet av perioden, og satte endelig svarfrist til 12.mai 2017. Av de 435 mottakerne som ble bedt om å delta i undersøkelsen var det 302 som svarte på spørreskjemaet. Svarprosenten på denne undersøkelsen er derfor 69%, noe vi er ganske fornøyd med. Det er grunn til å anta at mange av mottakerne som ikke har svart var utdaterte adresser i registeret til Ungdom og Fritids medlemsdatabase. Det er også grunn til å tro at det ligger en liten feilmargen i at noen klubbledere er leder for flere klubber og har valgt å svare for alle klubbene på samme skjema, selv om vi var tydelige på at hver klubb måtte rapporteres særskilt. Det er også grunn til å tro at noen av respondentene kun har besvart deler av undersøkelsen. Vi brukte surveyverktøyet Easyresearch til å gjennomføre undersøkelsen. Det er det samme systemet som ble brukt i 2008.

Undersøkelsen var svært omfattende. Datagrunnlaget er et spørreskjema med 102 spørsmål. Undersøkelsen var nettbasert, det vil si at alle klubbene fikk tilsendt en link til spørreskjemaet de skulle besvare. Undersøkelsen ble sendt til den ansvarlige kontaktpersonen for hver klubb, som skulle svare på vegne av klubben. Undersøkelsen ble besvart anonymt, slik at informasjonen gitt gjennom spørreskjemaet ikke kan spores tilbake til klubben. Det er det samlede informasjonsgrunnlaget som er viktig for oss, ikke de enkelte svarene.

Tallene kommenteres i denne rapporten med utgangspunkt i utviklingen fra de to foregående undersøkelsene, aktuell forskning og vår kjennskap til feltet over lang tid. Dette blir viktig for å sette tallene i en sammenheng, og for å kartlegge utviklingstrekk.

Undersøkelsen ble meldt inn, og godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, Personvernombudet for forskning, og Datatilsynet.

Begrepsbruk

Betegnelsen fritidsklubb brukes i denne rapporten som en samlebetegnelse for kommunalt tilrettelagte hus og lokaler som driver fritidsrelatert virksomhet for barn og unge. Våre medlemmer har mange navn. Fritidsklubb, ungdomsklubb, ungdomshus, kulturhus for ungdom, fritidssenter og aktivitetshus m.fl. Ungdom og Fritid bruker gjerne fellesbetegnelsen åpne møteplasser for ungdom. Felles er at de er kommunale eller kommunalt støttet, brukerstyrt og åpne for alle. Våre tilbud er både byggende og forebyggende. De forebygger sosial ekskludering, dropout, psykisk uhelse og alle former for utenforskap. I tillegg er dette en bred kulturarena for utøvelse av, og deltakelse i kulturaktiviteter.

Selv om medlemsklubbene er ulike, er metodikken felles. Ungdomsarbeideren møter ungdom på deres premisser. De tar ungdom på alvor. Ved å arbeide metodisk med medvirkning, er ungdomsarbeideren unik i fagmiljøet som jobber direkte med ungdom.

Struktur og oppbygging

Undersøkelsen vil ta for seg svarene fra undersøkelsen tematisk. Temaene er fordelt på ni hovedområder, hvorav åtte av disse analyserer resultatene i undersøkelsen. Det første temaet legger rammene for feltet på et overordnet nivå. Tema to er forankring og tar for seg klubbens fundament både faglig og i den kommunale strukturen. Det tredje temaet er rammebetingelser og vil se nærmere på klubbens økonomi, lokaler og andre eksterne forhold som påvirker klubben. Det fjerde temaet er brukergrupper og tar for seg klubbens demografi. Det femte temaet er aktiviteter. Det sjette temaet er personalet. Det sjuende temaet er klubbens demokratiske arbeid og det åttende temaet handler om klubbens informasjonsarbeid. Til slutt handler det niende temaet om samarbeid og holdningsskapende arbeid. Det er en kort tematisk innledning i starten av hvert hovedområde. De ulike spørsmålene fra undersøkelsen kommenteres underveis, og dataene presenteres i denne tematiske rekkefølgen. For å lage en leservennlig rapport har vi sett det som formålstjenlig å lage denne tematiske inndelingen, til tross for at noen av temaene og spørsmålene kan gå over i hverandre og være relevante flere steder. Til slutt i rapporten finnes det en avsluttende oppsummering.

TEMA 2

FORANKRING

Klubbens lokale forankring legger føringer for hvilke rammebetingelser klubben har. Det kommunale planverket kan sikre at klubben settes inn i en samarbeidende rolle med andre instanser som politi, barnevern, skole etc. En tydelig forankring i planverket vil også fastsette hvorvidt klubben skal være et satsningsområde for kommunen eller ikke.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet utviklet i 2014 en veileder for medvirkning i offentlige planprosesser. Her fremheves viktigheten av at befolkningen i et samfunn skal være med å planlegge sin fremtid gjennom deltakelse i offentlige planprosesser. Veilederen er utviklet med bakgrunn i plan- og bygningsloven som oppfordrer kommunene til at de bør legge til rette for medvirkning i planprosesser. For fritidsklubbene er det viktig å være synlige i planprosessen, for å bli vektlagt i budsjettarbeidet i kommunen.

Det er også viktig at klubbene er forankret i det politiske arbeidet i kommunen. Desto høyere opp i det politiske system tilbudet er forankret, desto flere er det som har vært involvert i prosessene rundt tilbudet. Man kan anta at dette bidrar til å sikre tilbudet.

Fritidsklubbens omtale i kommunalt planverk

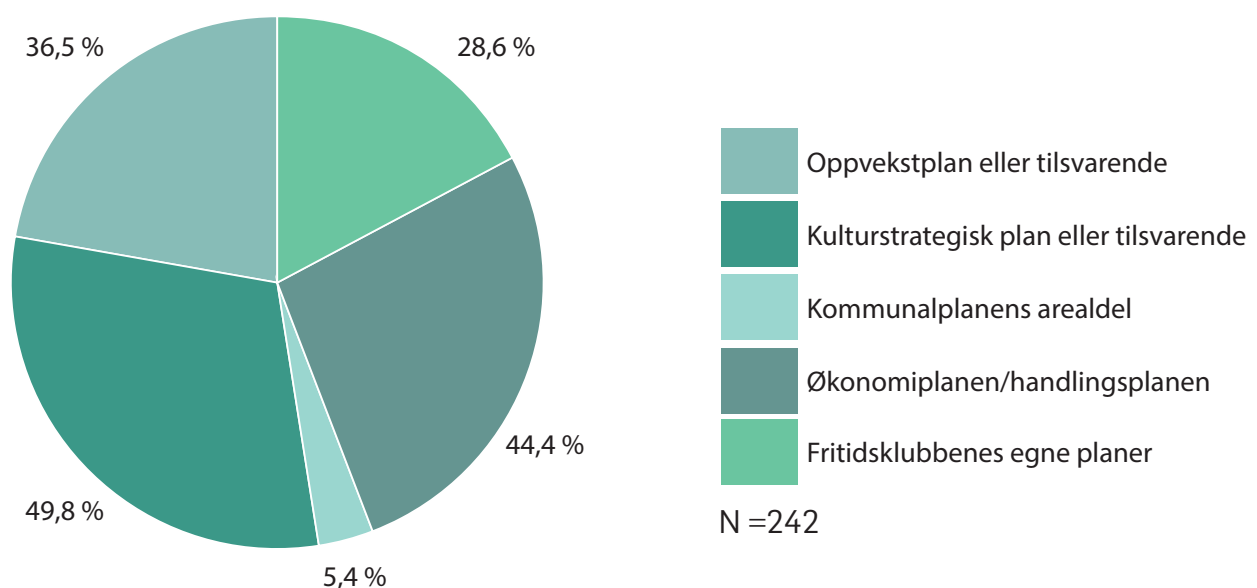
Kommunen har en dobbel funksjon. Den er både et redskap for statlig styring og en arena for lokal myndighetsutøvelse (Rønning, 2005). Denne doble funksjonen gjør kommunen til forvaltningsorgan for de kommunale tjenestene, slik som fritidsklubbene, og den gjør påvirkningsarbeid på nasjonalpolitisk nivå relevant. De kommunale planene er viktige dokumenter, da de sier noe om hvilke prioriteringer kommunen skal ha. En kommuneplan vil trekke opp de store linjene, og strekke seg mange år fremover i tid. Utledet av en slik helhetlig kommuneplan vil det utarbeides kortere strategiske planer, handlingsplaner, økonomiplaner etc. Hvert år vil kommunestyret justere de overordnede planene i henhold til den økonomiske situasjonen og det eksisterende lovverket. Noen planer er kommunen pålagt å ha, eksempelvis en overordnet kommuneplan, en ruspolitisk handlingsplan og en plan for folkehelsearbeid. Dette er derfor gode arenaer man kan forankre fritidsklubben i – ikke bare i tekst, men også i prosessen med utarbeidelsen av planverket.

Siden fritidsklubbene ikke er beskyttet av verken lover eller forskrifter, er det særlig viktig å bli synliggjort i disse planene. I motsatt fall vil dens eksistens lett kunne trues. I tillegg ligger det et markedsføringspotensiale i å bli omtalt i kommunens overordnede dokumenter, og overfor kommunens befolkning er det et håndfast bevis på at fritidsklubben anses å være et vitalt virkemiddel i oppvekstpolitikken.

En forankring i planverket vil dessuten kunne sikre klubbene noe forutsigbarhet i forhold til driften. Det vil være vanskeligere å legge ned et tilbud som har fått en betydningsfull rolle i planverket.

Er fritidsklubben/tiltaket omtalt i kommunens planverk?			
	2002 (N = 243)	2008 (N= 366)	2016 (N = 300)
Ja	85 %	77 %	82 %
Nei	5,2%	7,7 %	6,7 %
Vet ikke	9,1%	15,3%	11,3 %

I klubbundersøkelsen fra 2008 forklarte man nedgangen i antall fritidsklubber som var forankret i det kommunale planverket med at det var blitt en større avstand mellom klubbansatte og kommunal ledelse. Tallene for 2016 viser imidlertid at dette har justert seg tilbake til 2002-nivået. Det finnes flere mulige forklaringer på dette fenomenet. En forklaring kan være at det her er snakk om naturlige svingninger, og en annen forklaring kan være at ungdomsarbeideren er mer bevisst på dette og har jobbet for å forankre virksomheten i det kommunale planverket.

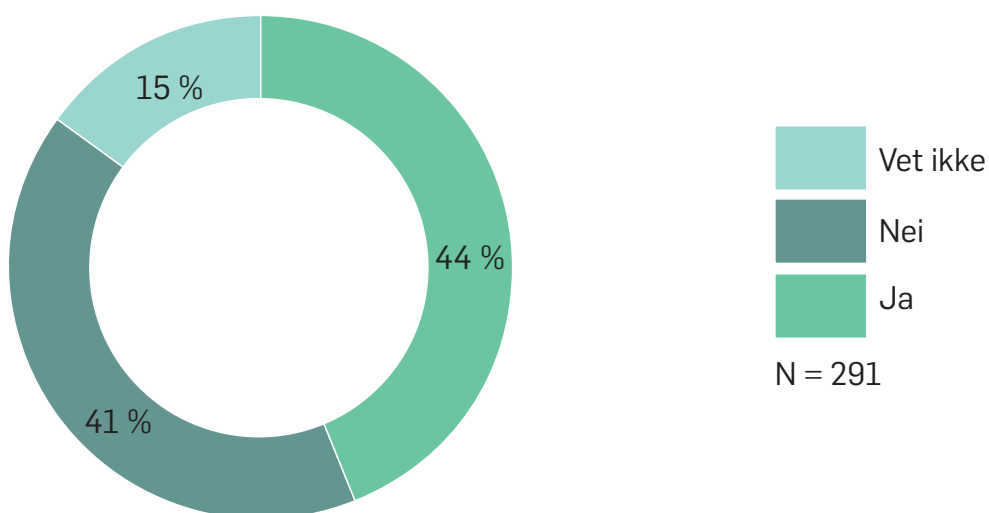

Diagrammet over viser i hvilket kommunalt planverk fritidsklubbene blir nevnt. Dette spørsmålet var ikke en del av klubbundersøkelsen i 2008 og 2002, så det finnes dermed ingen sammenlignbare data. Vi ser at det er en overvekt av respondentene som har oppgitt å bli nevnt i kommunens kulturstrategiske planverk. Videre er det kun 5,4 % som oppgir å være nevnt i kommunalplanens arealdel. Det har de siste årene vokst frem en økt interesse blant arealplanleggere for å skape medvirkningsprosesser sammen med barn og unge i utformingen av byarealer. Ungdomstråkk (2016) er en rapport levert i det henseende. Fritidsklubbene er gode på medvirkningsprosesser og denne satsningen vil være et vindu for fritidsklubbene inn mot det kommunale planverket.

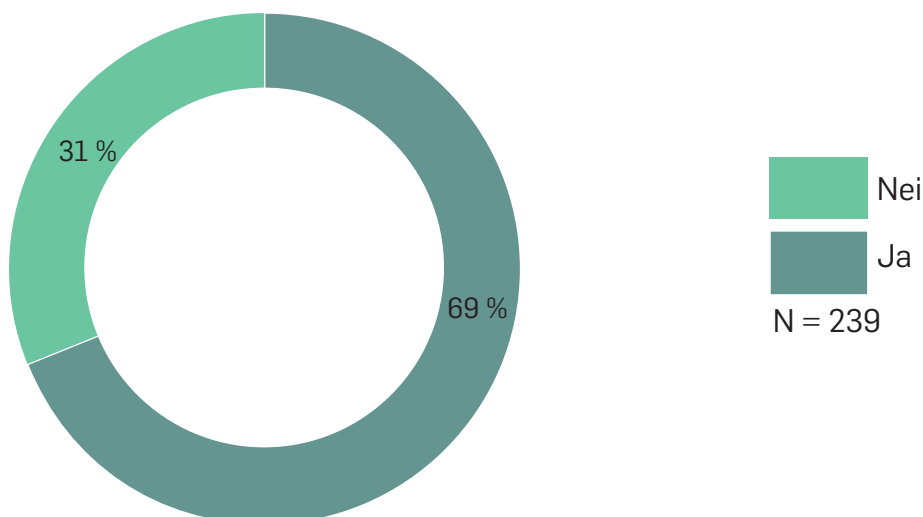
Dette spørsmålet ga også rom for å kommentere. Her er det flere av respondentene som oppgir å være nevnt i ruspolitisk handlingsplan. På spørsmålet om klubben har en egen plan for inneværende år, svarte 75,4% av respondentene ja og 63,6 % oppga at ungdom har vært med på å utforme planen. Det er altså fortsatt rom for forbedring på dette området. Dersom en klubb ikke er nevnt i det øvrige kommunale planverket, bør strategisk forankring gjøres i egen virksomhet og ungdom bør være involvert.

En viktig forutsetning for å kunne drive godt ungdomsarbeid på fritidsklubber er at tilbudet og de ansatte er der over tid. Det er langsiktig arbeid som skaper gode og trygge mestringsarenaer for ungdom. Vi spurte derfor om kommunen hadde en langsiktig plan for ungdomsarbeidet i kommunen (N=295). 64,1 % svarte at dette fantes i deres kommune mens 19 % svarte at det ikke fantes i deres kommune. 16,9 % svarte vet ikke. Dette kan tyde på at en relativt stor andel av fritidsklubbene ikke blir satset på i det kommunale landskapet. Det at så mange som 16,9 % svarte at de ikke vet, kan tyde på at avstanden mellom planprosessene og ungdomsarbeideren fortsatt er stor i mange kommuner. Dette stemmer godt overens med hva diagrammet under viser.

Ungdom involvert i utforming av styringsdokumenter

Ungdomsarbeidere involvert i utforming av styringsdokumenter

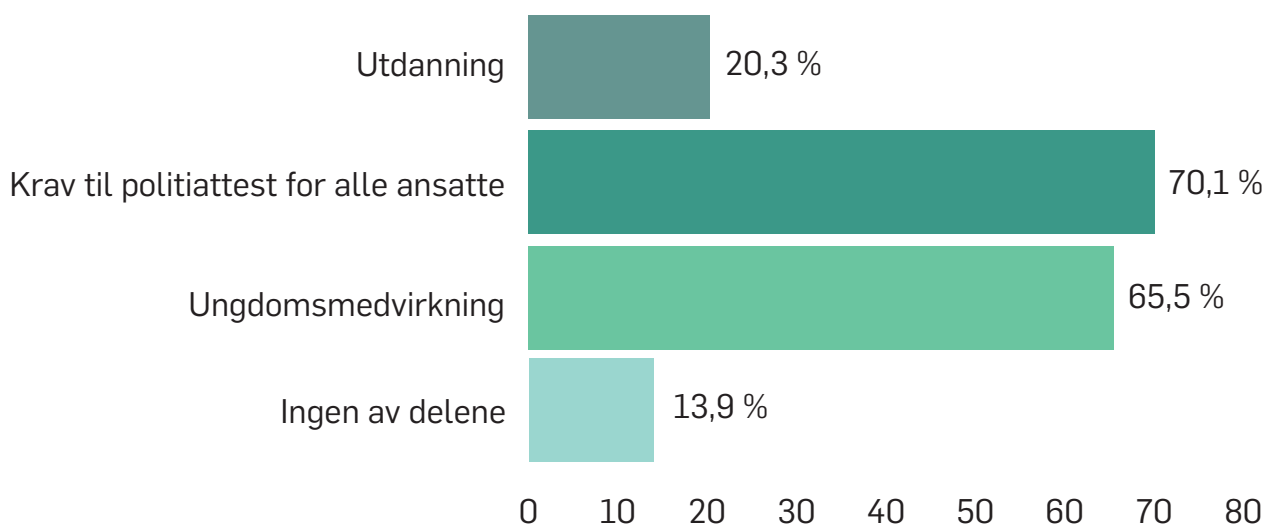

Det er cirka 1/3 av ungdomsarbeiderne som oppgir å ikke være med i utformingen av styringsdokumenter i kommunen. Samtidig oppgis det at under halvparten av ungdommene er med i utformingen av disse styringsdokumentene. Dette indikerer at ungdomsarbeideren og ungdom ikke er et naturlig referansepunkt i utviklingen av slike dokumenter. Det er også et potensiale for forbedring rundt medvirkningsprosesser for ungdom. Mange av fritidsklubbene har også ansvar for ungdomsråd, det vil være fordelaktig om arbeidet med styringsdokumenter for fritidsklubb i kommunen forankres her.

Innledningsvis ble det poengtert at de nasjonale rammene for fritidsklubbfeltet er mangelfulle. Ungdom og Fritid har derfor i mange år jobbet for noen politiske satsningsområder for å styrke feltets bærekraftighet. Noen av disse satsningsområdene har vært å etablere en høyere utdanning for ungdomsarbeidere, stille krav til politiattest for alle ansatte og styrke ungdomsmedvirkningen i alle offentlige ledd. For å bli medlem hos Ungdom og Fritid stilles det blant annet også krav til ungdomsmedvirkning.

Hvilke krav stiller planverket?

N = 281

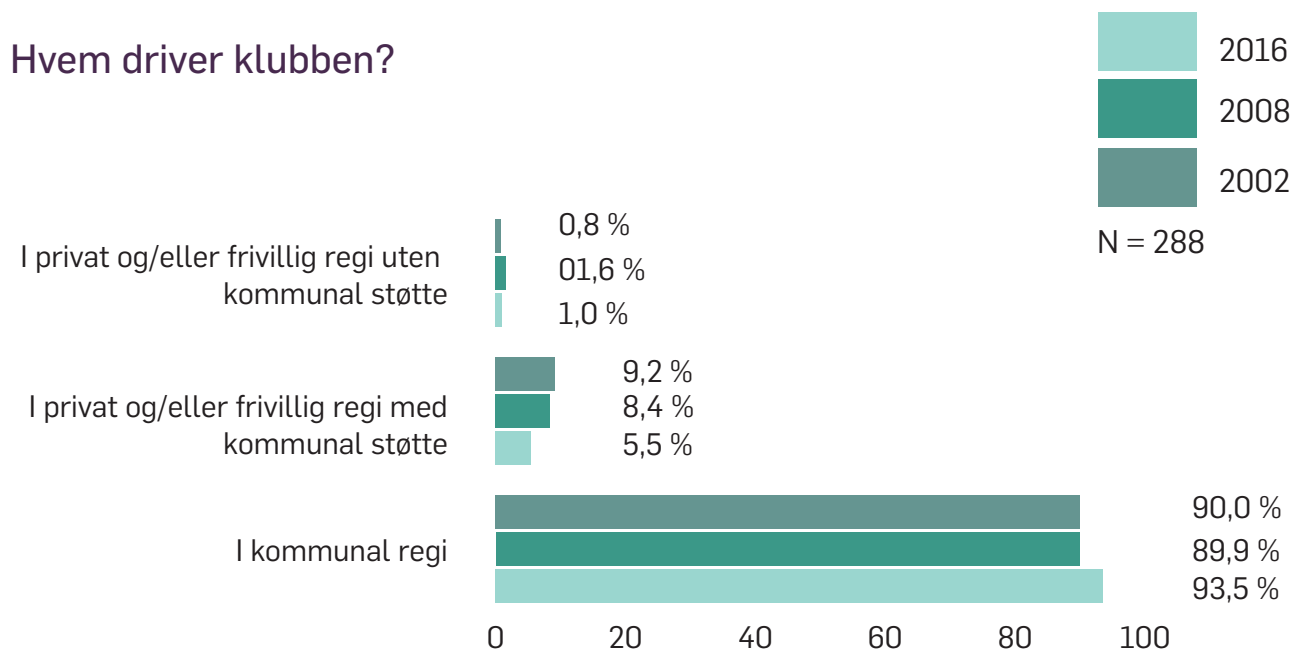

Diagrammet over viser at de aller fleste oppgir at det stilles krav til politiattest og at dette arbeidet langt på vei har ført frem. Videre er det en stor andel som oppgir at krav om ungdomsmedvirkning er nedfelt i det kommunale planverket. Dette er med på å sette fokus på det arbeidet som gjøres på fritidsklubbene. Ungdomsarbeid er et yrke og for å gjennomføre et yrke kreves en viss kompetanse. For at det skal skapes kontinuitet i fritidsklubbene trenger man voksne som er der over tid. Det er derfor viktig for Ungdom og Fritid at det satses på utdanning og kompetanse til ungdomsarbeidere i kommunen.

Hvem driver klubben?

I Ungdom og Fritids kriterier for medlemskap står det at tilbudet må være kommunalt drevet eller kommunalt støttet. Dette kan både bety en direkte kobling til kommunen hvor fritidsklubben er drevet av kommunen selv, eller en mer indirekte kobling hvor kommunen for eksempel gir et lokale til disposisjon for fritidsklubben. Det er da ikke slik at alle fritidsklubber drives av kommunens kultur-, fritids- eller oppvekstetat. En del av klubbene starter opp på privat eller frivillig basis, for eksempel i regi av en organisasjon eller en foreldregruppe. De fleste av disse vil før eller siden motta et kommunalt bidrag, i form av støtte til drift, lokaler eller lignende. Noen få fritidsklubber drives utelukkende med egne midler. Et viktig prinsipp er dog at tilbud som drives etter kommersielle prinsipper ikke vil kunne være medlem hos Ungdom og Fritid. Enkelte klubber starter også opp med utgangspunkt i en annen offentlig instans, slik som skolen. Her vil det ofte være foreldrene som utgjør den drivende kraft, mens skolen på sin side bidrar med å stille et lokale til rådighet.

I det siste har kommunereformen begynt å gjøre seg gjeldende. Ungdom og Fritid vil i den sammenheng stresser behovet for at ungdom trenger geografisk nærhet til tilbudene de deltar på. Det holder altså ikke med én fritidsklubb i en stor kommune. Det vil da være vanskelig å rekruttere ungdom fra de mer perifere delene av kommunen, og tilbudet er dermed ikke lenger åpent for alle.

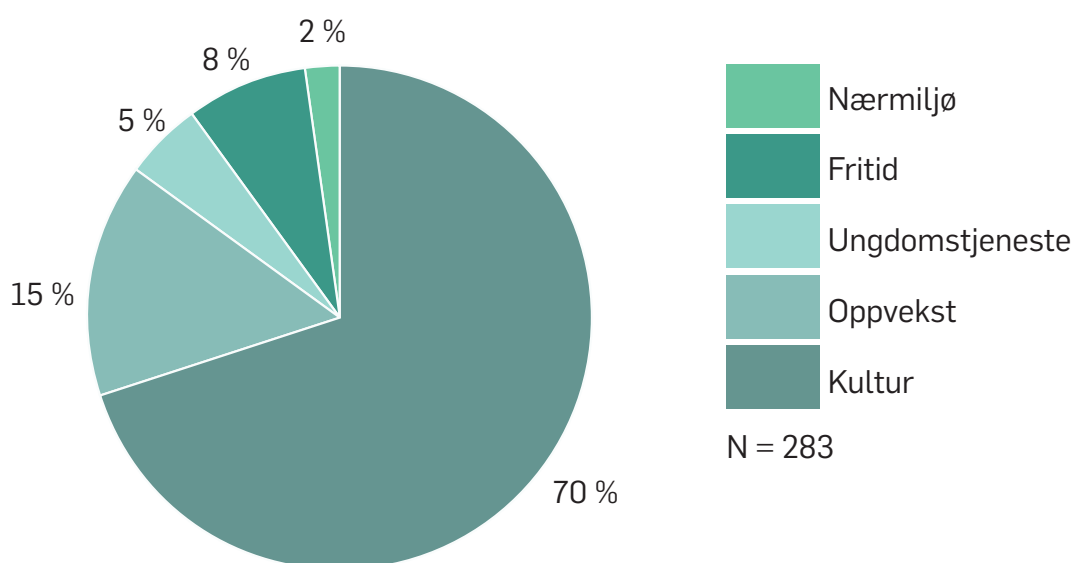

Det er liten endring på dette punktet de siste 14 årene, men man ser en liten nedgang i fritidsklubber som er drevet i privat eller frivillig regi, og en liten oppgang i fritidsklubber drevet i kommunal regi. Dette kan bety at kommunen har tatt over driften av de private eller frivillige fritidsklubbene som allerede fikk kommunal støtte.

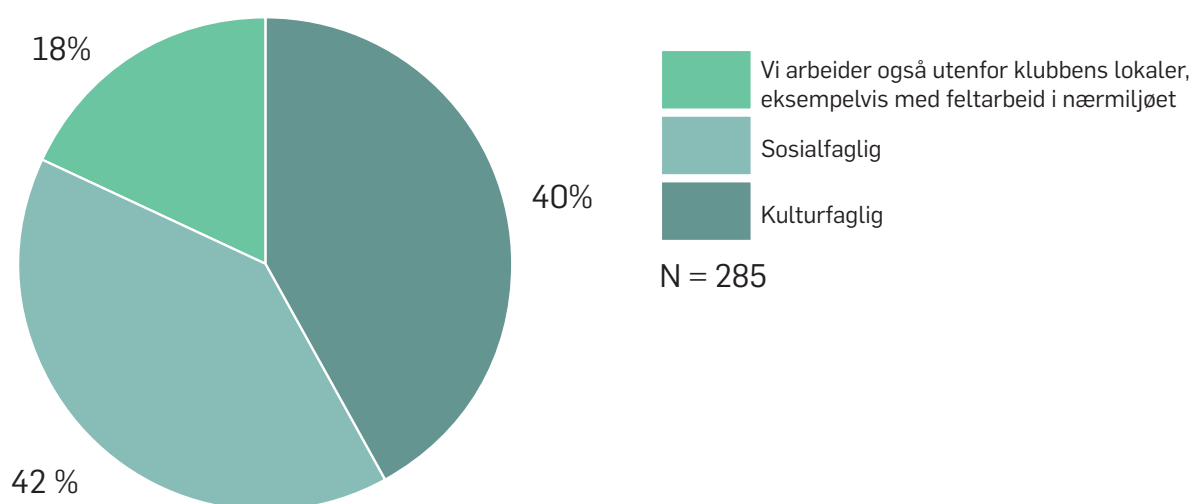
Faglig forankring

Den norske modellen for fritidsklubber bygger på en todelt faglig tilnærming. På den ene siden operer man innenfor et sosialfaglig ståsted, og på den andre siden innenfor et kultur-faglig ståsted. Disse to faglige tilnærmingene utfyller hverandre i fritidsklubben, slik diagrammet nederst viser. Selv om 70 % av fritidsklubbene er organisert under fagområde for kultur, er den fagtilnærmingen todelt.

Hvilket fagområde?

Faglig tilnærming?

70 % av respondentene oppgir å være organisert under fagområdet for kultur. I kommentarfeltet til spørsmålet ble det også vist til at mange kommuner har slått sammen kultur og fritid eller kultur og oppvekst. Mange oppgir også å være organisert under helse.

Oppsummering

I denne delen av rapporten har vi sett på ulike elementer ved fritidsklubbenes forankring i kommunen. Det kan se ut som det er få større endringer som har skjedd i forhold til fritidsklubbenes forankring i kommunestrukturane. Det som viser seg tydeligst er behovet for å styrke dialogen mellom kommunal ledelse og ungdomsarbeidere slik at fritidsklubbene blir inkludert i planverket og i prosessen frem mot planene. Det synes også å ha åpnet seg et mulighetsrom i forbindelse med arbeidet med kommunens arealplaner. Faglig ser vi fortsatt at fritidsklubbene ivaretar en todelt tilnærming til fritidsklubbfeltet innenfor henholdsvis den sosialfaglige og den kulturfaglige tradisjonen.

TEMA 3

RAMMEBETINGELSER

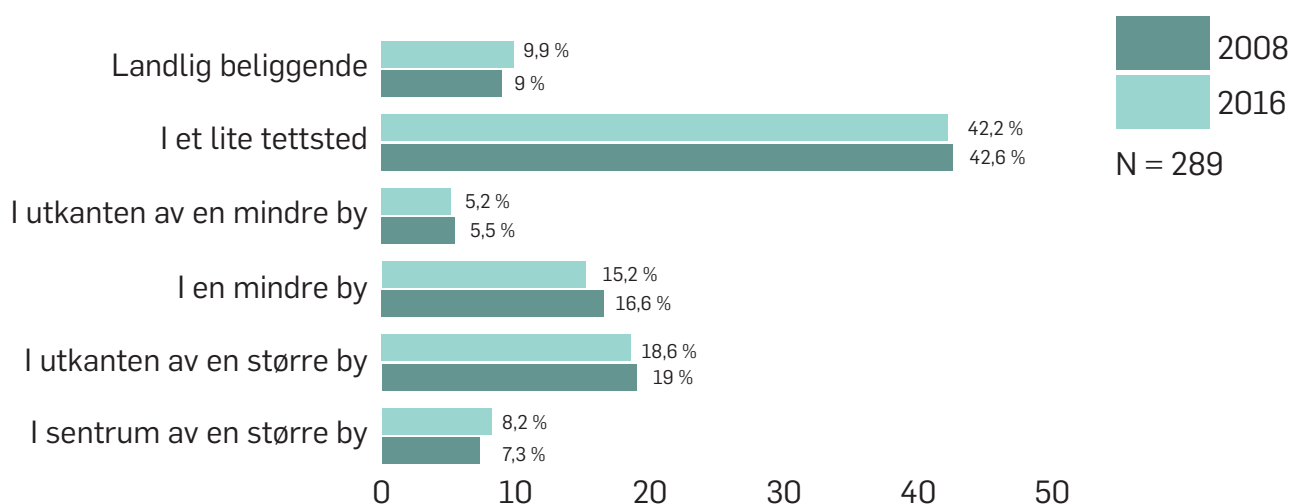

Fritidsklubbens rammebetingelser viser til de faktorer som påvirker innholdet og mulighetsrommet for fritidsklubbene. Denne delen av rapporten behandler alt fra beliggenhet og åpningstid til økonomi og lokaler. Disse rammebetingelsene sier noe om klubben i lokalsamfunnet og lokalsamfunnet i klubben og det gjensidige påvirkningsforholdet mellom disse.

Beliggenhet

For å gi et bilde av hvor klubbene i undersøkelsen holder til, ønsket vi å se på deres beliggenhet. Vi ønsket også å se om dette hadde endret seg fra 2008. Spørsmålet ble ikke stilt i undersøkelsen fra 2002.

Hvordan vil du karakterisere området der klubben ligger?

Diagrammet viser at det er svært små forskjeller i klubbens beliggenhet fra 2008 til i dag. Det man allikevel kan se er en liten nedgang av klubber lokalisert i sentrum av større byer og i landlig beliggenhet. Det er rimelig å konkludere med det samme som i 2008. Man ser at det fortsatt er viktig å gi ungdom et tilbud der de er, og ikke bare samle dem på større, bynære tilbud. Dette kan også være forklaringen på at det finnes såpass mange tilbud på de mindre stedene.

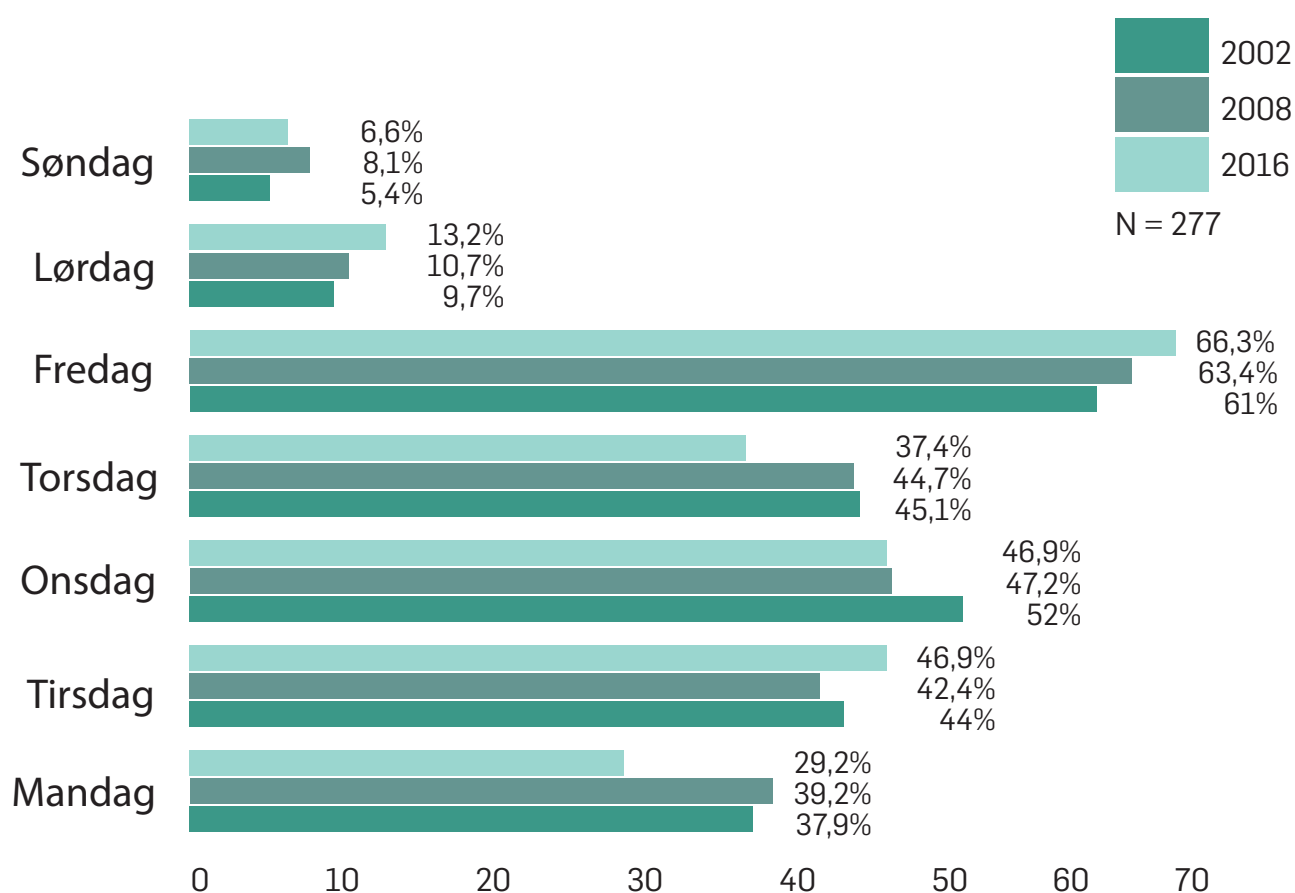
Åpningstider

De åpne klubbkveldene er sosiale møteplasser, hvor ungdom kan møtes uten krav til prestasjon og ferdigheter. På fritidsklubben treffer man venner, deltar i aktiviteter etter ønske, og bygger relasjoner til voksne ressurspersoner. I et forebyggende perspektiv har det vært viktig å kunne gi et rusfritt tilbud til ungdom på de tidspunktene behovet er størst. Tradisjonelt har fritidsklubbene løst dette ved å ha åpent diskotek eller lignende på fredagskveldene. I tillegg har man gjerne hatt åpent en kveld tidligere i uken, hvor man har lagt opp til ulike typer aktiviteter.

Enkelte klubber gir også tilbud om gruppevirksomhet utenom de åpne kveldene. Dette er tilbud med faste deltakere og faste møtetider. Noen er ledet av voksne, andre er selvdrevne eller ledet av eldre ungdom.

Juniorklubbene har ofte sine tilbud lagt på de tidspunktene i uken hvor ungdomsklubben ikke benytter seg av lokalet. Vanligvis vil dette bety åpne aktivitetstidspunkter én til to ganger i uken. Det er verdt å nevne at mange klubber også praktiserer et ettermiddagstilbud, hvor barn og unge kan få et lavterskeltilbud i tidsrommet mellom skoleslutt og middagstid. Når det gjelder tilbud i helger, så har variasjonen vært stor. Alt fra helgestengt til ulike typer kafévirksomheter, spesielle arrangementer og bandøving.

Hvilke dager har dere åpent for ungdom fra 13 år og oppover?

Fredag er fortsatt den mest brukte dagen for klubbkveld for ungdom fra 13 år og oppover. Det mest tankevekkende ved dette resultatet er det tilsynelatende manglende helgetilbudet. Sett i lys av når ungdom konsumerer alkohol eller deltar på fester, vil det i et rusforebyggende perspektiv, være fordelaktig om klubben er et alternativt tilbud til dette og derfor åpent i helgene. For at dette skal være mulig, må kommunen være villig til å investere de nødvendige lønnsmidlene, slik at de ansatte får en tilfredsstillende kompensasjon for ubekvem arbeidstid og lignende.

Åpningstider kan være lurt å diskutere med andre arenaer som jobber med barn og ungdom, slik som idrettslag og lignende. Slik at man ikke blir konkurrerende tilbud, men tilrettelegger for et helhetlig tilbud for barn og ungdom i kommunen. Det vil også være helt sentralt at ungdommene selv er med i prosessen for fastsetting av åpningstid, slik at det dekker det faktiske behovet.

Økonomi

Klubbøkonomien omfatter på den ene siden én eller flere kommunale budsjettposter avsatt til klubben, og tradisjonelt klubbkassen på den andre siden. Med klubbkassen menes her medlemmenes penger, bestående av inntekter fra for eksempel medlemskontingent, kiosk- og kjøkkensalg, lotterier, loppemarked, innsamlinger, tilskudd fra eksterne aktører og lignende.

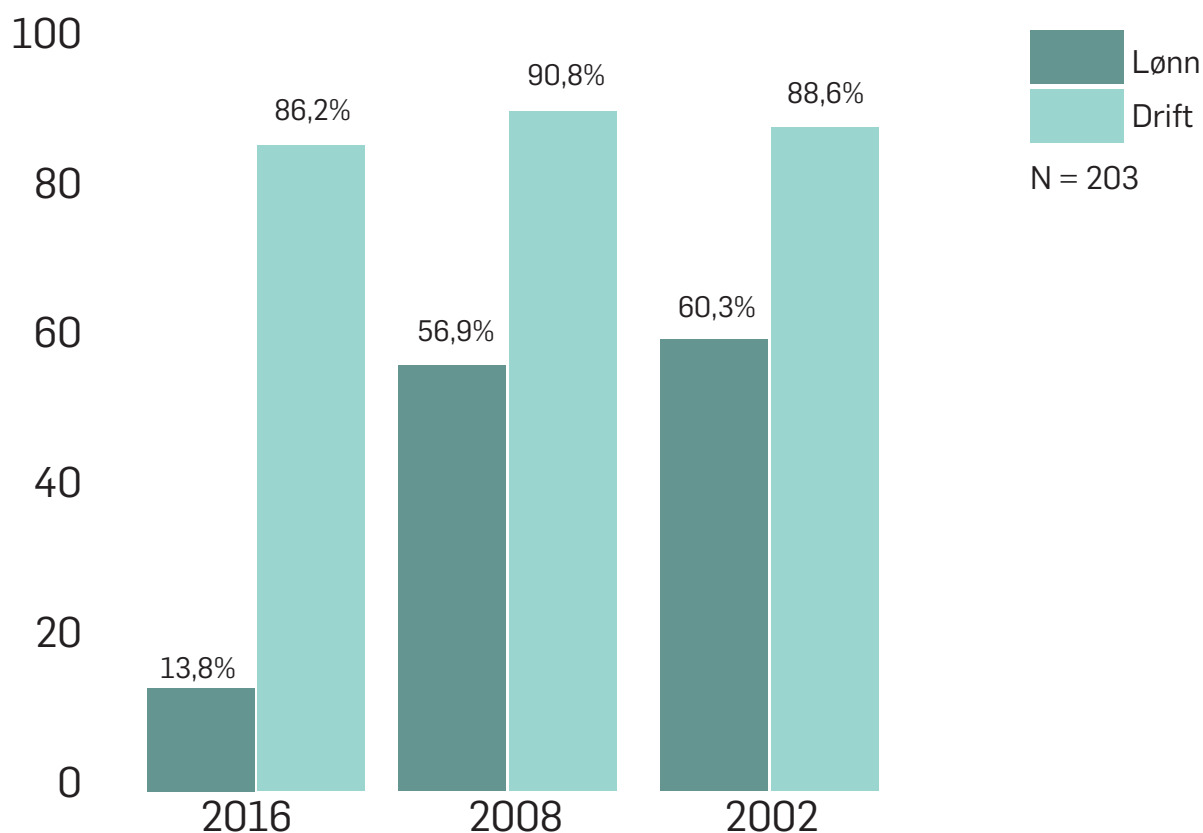
Hvilke ressurser klubben har å rutte med styres av de kommunale budsjettene. Disse avgjøres i kommunestyrene, og det er her en hard kamp om midlene mellom de ulike etatene og fagområdene. Det må tas hensyn til de lovpålagte oppgavene, og når disse er dekket opp kan kommunen gjøre prioriteringer innenfor de resterende rammene. Mange kommunepolitikere opplever at de har for lite å rutte med til de tilbudene de ønsker å drive, men som ikke er lovpålagte, og blir derfor nødt til å kutte støtte til tilbud de helst kunne ønske å støtte. Hvor mye penger klubben har disponibelt påvirker rammebetingelsen og handlingsrommet til klubben.

Klubbens eget budsjett forvaltes enten av klubbleder helt eller delvis, eller av kommunen/bydelen sentralt.

Har klubbleder budsjettansvar?			
	2016 (N= 277)	2008 (N = 354)	2002 (N = 243)
Ja	65,3 %	62,1 %	73,1 %
Nei	34,7 %	37,9 %	26,9 %

Tallene viser at det er en liten oppgang i andelen klubbledere som har budsjettansvar fra 2008 til 2016. I det større bildet ser vi en nedgang på omtrent 10 % fra 2002. Dette indikerer at det generelt er mindre budsjettansvar for klubbledere nå enn for 14 år siden. Dette er en svakhet dersom det fratar klubblederen myndighet over prioriteringer og disponeringer. Det ligger makt i disponering av midler, makt til å prioritere, samt et ansvar for gjennomføring.

Omfatter klubbleders budsjettansvar disponeringer av ...

Vi ser at klubbleders budsjettansvar har gått ned, og dette gjelder primært ansvaret for lønn. Å kunne disponere midlene til lønn gir klubblederen fleksibilitet i personalarbeidet og disponering av de ansattes arbeidstid. Det er bare 13,8 % av de med budsjettansvar som har myndighet til dette.

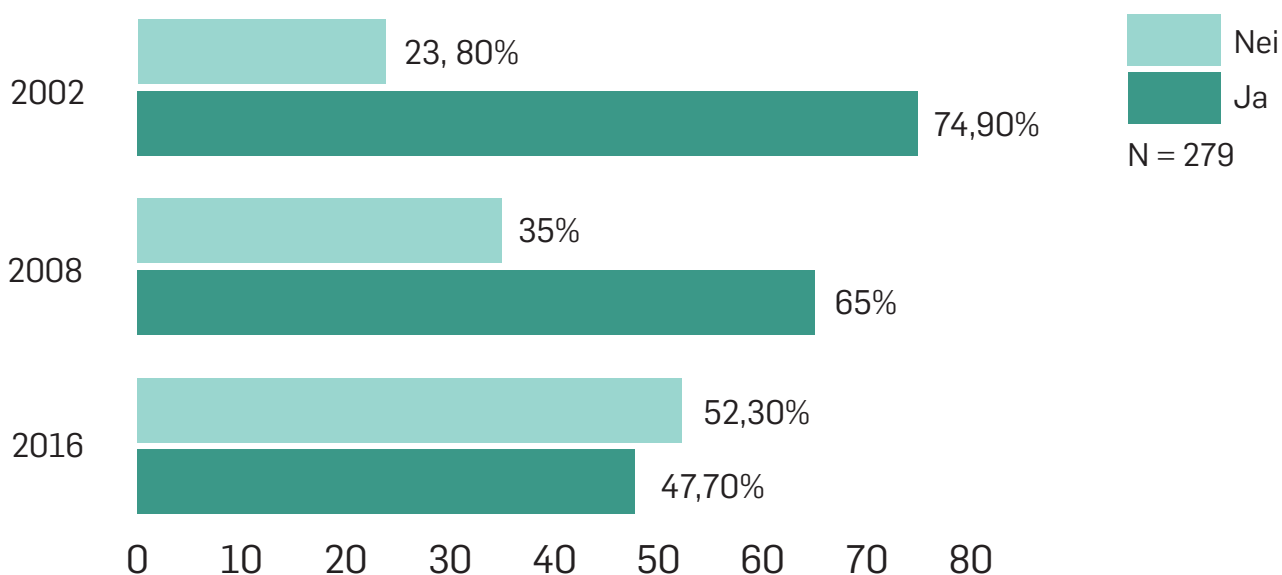
I Ungdom og Fritid sin kommunale veileder drøftes klubbledelse som yrke. Her beskrives klubblederens rolle som å være klubbens bindeledd til kommuneadministrasjonen, og representere virksomheten i tverrfaglige møter. Det å være klubbleder innebærer også administrative oppgaver, som ansvar for klubbens budsjett og regnskap, de ansattes timelister og øvrig driftsmessig kontorarbeid. Videre handler det om å ivareta de faglige komponentene i klubben. Ungdom og Fritid anbefaler derfor at klubblederstillingen tilsvarer ett årsverk.

I følge Jacobsen og Thorsvik (2009) er hensikten med ledelse å få andre til å arbeide for å realisere bestemte mål, å motivere dem til å yte mer, og få dem til å trives i arbeidet. For ledere på et operativt nivå, slik som klubbledere, vil det være rollen som motivator og faglig koordinator som står mest sentralt.

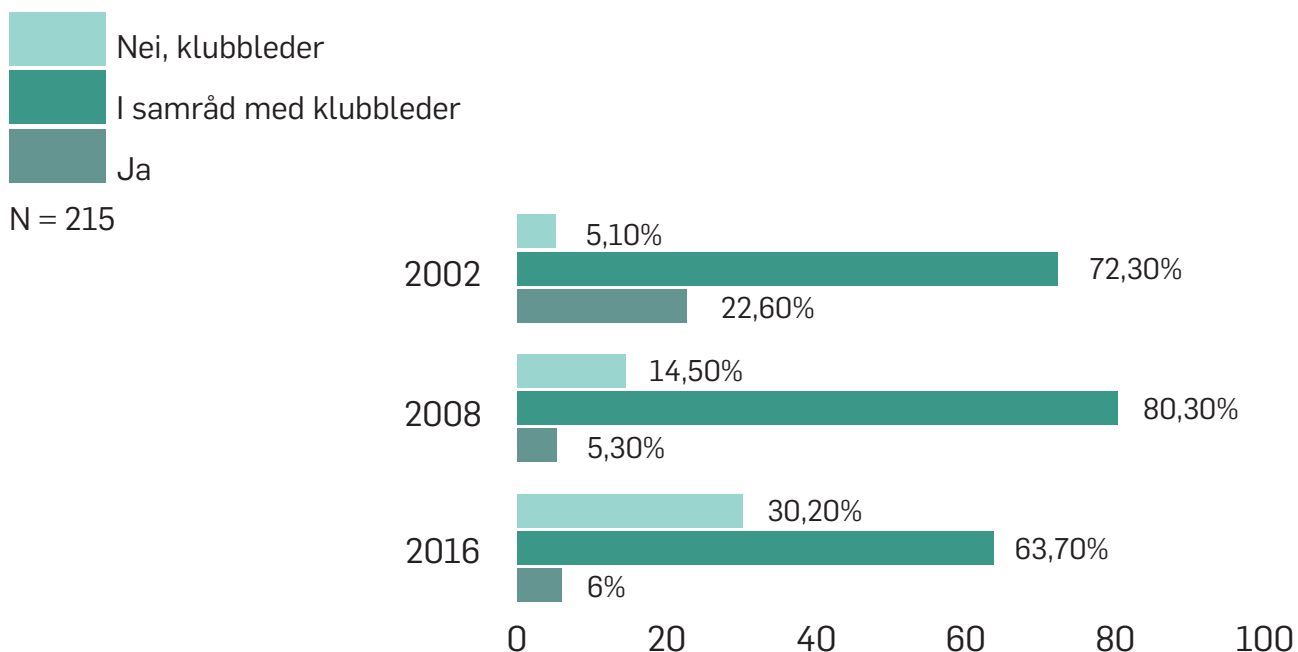
Klubbkasse

Den andre kilden til inntekt for klubben er via klubbens egen klubbkasse. Klubbkassen har tradisjonelt vært klubbstyrets, eller på andre måter ungdommenes egne penger til tilbud og utstyr i klubben. Pengene kommer inn via kiosksalg, inngangspenger etc.

Har klubben egen klubbkasse?

Har ungdommene råderett over klubbkassen?

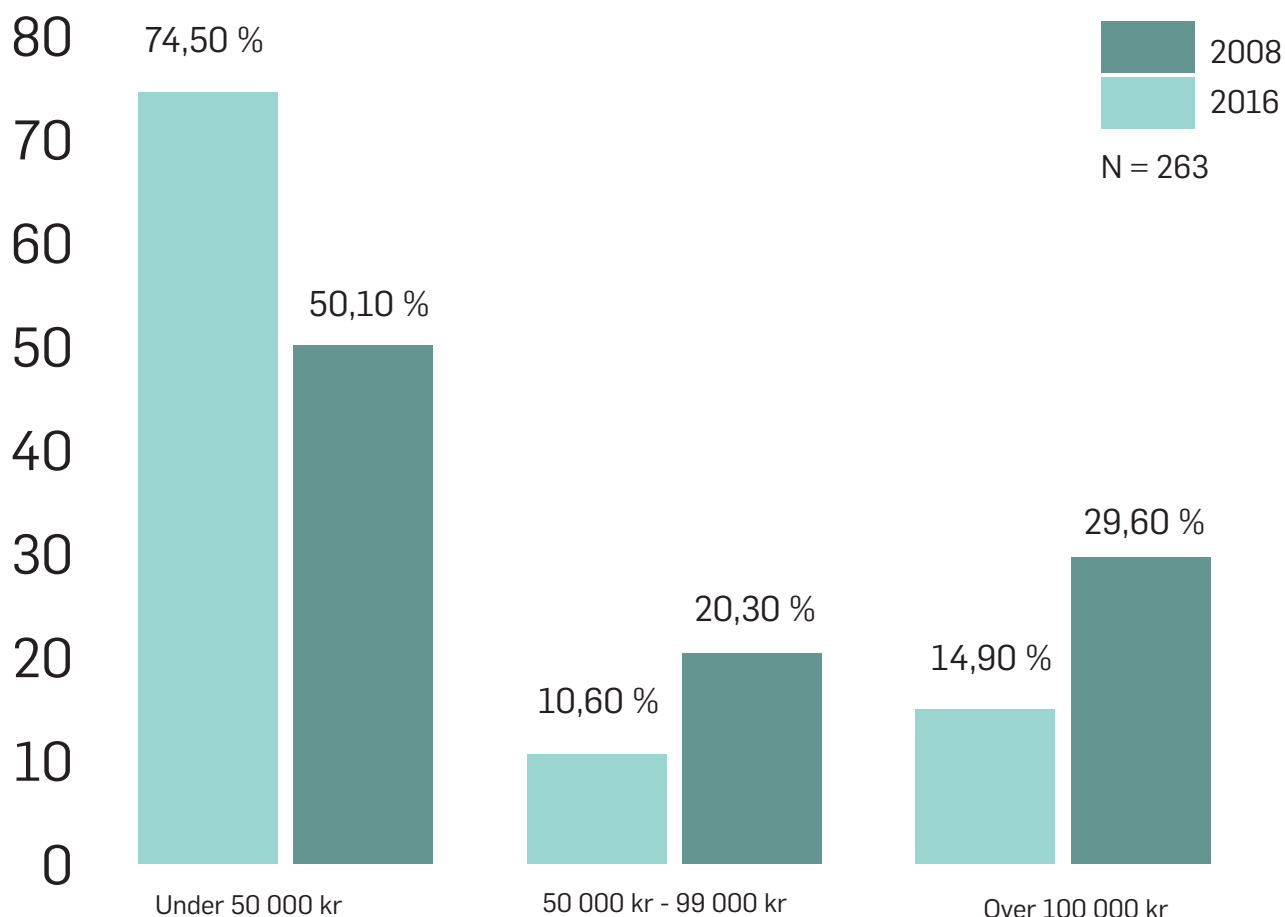

Man så i 2008 at klubbkasse som fenomen hadde en negativ utvikling. I 2016 ser vi at antall klubber uten klubbkasse er større enn de med. Vi ser også en økende trend til at det er klubbleder som har ansvar for klubbkassen og det er stadig færre som gir ungdommene råderett over disse midlene. Engasjement og eierfølelse vil kunne svekkes dersom dette ikke holdes som en del av ungdommenes ansvarsområde. Dette bør ses i forhold til klubbenes overordnede budsjettammer. Sett i sammenheng med den nedadgående påvirkningen som klubbledere har på økonomien, kan det konkluderes med at fritidsklubbene har fått en generelt svekket økonomisk styring og ansvar i egen virksomhet.

Aktivitetsmidler

Hvor mye penger klubben har til aktivitet, arrangement, utstyr og utbedring vil gi et bilde av hvor stort spillerom man har til å fylle klubben med relevant og kvalitativt godt innhold.

Hvor mye midler har dere til aktiviteter (turer, arrangement etc.) ?

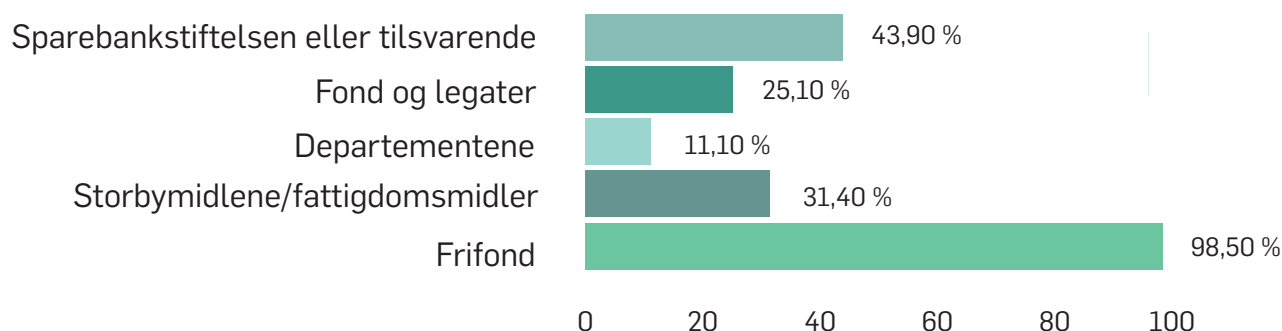

Diagrammet over viser at klubbene generelt har mindre penger til rådighet i 2016 sammenlignet med 2008. Noe av forskjellen kan skyldes at spørsmålet lød litt annerledes i 2008 og inkluderte utstyrsbudsjettet. Til tross for dette ser vi en negativ trend i budsjetterammene. Å ha under 50 000 kroner til rådighet for å fylle klubben med aktivitet og innhold er bekymringsverdig lite. For at klubbene skal være attraktive tilbud må de gis mulighet til å kunne skape godt innhold i dialog med ungdommene.

Samtidig oppgir 46,6 % av respondentene at de er avhengig av å søke ekstra tilskudd for å kunne sikre drift. Dette betyr, samlet sett, at fritidsklubbene ikke prioriteres i kommunens økonomiske tilrettelegging.

Hvor søker dere midler?(Flere svaralternativer mulig)

N = 271

Ungdom og Fritid forvalter nærmere 9 millioner frifondsmidler årlig. Siden omtrent halvparten av klubbene er avhengig av å søke eksterne midler for å kunne sikre drift, blir frifondsordningen enda viktigere for feltet. Vi ser her at hele 98,5 % av klubbene benytter seg av denne støtteordningen.

Lønnsmidler

For at en fritidsklubb skal kunne fungere optimalt er den avhengig av gode økonomiske rammer. Dette gjelder også tilgangen til lønnsmidler. Ved å sikre tilfredsstillende lønn til de som jobber på fritidsklubbene, vil man i større grad kunne legge til rette for og sikre at de ansatte blir værende i jobben over tid. Dette er viktig for å sikre kontinuitet og muliggjør strategisk arbeid over tid.

Hva er deres samlede lønnsutgifter årlig?		
	2016 (N = 249)	2008 (N= 332)
Under 100 000	12 %	19,6 %
100 000 - 299 000	21,7 %	31,0 %
300 000 - 499 000	19,3 %	18,1 %
500 000 - 699 000	14,9 %	9,6 %
700 000 - 999 000	10 %	8,4 %
1 000 000 - 1 500 000	12,9 %	8,7 %
Over 1 500 000	9,2 %	4,5 %

Vi ser en økning i summen av samlede lønnsutgifter årlig. I 2008 var det 21,6 % av fritidsklubbene som brukte mer enn 700 000 kroner i året. I 2016 har dette økt til 32,1 %. Dette er en økning på 10,5 %. Dette tallet må ses i forhold til lønnsveksten for ansatte i sektoren kultur, underholdning og fritid. Ifølge SSB har denne arbeidsgruppen hatt en lønnsvekst på 22,4 % fra 2008 til 2016. Det vil si at selv om det ser ut til at klubbene har fått mer i lønn de siste åtte årene, så står det ikke i forhold til reell lønnsvekst for sektoren generelt.

Lokaler

Tilgjengelige lokaler og satsning på tilrettelegging kan sees som et uttrykk for hvor mye det satses på tilbudet. Det er i dag enorme forskjeller, fra store aktivitetshus med alt ønskelig utstyr og med den beste tilrettelegging i forhold til målsetning og aktivitet, til bomberom og discokuler, der lokalene i høy grad begrenser både tilgjengelighet og mulighet for utfoldelse og aktivitet.

Klubbene etableres i svært ulike miljøer, med ulik kultur og ulike forutsetninger. Lokalene skal tilpasses de eksisterende forhold, både når det gjelder størrelsen på brukermassen og de særegne behov som disse måtte ha. De skal også tilgodese de funksjoner som klubben er opprettet for å fylle. Klubben skal være noe mer enn et kommunalt diskotek, noe mer enn et «gatekjøkken med tak». Man skal ha egnede lokaler for formålet, og disse må oppfylle byggetekniske krav. Det er ansvarlig driver, i de fleste tilfellene kommunene, som må sørge for dette.

Ungdommenes deltakelse i utformingen av lokalene er også vesentlig. Ved å delta i slike prosesser kan det skapes tilhørighet, eierskap og identitet. Dette fører til at ungdommene knyttes nærmere klubben. Eierskap til klubblokalet er viktig, og all type sambruk med andre instanser må derfor vurderes opp mot dette. Man bør ha mulighet til å sette sitt preg på lokalet, og tilpasse fasilitetene til aktiviteter og innhold i klubben. Dette vil gi bedre vilkår for deltakerstyringen.

Så lenge fritidsklubbene mangler statlige forskrifter for drift, vil forskjellene mellom klubbene og mellom kommunene fortsette. Ungdom og Fritid har lenge arbeidet for at det burde stilles et minimumskrav til lokaler som brukes som fritidsklubber.

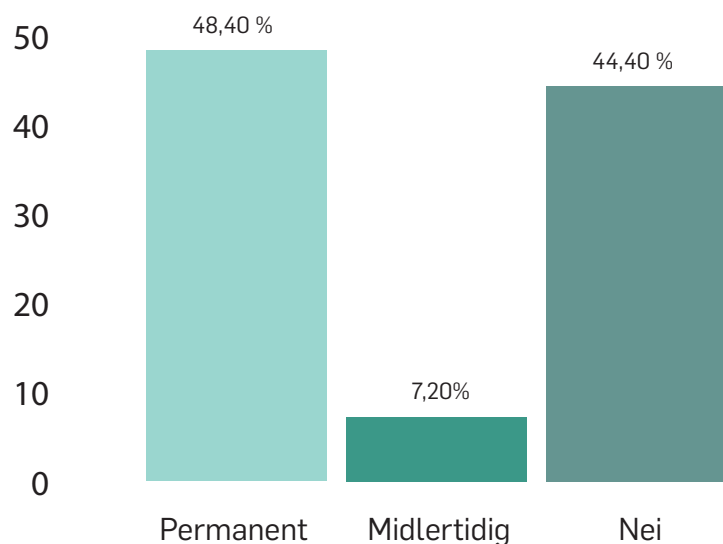
I hva slags lokaler holder klubben til?			
	2016 (N = 261)	2008 (N=357)	2002 (N= 243)
Eget hus	29,1%	31,7 %	34,6 %
Eget lokale i offentlig bygg	38,3 %	27,5 %	29,3 %
I samfunnshus/bydelshus	18 %	10,9 %	13,6 %
I skolebygning	8,4 %	10,6 %	9,2 %
Idrettshall	6,1 %	2 %	
Religiøst bygg	0 %	1,4 %	
Annet		16 %	13,2 %

Oversikten over viser en tendens til at fritidsklubbene i mindre grad benytter seg av egne hus, samtidig som man ser at det er flere som har et eget lokale i et offentlig bygg. Dette kan henge sammen med at flere av klubbene den senere tiden har blitt såkalte ungdoms kulturhus og dermed er lokalisert i nærheten eller i samme bygg som kommunens eget kulturhus. 67,4 % av respondentene oppgir å disponere et eget lokale. Dette er en prosentøkning på 8,2 %. Dette vitner om en forståelse for at fritidsklubbene trenger egne lokaler som ungdommene kan gjøre til sitt eget. Vi ser også en oppgang i andelen fritidsklubber som er knyttet til samfunnshus/bydelshus og idrettshaller.

I 2008 og 2002 hadde man også en samlekategori «annet» som henholdsvis 16 % og 13,2 % av fritidsklubbene falt inn under. Noen respondentene oppgir også at de leier lokaler.

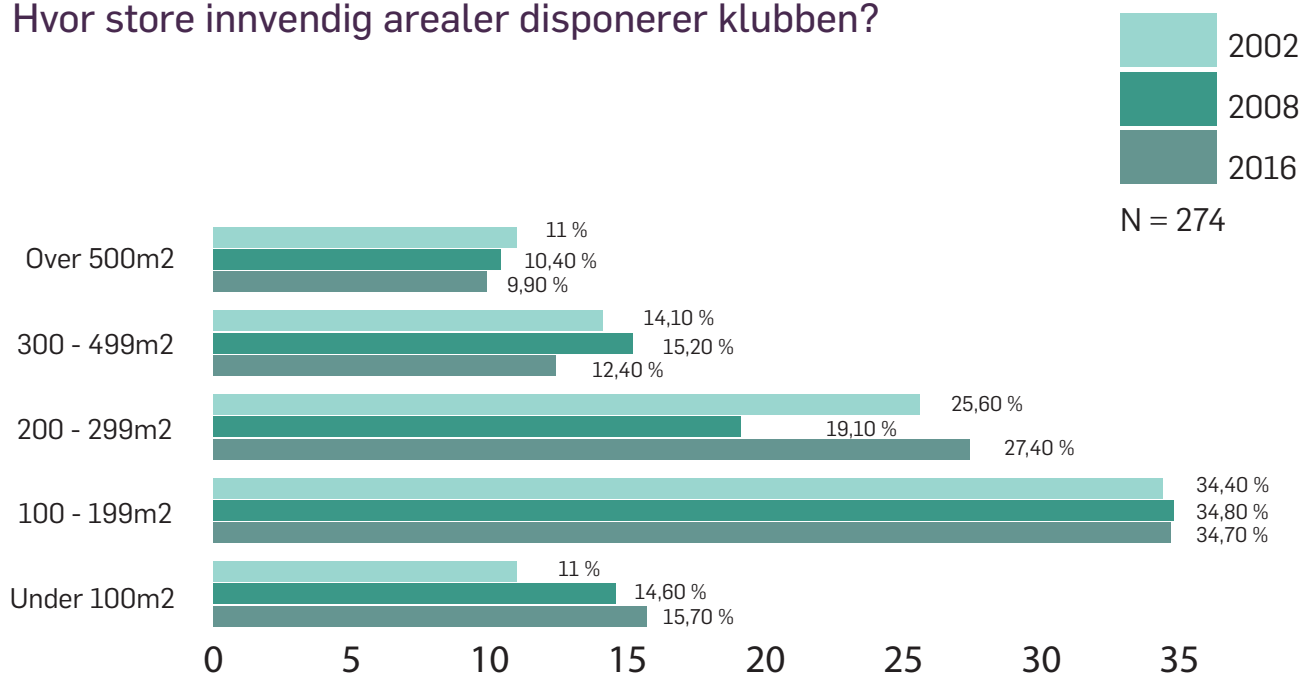
Deler klubben lokaler med andre tjenester/brukergrupper?

N = 277

Litt over halvparten av fritidsklubbene deler lokaler med andre tjenester/brukergrupper enten permanent eller midlertidig. Dette kan være problematisk sett i forhold til eierskapsfølelsen mellom ungdom og klubblokale.

Hvor store innvendig arealer disponerer klubben?

Det er lite endring i arealstørrelsen som fritidsklubbene disponerer fra 2002 og til i dag. Det er en hovedvekt av klubbene som disponerer arealer mellom 100-199m². Størrelsen på de disponerte lokalene varierer mye. Tendensen er at arealene til fritidsklubbene blir mindre og mindre. Graden av aktivitet vil naturlig nok variere i forhold til disponible arealer. Lokalene vil også begrense hvor mange brukere som faktisk kan være til stede på samme tid.

Som nevnt kan ungdoms deltakelse i utforming av lokalene bidra til å skape et godt grunnlag for tilhørighet og eierfølelse blant ungdommene.

Har ungdommene vært med på å utforme lokalene? N = 265	
Ja, de har både bestemt hvordan det skal se ut og vært med å pusse opp	48,3 %
Ja, de har tatt beslutningene, men andre har pusset opp	15,5 %
De har pusset opp, men bestemte ikke hvordan det skulle se ut	6 %
Ungdommene var ikke interessert i utformingen av lokalene	9,10 %
Ungdommene ble ikke involvert	21,10 %

Tabellen viser at 7 av 10 fritidsklubber har involvert ungdom i utformingen av klubb-lokalene i større eller mindre grad. Dette er en nedgang siden 2008 hvor 9 av 10 klubber oppga at de hadde involvert ungdom i utformingen av lokalene. Nedgangen kan henge sammen med at flere klubber nå har et eget lokale tilknyttet eller i et offentlig bygg og at det dermed er strengere restriksjoner fra kommunen. I 2008 var også spørsmålet formulert noe annerledes og hadde ikke så mange og spesifikke svaralternativer.

Tilrettelegging og egnethet

Det er flere måter å måle hvor godt tilrettelagt og egnet et lokale er for klubbdrift. I denne undersøkelsen forholder vi oss først og fremst til respondentenes egen oppfatning av egnethet.

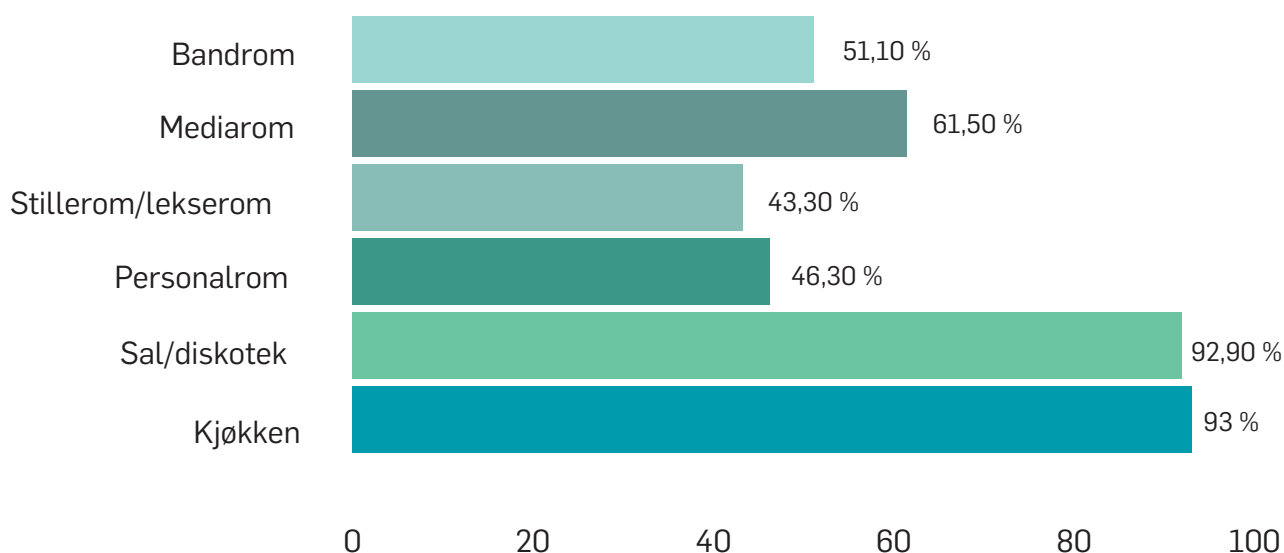
Er lokalene egnet til klubbvirksomhet? (N = 279)			
	2016 (N = 279)	2008 (N = 357)	2002 (N = 243)
Ja, godt egnet	61,3 %	58 %	58 %
Middels egnet	32,6 %	36,7 %	35,8 %
Dårlig egnet	6,1 %	5,3 %	6,2 %

Tallene viser her at det er lite endring i hvor egnet lokalene er til å drive klubbvirksomhet fra 2002 og til i dag. Det er litt over 60% som anser lokalet for egnet. Dette sier noe om prioritering og tilstand, da det det ikke er noen større positiv utvikling for klubblokalenes egnethet på 14 år.

Et annet mål på egnethet er hvilke fasiliteter eller rom klubben har disponibelt. Dette vil legge føringer for hva slags aktiviteter og tilbud klubben kan ha. Det er derfor viktig for klubbene at tilgangen gjenspeiler den aktiviteten ungdommene på den aktuelle klubben ønsker å drive med.

Hvilke rom disponerer klubben? (Flere svaralternativer mulig)

N = 270

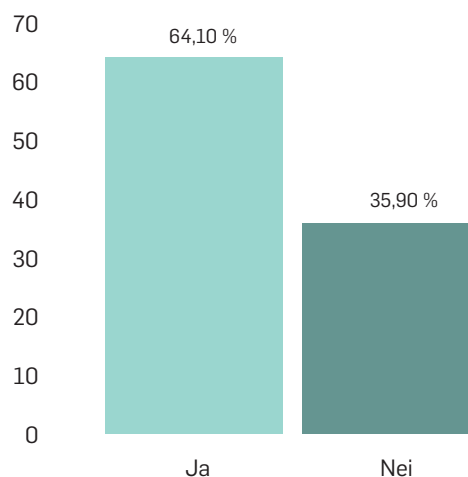

Diagrammet viser at tilnærmet alle har et kjøkken og en sal/diskotek tilgjengelig. Videre har litt over halvparten av klubbene et bandrom og et mediarom. Dette kan bety at fritidsklubbene i større og større grad legger til rette for ulike kulturuttrykk og bruker dette som metode i sitt arbeid. Til sammenligning hadde kun 37 % av klubbene mediarom i 2008. Det er altså en betydelig positiv utvikling. 46,3 % av fritidsklubbene oppgir å ha et personalrom tilgjengelig. Dette kommer vi tilbake til i tema 5: Personalet.

Videre anser vi det som vesentlig å se på hvilke muligheter klubbene har til å benytte seg av utearealer. Dette muliggjør fysisk aktivitet og friluftsmuligheter. Dersom klubben også besitter disponible utearealer vil dette indikere god tilrettelegging for blant annet selvorganisert aktivitet.

Disponerer klubben utearealer?

N = 273

Egnethet handler også om i hvilke grad klubben er tilrettelagt for alle ungdommer uavhengig av fysiske eller psykiske hemninger. Som et mål på fysisk tilrettelegging spurte vi hvorvidt klubben er tilrettelagt for rullestolbrukere.

Er klubben tilrettelagt for rullestolbrukere?			
	2016 (N = 279)	2008 (N = 354)	2002 (N = 243)
Ja	60,9 %	45,5 %	38,3 %
Nei	12,9 %	32,2 %	35,8 %
Til en viss grad	26,2 %	22,3 %	25,8 %

Det er en markant positiv økning hva tilrettelegging for rullestolbrukere i fritidsklubber angår. 87,1% av fritidsklubbene har tilrettelagt i større eller mindre grad. Dette er en svært positiv utvikling, sammenlignet med både 2008 og 2002. 1.januar 2009 trådte lov mot diskriminering på grunn av funksjonshemming i kraft. Loven inneholder blant annet en egen bestemmelse om krav til universell utforming av all virksomhet rettet mot allmennheten. Dette gjør seg dermed også gjeldende for fritidsklubbene.

Oppsummering

Tendensen er at klubbene får dårligere råd, mindre mulighet til å skape godt innhold i tilbudene, og ledelse og ungdommer på klubbene får mindre de skulle sagt i de interne prioriteringene. Dette burde bekymre både kommunale og statlige myndigheter. En stor sektor med tilbud for barn og unge får stadig dårligere rammebetingelser til å sørge for god kvalitet i drift. Det viser seg også at arealene klubbene har til rådighet blir stadig mindre og mindre. Dette påvirker kvaliteten og omfanget i aktiviteter som klubbene kan sette i gang. Vi ser en positiv utviklingen i tilretteleggingen for ulike brukergrupper, mens en stillstand i klubbenes egen oppfattelse av egnethet.

TEMA 4

BRUKERGRUPPEN

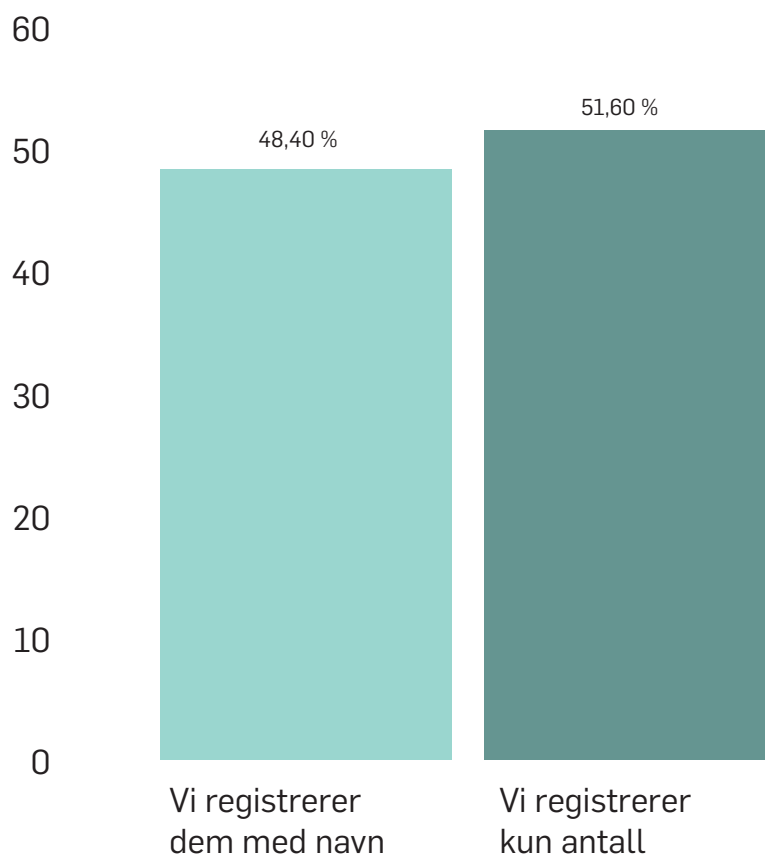
Fritidsklubbene har siden oppstarten i 1953 vært arenaer for alle typer ungdom. Helt frem til tidlig 70-tallet var tilbudet stort sett åpent for aldersgruppen 14-18 år. Juniortilbud for de mellom 10 – 14 år kom som et resultat av at de yngre aldersgruppene samlet seg på utsiden av klubbene og krevde et tilbud på lik linje med de eldre. Etter hvert ble juniorklubbene mange steder permanente virksomheter, særlig i de større byene. Andre steder hadde man ikke de samme mulighetene til å utvide målgruppen, og ungdomsklubben ble fortsatt det eneste tilbudet. Vi ser i dag en økende tendens til at det opprettes juniorklubber i tilknytning til ungdomsklubbene. At tilbudene utvikles i takt med lokale behov bidrar til at mangfoldet øker, og bredden i tilbudene deretter.

En generell oppfatning og målsetting for klubbene er at de skal være åpne for alle ungdommer. Slik at man også kan inkludere enkeltgrupper som ellers lett faller utenfor sosiale sammenhenger. For noen grupper krever dette spesiell tilrettelegging, for andre krever det målrettet rekrutteringsarbeid. For mer inngående data om dette viser vi til Tormod Øia sin kartlegging av hvem ungdommene i fritidsklubbene er fra 2009.

Registrering

Klubbene har ulike rutiner for hva slags oversikt de har over de som benytter seg av klubbene. Noen registrerer bare hvor mange som er innom, noen har lister med navn og kontaktinformasjon, mens andre har medlemskapsordninger der ungdommene betaler medlemsavgift og får medlemskort med bilde. Dette sier også noe om bredden i type tilbud, noen er mer åpne tilbud, der fokuset er lav terskel for deltakelse, mens andre er mer forpliktende tilbud, gjerne knyttet sterkere til aktiviteter og innhold.

Fører dere oversikt over besøkende? N = 273

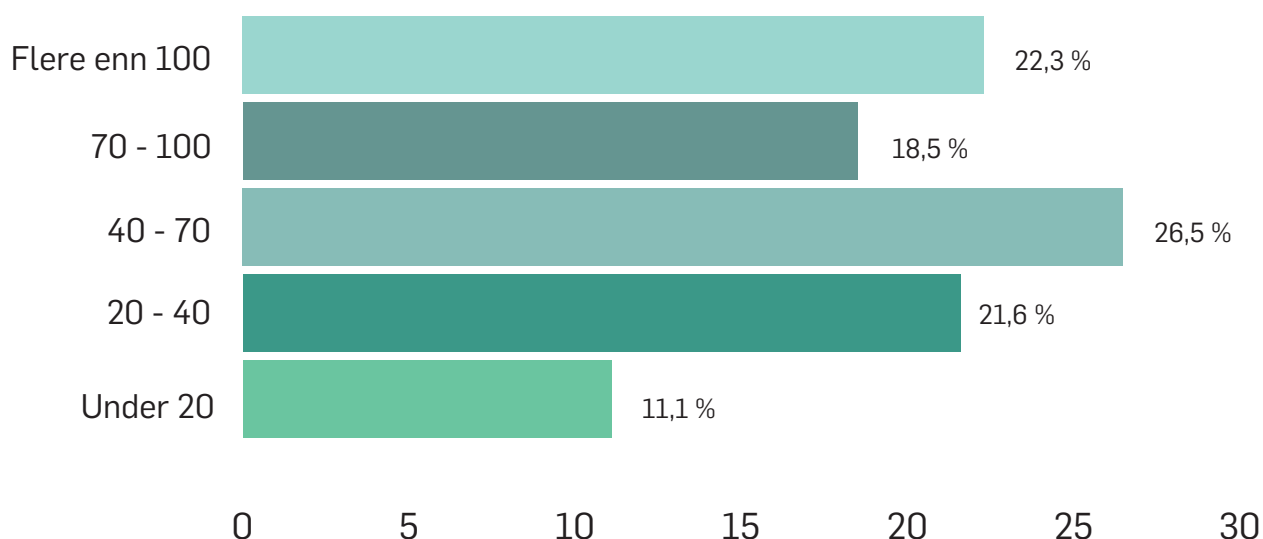

De fleste av klubbene har altså en eller annen form for registrering av brukere. Et lite flertall registrerer kun antallet. Ved å registrere de besøkende med navn og kontaktinformasjon bidrar man til å skape en følt tilhørighet til klubben. Slike lister vil også være viktig som oversiktslister ved for eksempel brann. Registrering av brukere gir også en oversikt over hvor mange som benytter seg av tilbudet og vil være en viktig ressurs når det skal rapporteres i KOSTRA eller når det skal argumenteres i budsjettprosesser. Dette muliggjør også et klubb/hjem-samarbeid.

Om man skal få oversikt over hvem som bruker fritidsklubben, er det også relevant å se hvor mange som bruker fritidsklubbene. Ifølge Ungdata (2016) er fritidsklubb/ungdomshus den nest største fritidsaktiviteten for ungdom etter organisert idrett.

Hvor mange besøkende har dere i løpet av en uke?

N = 287

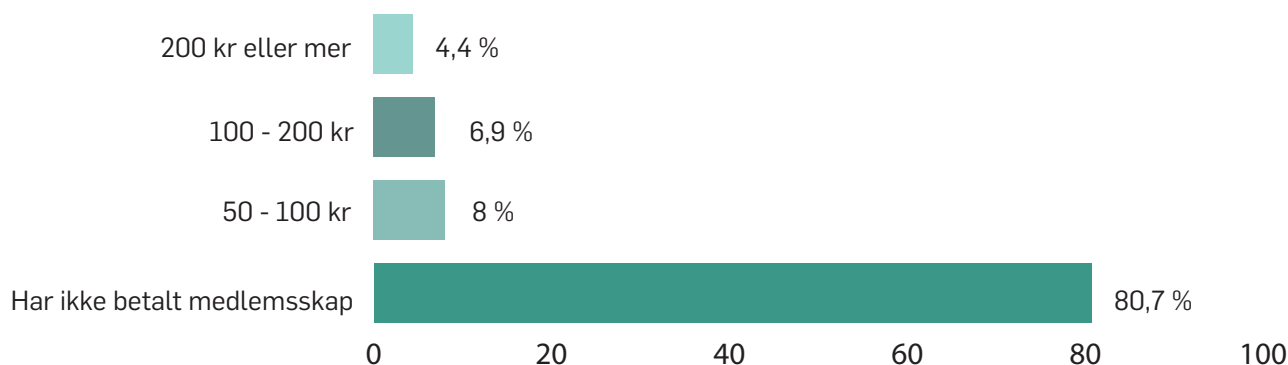

Ved å ta utgangspunkt i medianen av svaralternativene og multipliserer dette med antall respondenter per svaralternativ, gir det en total på 20 465 besøkende per uke. For å måle gjennomsnittet av besøkende per klubb i uka deler vi totalsummen på N (antall respondenter). Dette gir et gjennomsnitt på 71,3 besøkende per klubb i uka. I kategorien «flere enn 100» er det vanskelig å anslå hvor mange besøkende det er, så medianen er satt til 150.

Som nevnt er det andre måter å føre oversikt over besøkende på. Noen av klubbene benytter seg av medlemskap, hvor ungdommene melder seg inn og betaler en medlemsavgift. 19,3% av klubbene oppgir å ha en ordning for betalt medlemskap. I 2008 var det om lag 40 % av klubbene som praktiserte medlemskapsløsninger. Diagrammet under viser prisene på et slikt medlemskap.

Priser på medlemskap (årsbasert)

N = 274

Det er svært få av klubbene som i dag praktiserer denne medlemskapsløsningen (53 klubber), men blant de som gjør det, er det det mest vanlig å ha medlemskap mellom 50-100kr. Man kan anta at disse klubbene er mer spesialiserte tilbud med kostnadskrevende aktiviteter som motorklubb, musikkverksteder og lignende.

Vi ser altså et stort mangfold i måten man velger å organisere registrering av besøkende på, fra selvorganiserte grupper til tradisjonelle medlemsregistre. Det er verdt å merke seg at selv våre medlemmer som opererer med medlemsregistre, alltid må være åpne for at ikke-medlemmer skal kunne delta på de fleste aktiviteter.

Alder

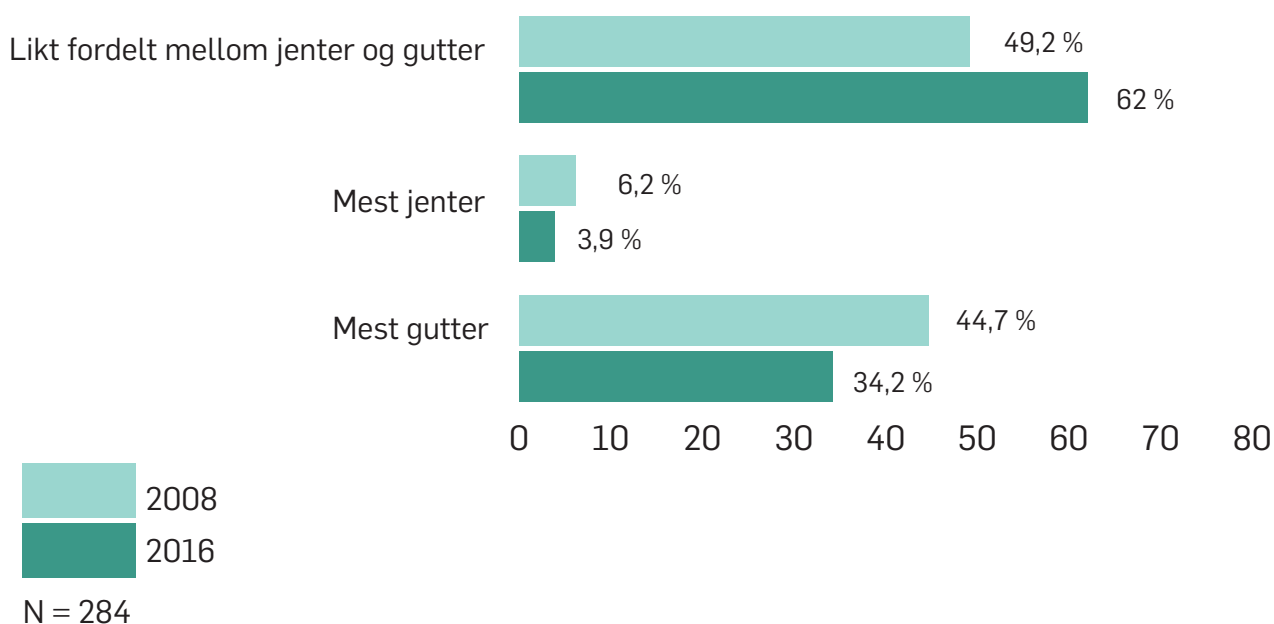
Hvilke aldersgrupper er klubben åpen for? (Flere svaralternativer mulig)			
	2016 (N = 286)	2008 (360)	2002 (243)
7 - 10 år	16,1 %	16,8 %	15,2 %
11 - 13 år	47,6 %	84,4 %	56 %
13 - 18 år	94,8 %	85,3 %	92,2 %
18 - 25 år	14,7 %	18,6 %	21 %

Tallene over viser at fritidsklubbene fortsatt i all hovedsak treffer ungdom mellom 13-18 år. Det vil si ungdomsskole- og videregåendealder. Tallene har endret seg lite siden 2002. Den kraftigste nedgangen i tilbud er for ungdom mellom 11-13 år. Dette stemmer overens med at 76,6 % av klubbene oppgir å ha flest besøkende i aldersgruppen 13-15 år. Kun 4,9 % oppgir å ha flest besøkende i aldersgruppen 18 – 25 år. Dette kan bety at tilbud for denne aldersgruppen ikke er like attraktive og dermed ikke prioriteres.

Kjønn

Kjønnsbalansen i fritidsklubbene vil være avhengig av hvilke aktiviteter man har, samt hvilke rekrutteringsstrategier man bruker. Noen klubber lager egne jente- og guttegrupper som et tilbud i rekrutteringen.

Kjønnsfordeling

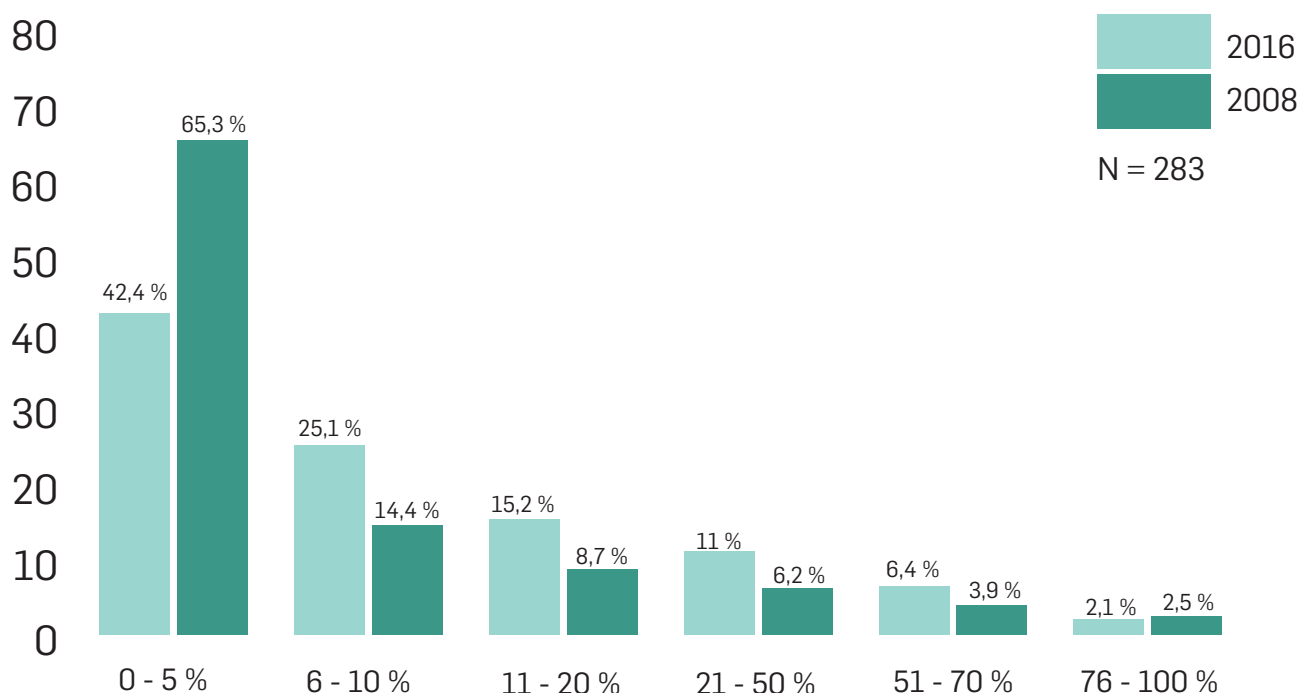

Det kan virke som at kjønnsbalansen i fritidsklubbene er i ferd med å jevnes ut. 62 % av respondentene oppgir at det er likt fordelt mellom jenter og gutter. Videre er det kun 3,9 % som oppgir at det er flest jenter. Det er fortsatt en overvekt av gutter i norske fritidsklubber.

Innvandrerbakgrunn

Ungdata (2016) viste at fritidsklubbene er viktige fritidsarenaer for ungdom. Eriksen og Frøyland (2017) har kontrollert deltakelsen i organisert fritid opp mot kjønn og innvandrerbakgrunn i bydeler hvor man har gjennomført områdeløft. De viser at blant ungdom med to foreldre som er født i utlandet er det høy deltakelse i fritidsklubbene, spesielt blant jenter. Det er rimelig å anta at fritidsklubbene derfor er viktige arenaer i et integrerings- og inkluderingsperspektiv.

Hvor stor prosentandel av brukerne har innvandrerbakgrunn?

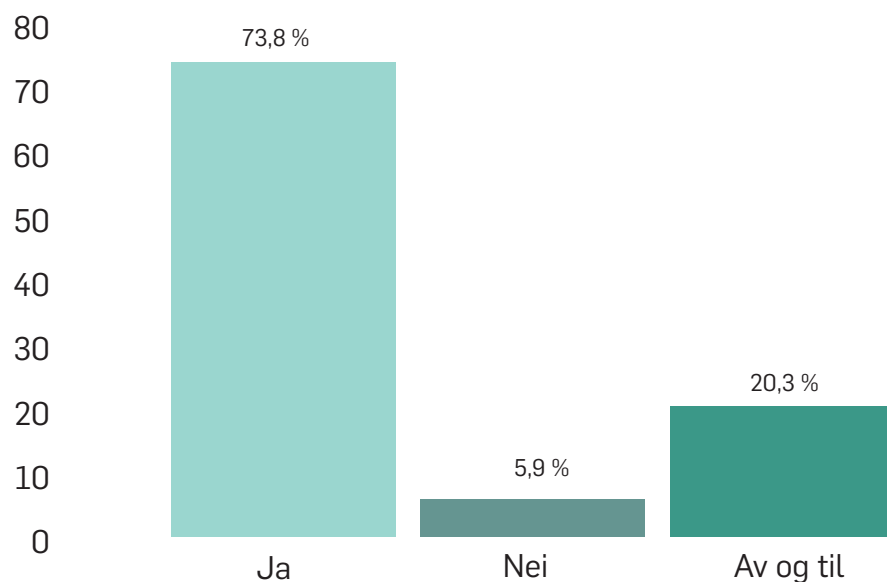

Tallene fra klubbundersøkelsen viser at det er en gjennomgående økning av ungdom med innvandringsbakgrunn som bruker fritidsklubbene. Andelen som oppga å ha 0-5 % har gått ned med litt over 20 %, mens andelen fritidsklubber som har over 10 % ungdom med innvandringsbakgrunn har steget med 13,4 % siden 2008. Tesen om at fritidsklubbene er viktige fritidsarenaer for ungdom med innvandrerbakgrunn står derfor ved lag, da nærmere 2 av 10 ungdommer som er på fritidsklubben har innvandrerbakgrunn.

Grupperinger og ungdomsmiljø

I klubbundersøkelsen 2016 har vi valgt å fokusere på i hvilke grad det finnes grupperinger og miljødannelse i fritidsklubbene, samt hvordan disse gruppene fungerer i ungdomsmiljøet.

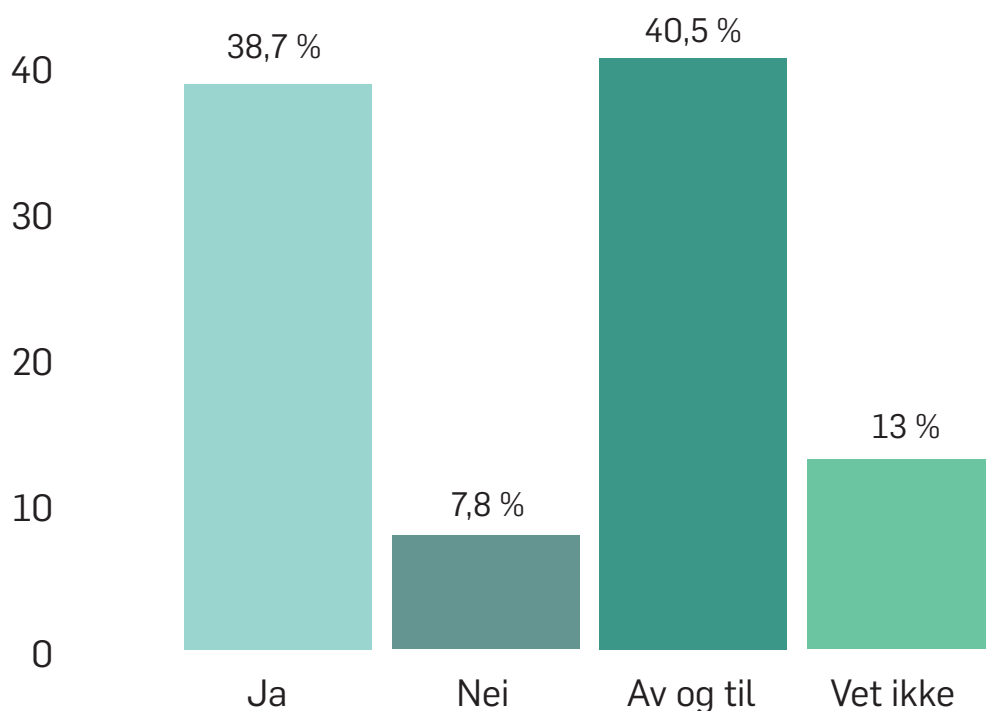
Er ulike grupperinger og miljøer tilstede på klubben samtidig? N = 271

Diagrammet over indikerer først og fremst at det finnes ulike grupperinger og miljøer av ungdom i fritidsklubbene. Videre viser det at mange av disse lever side om side i klubbene. I et omdømmeperspektiv er det viktig at ikke én gruppering dominerer lokalet, men at man har et tilbud som er åpent og når ut til all ungdom.

Er det vanlig at ungdommene beveger seg mellom grupperingene?

N = 269

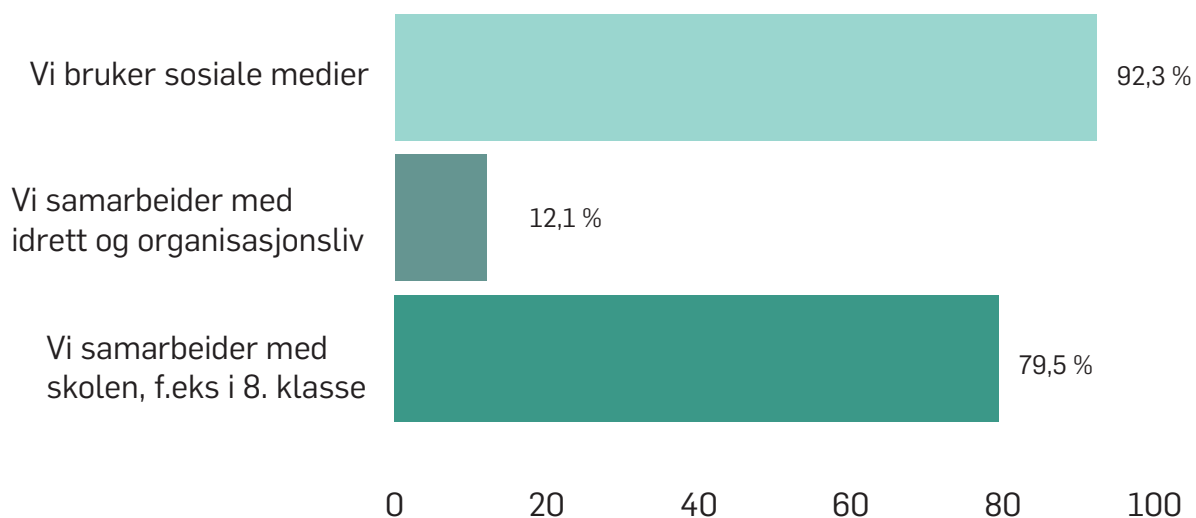
Tallene viser at ungdom i relativt stor grad beveger seg mellom grupperingene. Dette kan ses på som en del av identitetsprosjektet til ungdommene. Det handler om å finne ut hvor man hører til og har lyst til å være, og dermed hvem man vil identifisere seg med og fra. Ungdoms bytte av gruppering kan også være en viktig indikator for når man burde intervensere og finne ut mer om hva som skjer i ungdommens liv. Hyppig skifte av identitetsmarkører kan være et signal om en negativ utvikling hos ungdommen.

Rekruttering

For at tilbudet skal fungere, må det være ungdommer tilstede. Da må klubben utvikle en strategi eller ha en plan for hvordan man skal rekruttere ungdom til klubben. Det kan tenkes at det krever en annen type strategi når man skal rekruttere til fritidsklubb, enn når man rekrutterer til andre fritidsaktiviteter. Fritidsklubbene er åpne møteplasser for ungdom hvor det ikke stilles krav til deltakelse eller medlemskap over tid. Deltakelsen er basert på frivillighet.

Hvordan rekrutterer dere ungdom til å begynne på klubben?

N = 273

Vi ser her at de aller fleste rekrutterer ungdom gjennom sosiale medier. Dette er plattformer ungdom benytter seg av og henter inn mye informasjon fra. Det er derfor en effektiv rekrutteringsarena, hvor klubbene kan informere om hva som skjer på klubben. 79,5 % oppgir også at de rekrutterer gjennom samarbeid med skolen. Skolen er en arena hvor man har stor mulighet til å nå ut til alle som er i tilbudets målgruppe. Utover disse svaralternativene nevnes også oppsøkende arbeid og jungeltelegrafene som effektive tilbud i rekrutteringsarbeidet.

Oppsummering

I denne delen av rapporten ser vi at de aller fleste av klubbene praktiserer en form for registrering av brukere. Hvor detaljert denne registreringen er, kan tenkes å henge sammen med klubbens brukersnitt og form. Det er svært få klubber som opererer med betalende medlemskap. Det er med på å opprettholde fritidsklubbene som gratis tilbud for ungdom i Norge. Videre ser vi at klubbene har i gjennomsnitt ca. 70 besøkende i løpet av en uke. Det er primært gutter, ofte med innvandringsbakgrunn, i alderen 13-18 år som benytter seg av tilbudet på fritidsklubbene.

TEMA 5

INNHOLD

Klubbens aktivitetsnivå vil til enhver tid preges av ulike forhold: Mulighetene lokalene gir, personalets kompetanse og ferdigheter, driftsbudsjettets størrelse, ungdommenes behov og ønsker, trender og kulturelle uttrykksformer. Noen interesser kommer raskt og forsvinner omtrent like raskt, mens andre forblir konstante, nesten uavhengig av tidens trender.

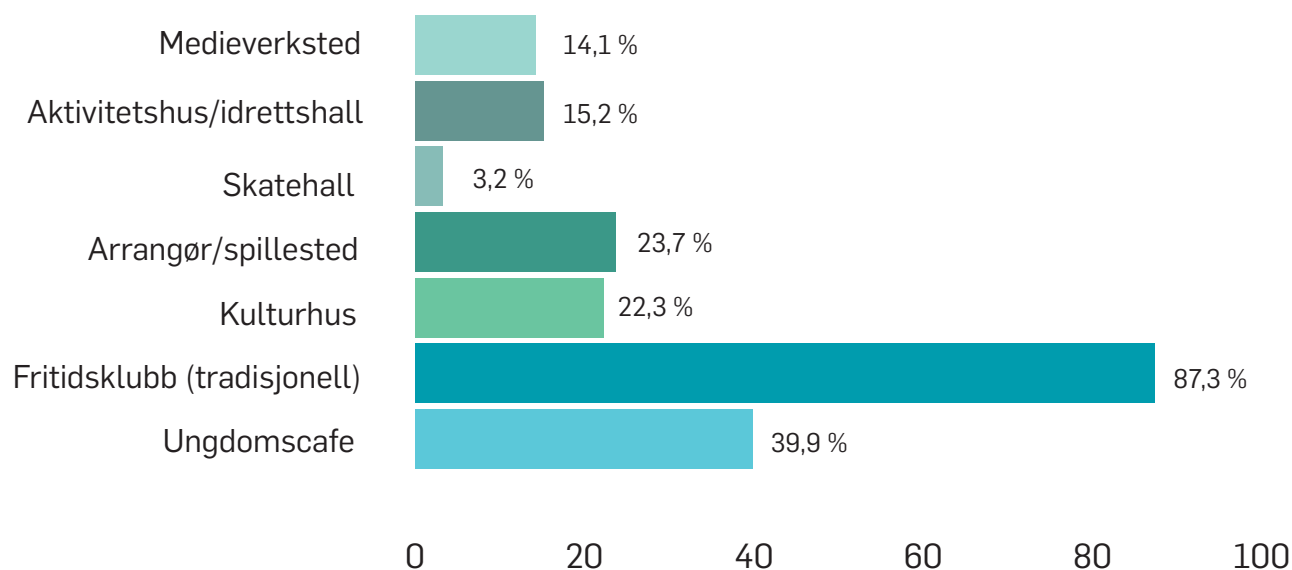
Fra tid til annen høres kritiske røster som erklærer at den tradisjonelle klubbmodellen er «gått av moten». Det blir hevdet at klubbdriften ikke har fulgt med i utviklingen innenfor den kommersielle ungdomskulturen. Vi har i dag et samfunn med en enorm endringstakt. Samtidig ser vi at det ligger i klubbenes natur å være tilbud i takt med tiden, da spesielt de klubbene som har høy grad av medvirkning og brukerstyring. Dersom ikke-formaliserte strukturer hindrer ungdom å styre utviklingen av tilbudene vil ungdommene selv fylle tilbudene med det innholdet som for dem til enhver tid er attraktivt. En slik brukerstyring sikrer også et ønskelig mangfold blant tilbudene ved at tilbudene forankres i det lokale behovet.

Vi vet at for å kunne følge med på utviklingen kreves det ressurser til omstilling, nytt utstyr og oppdatering, samtidig som det kreves kompetanse blant de ansatte til å fange opp trender og dra ungdommene med seg. Da det er stor variasjon mellom klubbene hva ressurstilgang gjelder, vil også mulighetene for omstilling og oppdatering variere betydelig.

Åpen og generell – eller spesialisert?

Det er markante forskjeller på de ulike klubbene når det gjelder innhold og profil. De tradisjonelle fritidsklubbene var basert på det man kaller åpen virksomhet. Det var et sted å være og et sted uten noen øvrige pedagogiske målsettinger eller lignende. Utover 90-tallet ble klubbenes terminologi endret. Man ble en del av det kommunale tjenesteapparatet, klubbene begynte med tjenesteproduksjon og ungdommene ble brukere av tilbudet (Stafseng, 2003). Dette har ført til en del nye, spesialiserte tilbud som fokuserer på aktiviteter. For å få et bilde av hvordan fordelingen mellom tilbudene er, spurte vi om hvordan man best ville karakterisere klubben.

Hvordan vil du karakterisere klubben? (Flere svaralternativer er mulig) N = 283

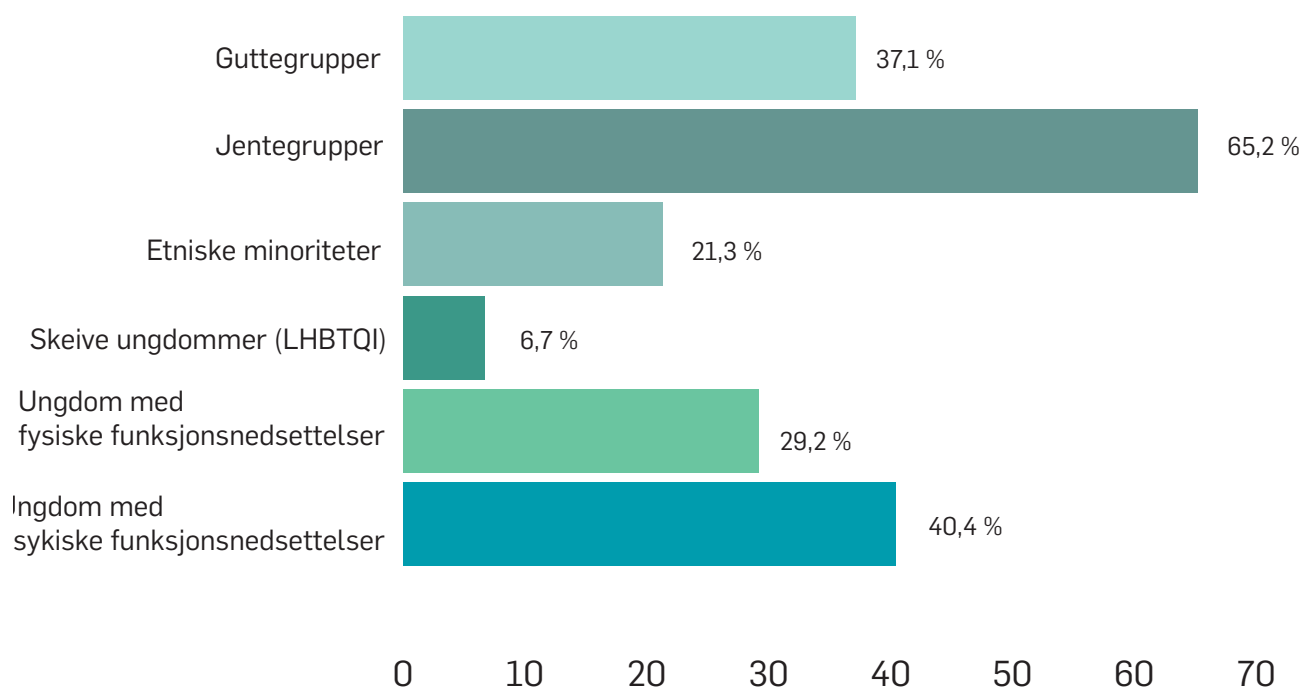

Diagrammet på forrige side viser at de aller fleste fortsatt driver en såkalt tradisjonell fritidsklubb. Med tradisjonell fritidsklubb mener man et lokale som er disponibelt for ungdom med trygge voksenpersoner som balanserer mellom aktiviteter og åpen fri virksomhet. Videre er det en relativt stor andel av klubbene som driver ungdomskafé. Resultatene viser at det i hovedsak ikke er en spesialisering og differensiering i tilnærmingen til ungdomsarbeid på åpne møteplasser. I kommentarfeltet til spørsmålet nevnes også leksehjelp, motorklubb og diverse spesifiserte kulturarenaer som rockeverksted og lignende.

For å undersøke hvorvidt klubbene var spesialiserte og hva man eventuelt spesialiserte seg innenfor, spurte vi om klubbene hadde egne tilbud rettet mot spesielle grupper. Vi hadde forhåndsdefinert noen grupper som vi antok at var de mest relevante, samt gitt mulighet for å kommentere. Det var svært få (n=89) som oppga å ha slike type grupper. Det som allikevel fremheves som den mest brukte gruppen er jentegrupper. Dette kan være, som nevnt under delen om kjønn, en strategi i rekrutteringsprosesser. Ungdom og Fritid har også tidligere ført et samarbeid med Sisterhood som er spesialisert på drift av jentegrupper.

Har klubben egne tilbud rettet mot spesielle grupper?

N = 89

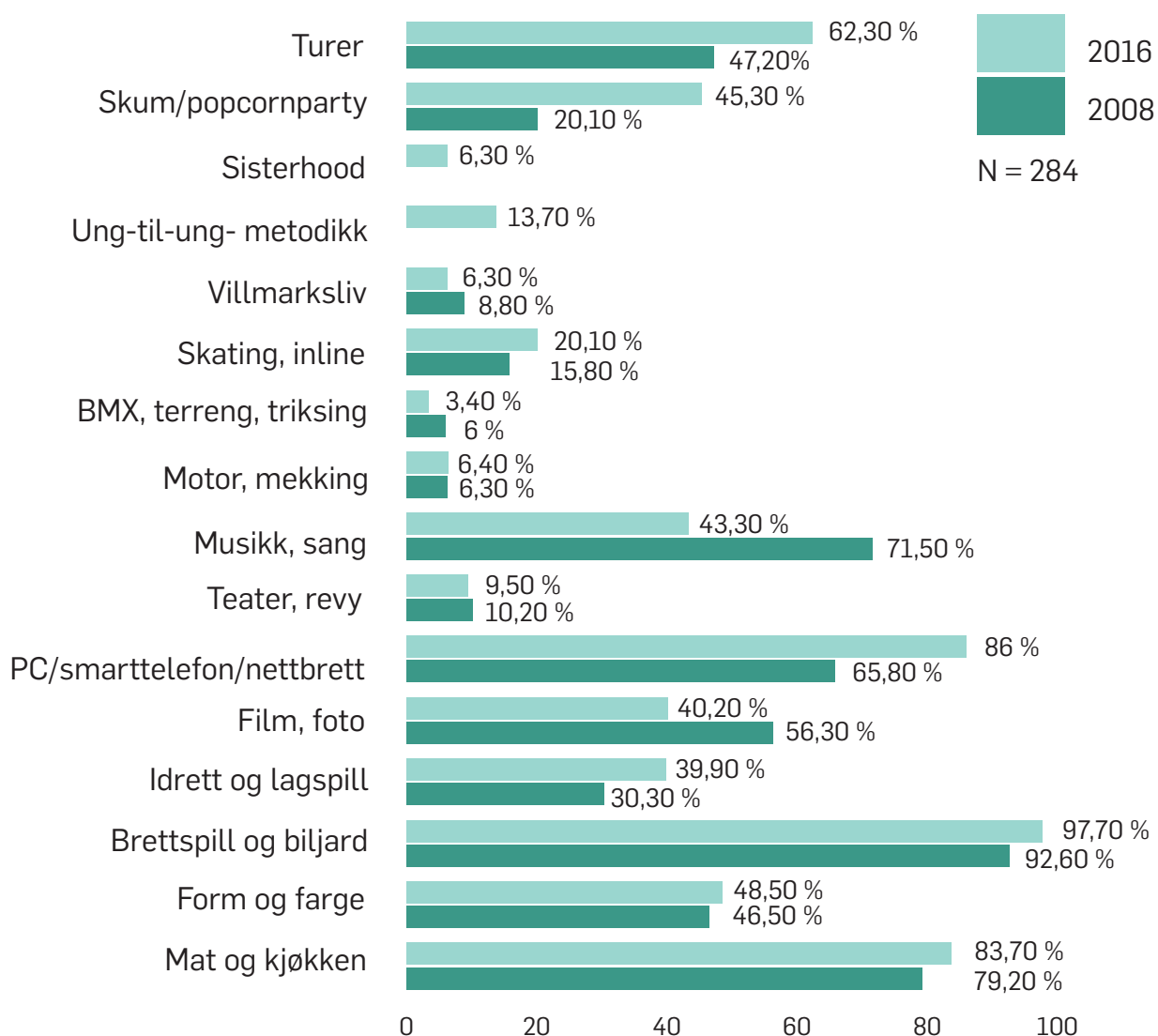
Sett i lys av diagrammet over, er det grunn til å tro at fritidsklubbene i all hovedsak er basert på generell åpen virksomhet fremfor aktiviteter og gruppeaktiviteter. Tabellen under viser også dette ganske tydelig, selv om man ser en liten endring fra 2008.

Klubben er ...		
	2016 (N = 284)	2008 (N = 353)
Overveiende basert på aktiviteter/gruppeaktivitet?	5,3 %	3,7 %
Overveiende basert på generell, åpen virksomhet?	50,7 %	61,2 %
Likt fordelt mellom generell åpen virksomhet og aktiviteter?	44 %	35,1 %

Aktivitet

Selv om de aller fleste klubbene driver generell åpen virksomhet, så vil det ofte være mange ulike aktiviteter man kan gjøre på fritidsklubben. Noen ting er i en mer standardisert form enn andre. Noen arrangerer større aktiviteter eller prosjekter, mens andre har en hylle med brettspill.

Aktiviteter i fritidsklubbene

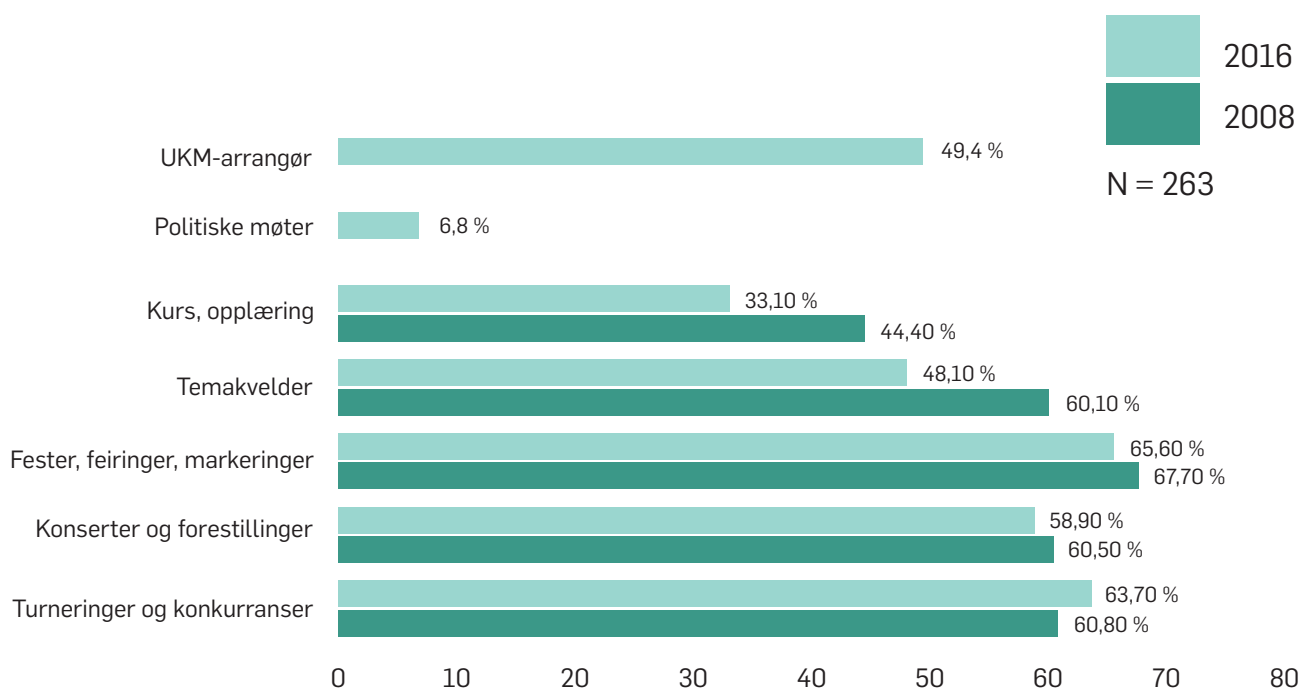

Når vi spør om hvilke aktiviteter som finnes på klubben ser vi at det er en stor bredde og variasjon i hva slags aktiviteter som tilbys. I 2008 argumenterte man for at data hadde utviklet seg til å bli en sentral del av fritidsklubbene. Online aktivitet har imidlertid gått noe tilbake i perioden frem til 2016. Dette kan skyldes at pc, smarttelefon og nettbrett har blitt mer tilgjengelig og ikke lenger er noe eksklusivt klubbene kan tilby. Allikevel vet vi gjennom forvaltningen av Frifondsøknader at det er mange klubber som arrangerer LAN og andre dataspillrelaterte arrangement. Fra 2008 til 2016 er det primært musikk og film/foto som har de mest markante økningene. Dette så vi også i utviklingen av andelen medierom i fritidsklubbene. Enkelte aktiviteter egner seg godt for gruppevirksomhet. De mest utpregede klubbgruppene synes å være «klassikere» som band (musikk) og mediegrupper, mens et mindretall av klubbene spesialiserer seg innenfor områder som motor og teater/revy.

I kommentarfeltet blir dans og e-sport aktiviteter nevnt hyppig. Dette er altså også sentrale komponenter i fritidsklubbenes aktivitetskalender.

Arrangementer

Større arrangementer i løpet av året? (Flere svaralternativer mulig)

Blant klubbenes større arrangementer ser vi en sterk positiv vekst i andelen som benytter seg av kurs/opplæring og temakvelder. Ungdom og Fritid tilbyr en rekke kurs for både ungdom og ansatte som man kan bestille i kurskatalogen på våre nettsider. Det eneste elementet med en negativ prosentendring er turneringer og konkurranser. Dette kan skyldes naturlige svingninger. I 2016 la man også til politiske møter og UKM-arrangør som svaralternativer. Fritidsklubbene er viktige helårs kulturarenaer for ungdom. Det er steder hvor man kan teste egenskaper, ferdigheter og interesser og finne ut hva man vil holde på med, kanskje også hva man vil bidra med i de lokale UKM- arrangementene.

I kommentarfeltet til spørsmålet nevnes både LAN og ulike ferietilbud hyppig. Dette anses derfor som viktige større arrangement for fritidsklubbene.

Oppsummering

Fritidsklubbene tilpasser aktivitetene sine til de lokale behovene og forventningene. Klubbene fyller ulike roller i lokalsamfunnet og vil derfor ha stor variasjon i aktivitetstilbudet sitt. Kultur- og medieaktiviteter er de store vinnerne i fritidsklubbene i dag. Klubbundersøkelsen viser gjennomgående at den kulturelle komponenten ved fritidsklubbene er viktig og stor.

TEMA 6

PERSONALET

De ansatte er, og vil alltid være, en svært viktig ressurs for klubbens suksess. Med stabile og trygge rollemodeller vil de ansatte kunne legge til rette for ungdommenes tilhørighet til klubben. Det er gjennom en stabil og god voksenkontakt at ungdom kan få nødvendig trygghet og veiledning til å gjennomføre sine prosjekter. De voksne i klubben skal være katalysatorer, hvor ungdom kan teste sine standpunkter og holdninger. De skal fremme en reflektert tilnærming til ungdomskulturen, hvor ungdom og voksne sammen kan finne frem til felles normer og rammer for virksomheten.

For å nå et slikt mål om gjensidig og produktiv dialog må to kriterier oppfylles: Det må være et tilstrekkelig antall ansatte, slik at det gis rom for holdningsskapende arbeid og det må sikres at de ansatte har den nødvendige utdannelsen eller opplæringen, slik at de har en reflektert tilnærming til sin rolle og det særegne ved den jobben de er satt til å gjøre. I dag finnes det ingen høyere utdanning i ungdom- og fritidspedagogikk. Videregående opplæring tilbyr barne- og ungdomsarbeiderfag, men fremdeles er hovedtyngden innenfor dette utdanningstilbudet rettet inn mot barn under 10 år.

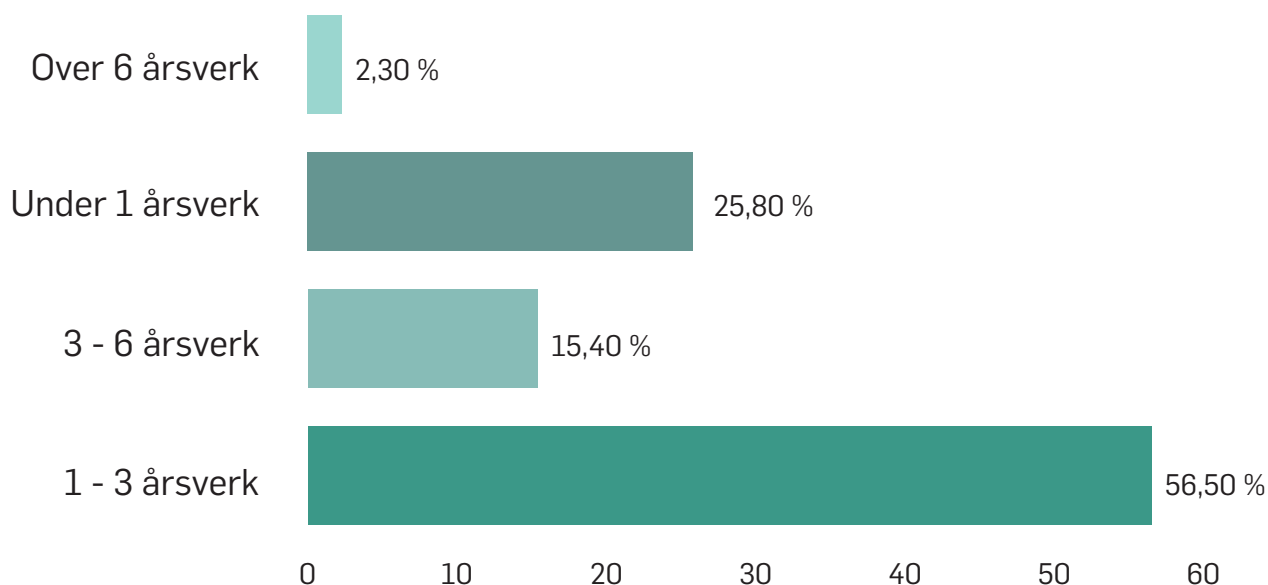
Et annet aspekt ved klubbansattes situasjon er selve ansettelsesforholdet, det vil si de betingelser som fremmer eller motvirker en god motivasjon og et godt resultat. Slike betingelser er trygghet i en god arbeidskontrakt, opplæring og veiledning, rimelige lønnsbetingelser, fornuftige stillingsprosenter og muligheter for avansement innen yrket. Det er også viktig at det helhetlige arbeidet som utføres i klubbene synliggjøres i kommunen, og at de ansatte, med sine unike erfaringer og kunnskap om ungdomsmiljøet bringes inn i tverrfaglige samarbeid. Voksenrollen i klubben vil i et slikt samarbeid preges av nyskaping og utvikling i ungdomsmiljøet, som i samfunnet ellers. Klubbarbeideren har ofte også veldig god oversikt over hva som rører seg i ungdomsmiljøet til enhver tid og besitter derfor en verdifull innsikt som kan effektivisere det tverrfaglige samarbeidet. Det er også viktig at det legges til rette for at de ansatte kan utvikle seg i takt med samfunnet og ungdommenes behov og ønsker.

Personalressurser

Størrelsen på personalressursene klubben har tilgjengelig vil selvsagt påvirke deres aktivitetsnivå og muligheter. I tema 2 så vi at kun 46,3 % av klubbene hadde et tilgjengelig personalrom for de ansatte. Dette skiller seg merkverdig fra andre oppvekstsenheter som for eksempel skolen, hvor alle har et personalrom. Dette sier noe om klubbarbeiderens rolle som medvirkende i ungdommenes interaksjon. Når man er på jobb er man sammen med ungdommene. Det kan på den andre siden virke uheldig inn på personalgruppen og ikke ha et felles rom, da dette ofte fører til et kollegialt fellesskap.

Antall lønnede årsverk

N = 260

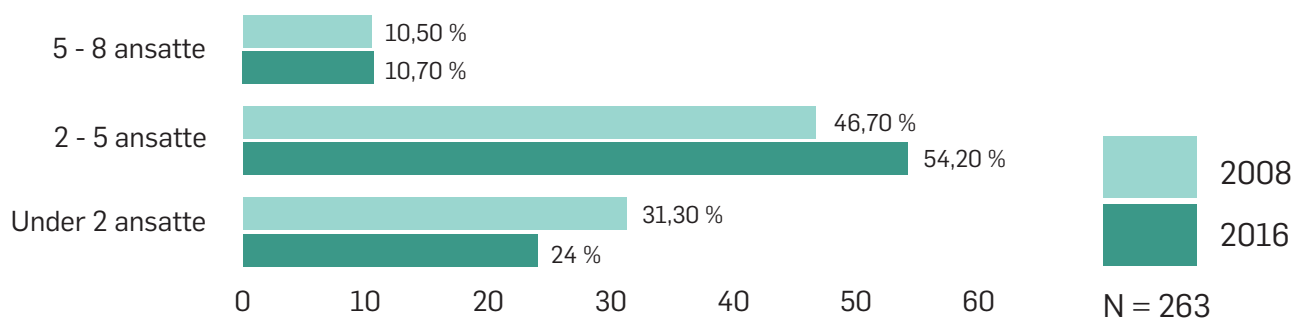
82,3 % av fritidsklubbene oppgir at de har under 3 årsverk. 25,8 % av disse har under 1 årsverk. I 2002 var det 83 % av fritidsklubbene som oppga å ha inntil 3 årsverk. Antall årsverk har altså ifølge vår klubbundersøkelse stått tilnærmet uforandret de siste 14 årene. Dette kan bety at årsverksutviklingen har nådd et minimum. Vi ser samtidig at det er en negativ trend i antall kommunale fritidsklubber, som betyr at det helhetlig ser tynnere ut for fritidsklubbene. Ifølge KOSTRA (Kommune-stat-rapportering) ser utviklingen slik ut:

Antall årsverk ved kommunalt drevet fritidssenter								
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1253,6	976	852,9	902,8	901	811,1	841,7	925,2	796,8

Forskjellen i rapportering kan skyldes at KOSTRA bruker definisjonen fritidssenter og dermed innlemmer flere aktører enn kun de som jobber i kommunale fritidsklubber.

Hvor mange ansatte har klubben i inneværende år?

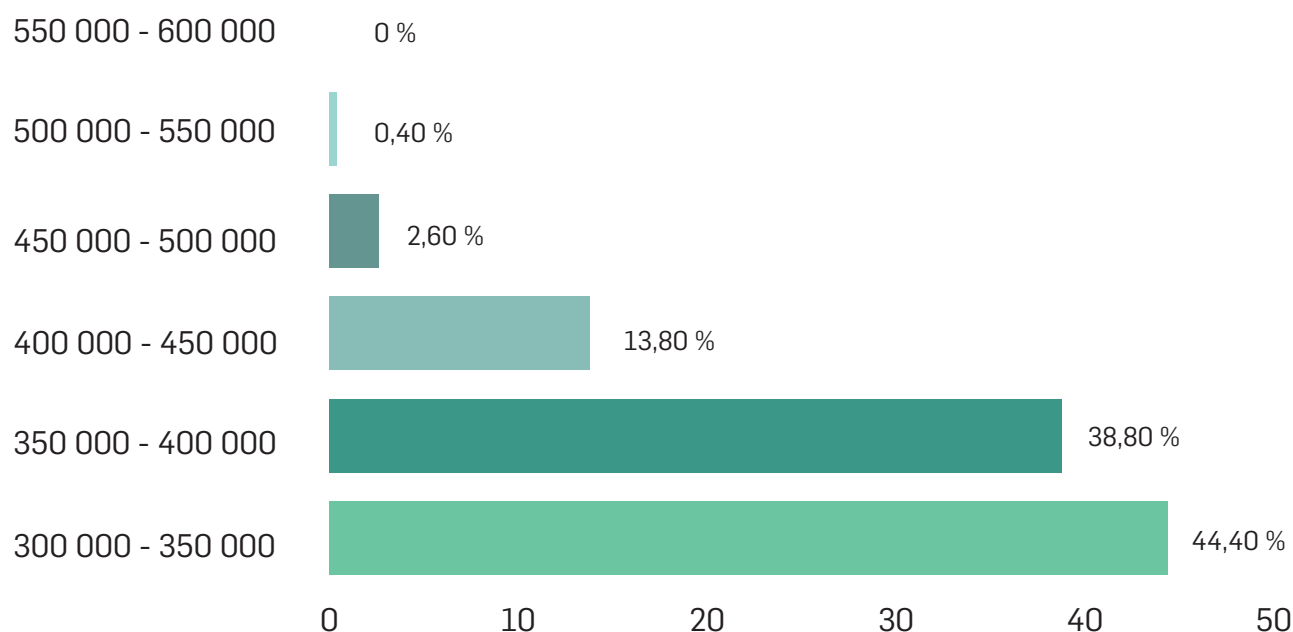
N = 271

Majoriteten av fritidsklubbene har altså 2-5 ansatte. Dersom man tar utgangspunkt i media-
nen av svaralternativene til spørsmålet om antall årsverk og multipliserer dette med antall
svar får man en total på 408 årsverk. Om man gjør tilsvarende med antall ansatte får man en
total på 1055 ansatte. Ved å dele antall tilgjengelige årsverk på antall ansatte viser dette at
man i gjennomsnitt har 0,4 årsverk per ungdomsarbeider. Dette er urovekkende lavt og det
viser at den absolutte majoritet av ungdomsarbeiderne er deltidsansatte.

Hva er lønnsnivået inkludert helge- og kveldstillegg i inneværende år for en ordinær ansatt (ikke leder)?

N = 232

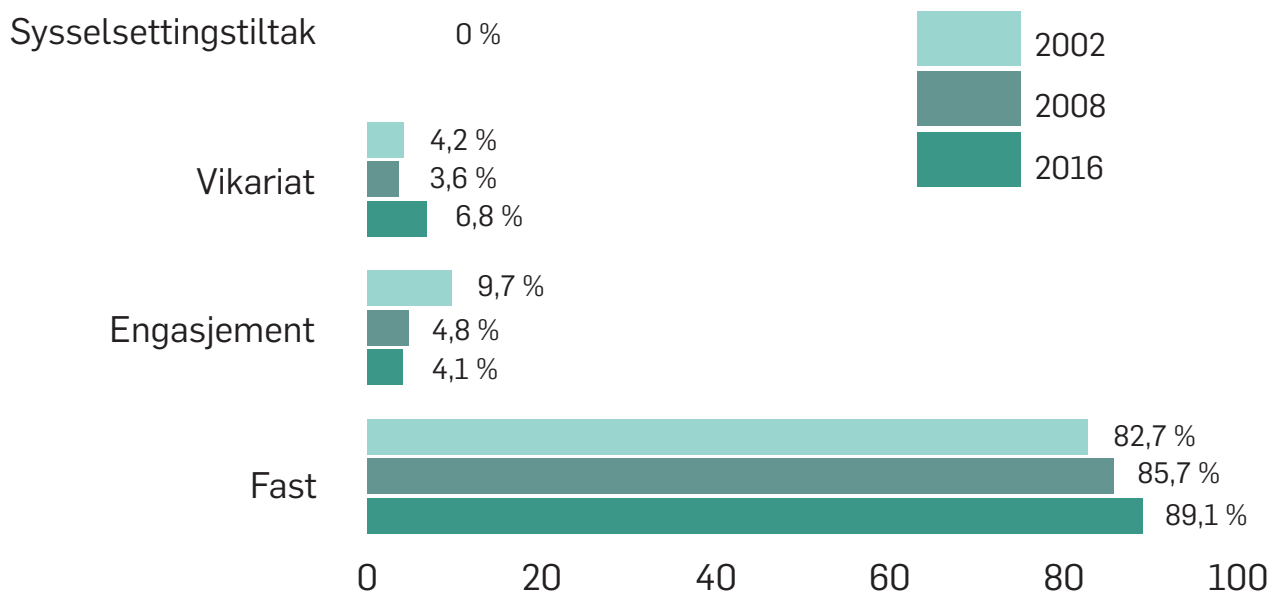
83,2% av lønningene til ordinære ansatte ligger mellom 300 000 og 400 000 kroner i året. Hovedvekten av disse ligger mellom 300 000 og 350 000 kroner i året. Det finnes ingen lovfestet minstelønn i Norge. Det er derfor viktig for ungdomsarbeideren å være fagorganisert og dermed innlemmes i de respektive forbundenes tariffavtaler.

Ansvarlig leder

På fritidsklubbene er det en ansvarlig leder, gjerne en klubbleder. Vi har i delen om personalressurser sett at det er en nedgang i antall årsverk. Vi ser det som nødvendig at ansettelsesforholdet er av en stabil kvalitet og dermed en fast stilling.

Hva slags ansettelsesforhold har daglig leder?

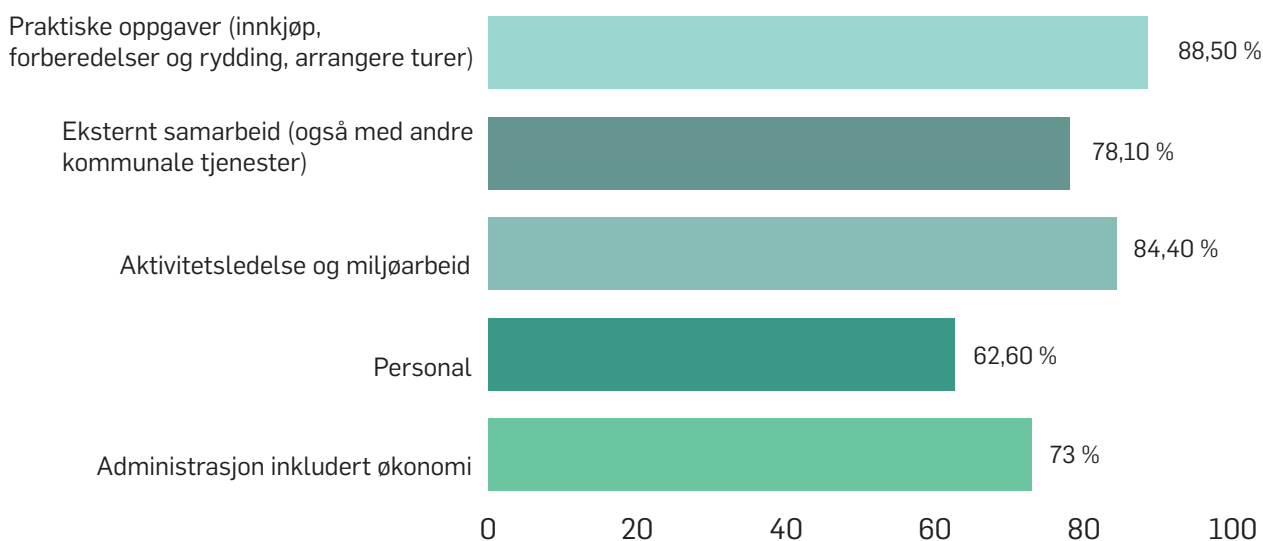
N = 266

Tallene viser at det er en økning i andelen av daglig ledere i fritidsklubber som har faste stillinger. Nesten 90% av klubblederne oppgir å ha en fast stilling. Dette er en positiv utvikling, også når det er en nedgang i andelen klubbledere som er ansatt på engasjement. Noen oppgir også at klubbleder er et frivillig verv. I 2008 fant man at 60% av klubblederne satt i stillingen i mer enn tre år. Kontinuitet og stabilitet er en viktig forutsetning for at klubbene skal kunne være gode forebyggende arenaer (Vestel, 2007).

Hva er klubbleders ansvar?

N = 270

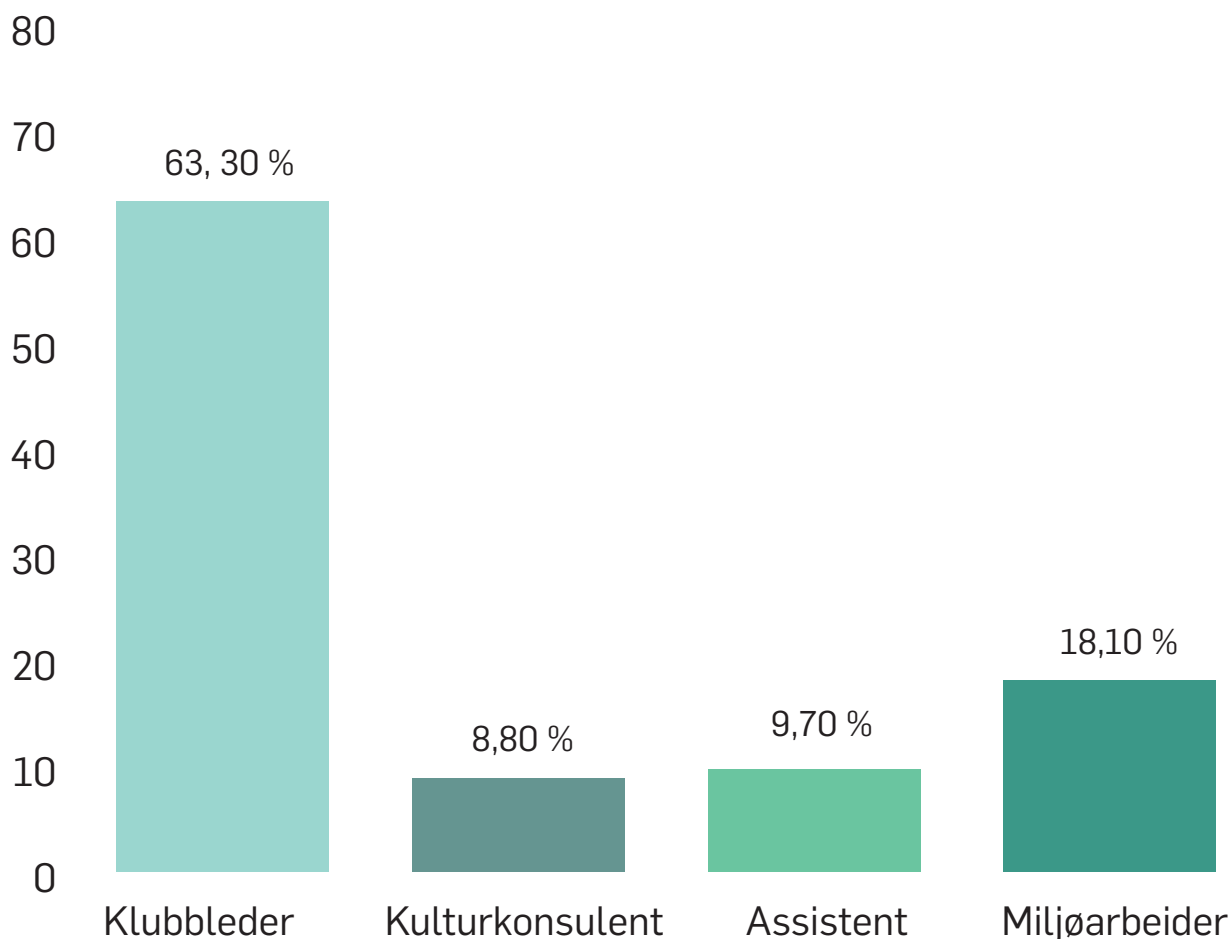
Det ser ut til at klubblederne ofte har arbeidsoppgaver knyttet til det praktiske arbeidet på klubben, og i mindre grad administrative oppgaver. Litt over halvparten oppgir å ha personalansvar. Det er veldig positivt at nesten 8 av 10 oppgir å drive eksternt samarbeid. Dette bidrar til å sette klubben inn i relevante nettverk, samt posisjonere klubben i lokalsamfunnet.

Øvrige ansatte

Ved siden av ansvarlig leder har klubbene ofte flere ansatte, ofte i deltidsstillinger. Disse stillingene har ulike titler og innhold.

Hva slags tittel bruker dere på de ansatte?

N = 226

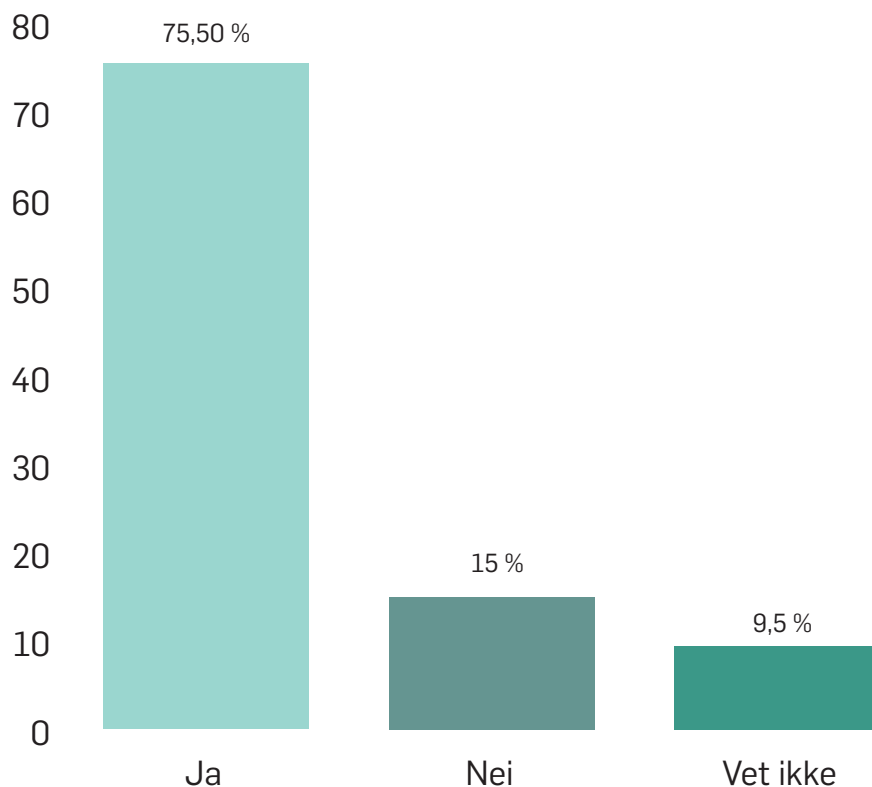
Ved siden av dette er det mange som bruker titler som klubbarbeider og ungdomsarbeider. Dette har dessverre falt ut som svaralternativ i 2016. I 2002 og 2008 så fordelingen slik ut:

Hva heter stillingene som er besatt av øvrige lønnede ansatte?		
	2008 (N = 343)	2002 (N = 243)
Klubbarbeider	56 %	55,6 %
Miljøarbeider	11,1 %	9,5 %
Klubbassistent	12 %	9,5 %
Ungdomsarbeider	10,8 %	5,8 %
Kulturarbeider	6,1 %	1,6 %
Annet	22,7 %	22,6 %

Vi ser altså en økning i andelen klubber som bruker begreper som miljøarbeider og kulturkonsulent om de ansatte, mens det er en nedgang i bruken av assistent. Dette kan tenkes å henge sammen med et skifte i selve terminologien til fritidsklubbene, hvor man hele tiden beveger seg mellom en sosialfaglig og en kulturfaglig tilnærming og terminologi. Begreper som klubbarbeider er nøytrale i så måte og gir ikke rom for de samme assosiasjonene som assistent og miljøarbeider kan gjøre.

Har de ansatte selv gått i klubb?

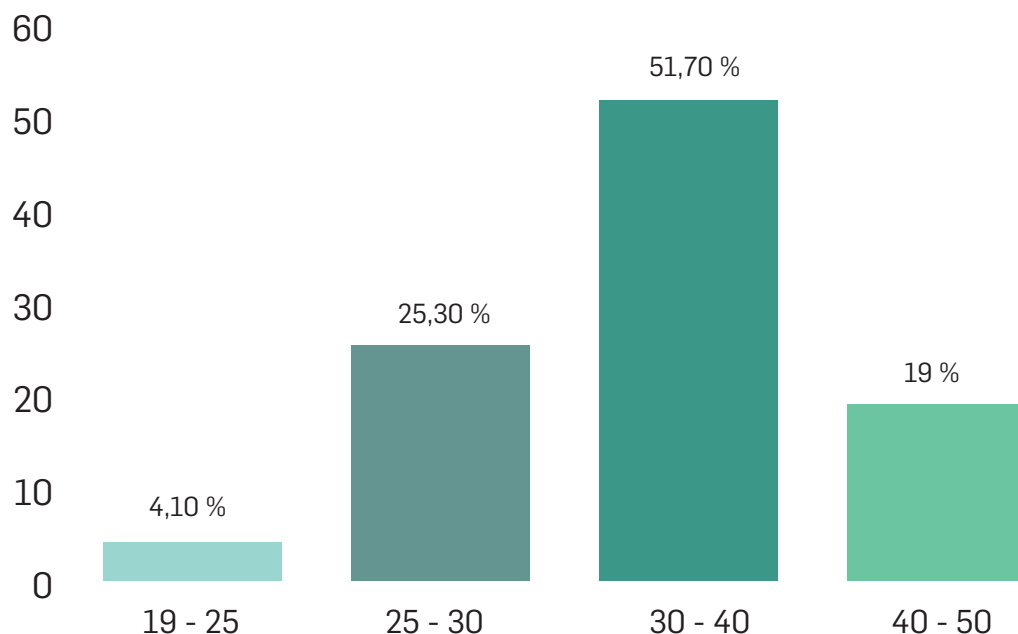
N = 274

De aller fleste ansatte i fritidsklubbene har selv gått i fritidsklubb. Dette samsvarer til en viss grad med teorien om at aktive ungdommer på klubben har større tilbøyelighet til å bli ressurspersoner for klubben på et senere tidspunkt.

Hva er aldersgjennomsnittet for de ansatte?

N = 269

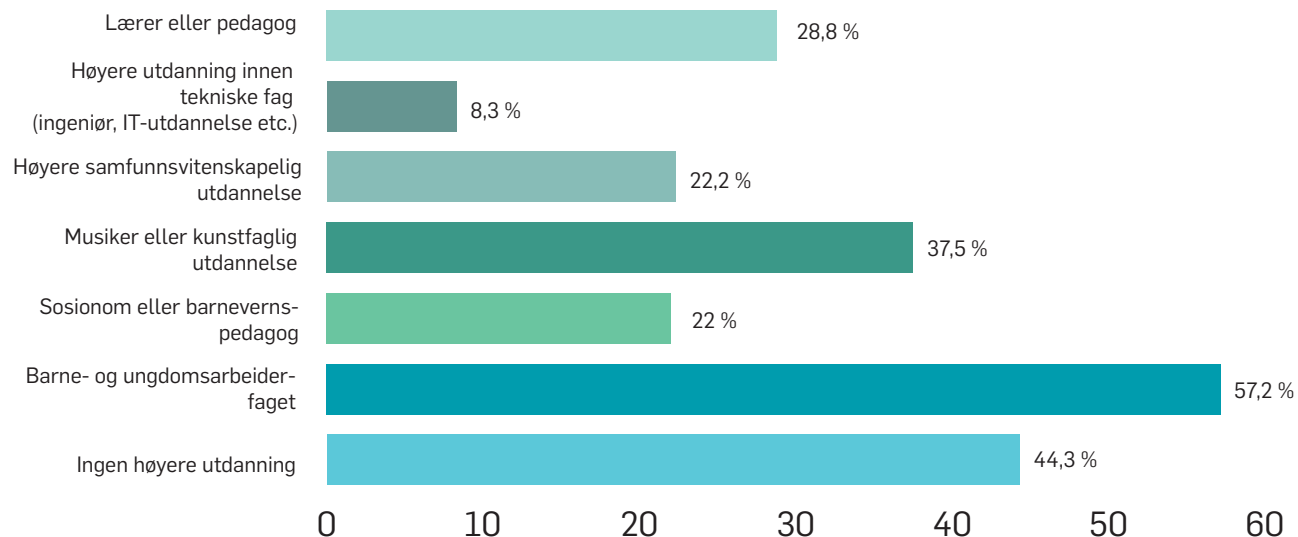

Over halvparten av de ansatte befinner seg i aldersgruppen 30 – 40 år. Det er færrest mellom 19-25 år. Det kan skyldes at noen operer med tilbud for ungdom helt opp til 25 år og at å jobbe med og for jevnaldergruppen kan virke mot sin hensikt og skape rollekonflikter og ubehagelige situasjoner.

Det finnes ingen offentlig krav til utdanning for å kunne jobbe på fritidsklubb i dag, utover det kommunen selv krever. Mangelen på krav om utdanning fører til at klubbarbeiderne kommer med mange ulike faglige bakgrunner.

Hva slags utdanning har de ansatte? (Flere svaralternativer mulig)

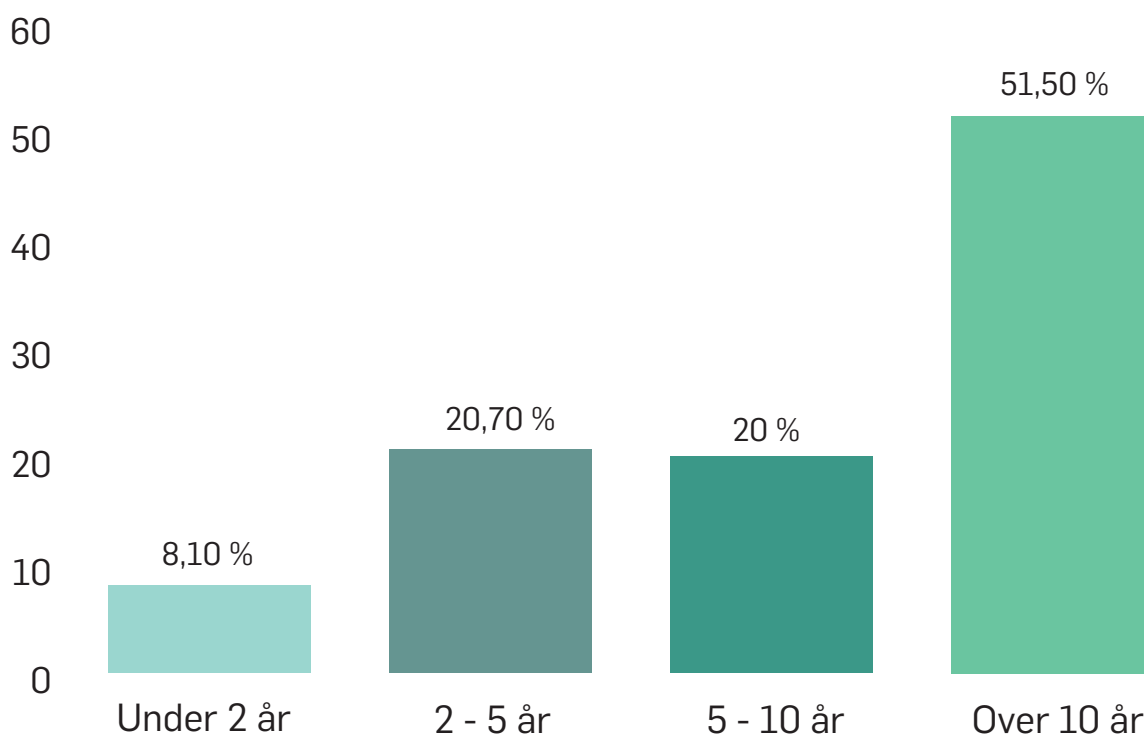
N = 264

Over halvparten av de ansatte på fritidsklubbfeltet har barne- og ungdomsarbeiderfag. Deretter ser vi en ganske høy prosentandel uten høyere utdanning. De andre svaralternativene viser at det er en ganske bred spredning mellom ulike fagutdannelser i spennvidden mellom det kulturfaglige og det sosialfaglige.

En kombinasjon av ulike faglige bakgrunner, lav lønn og små stillingsprosjenter skulle tilsi at feltet bærer preg av hyppig utskifting og lite kontinuitet. Vi spurte hvor lenge den som har vært ansatt lengst har jobbet på klubben.

Hvor lenge har den som har vært ansatt lengst på klubben jobbet der? N = 270

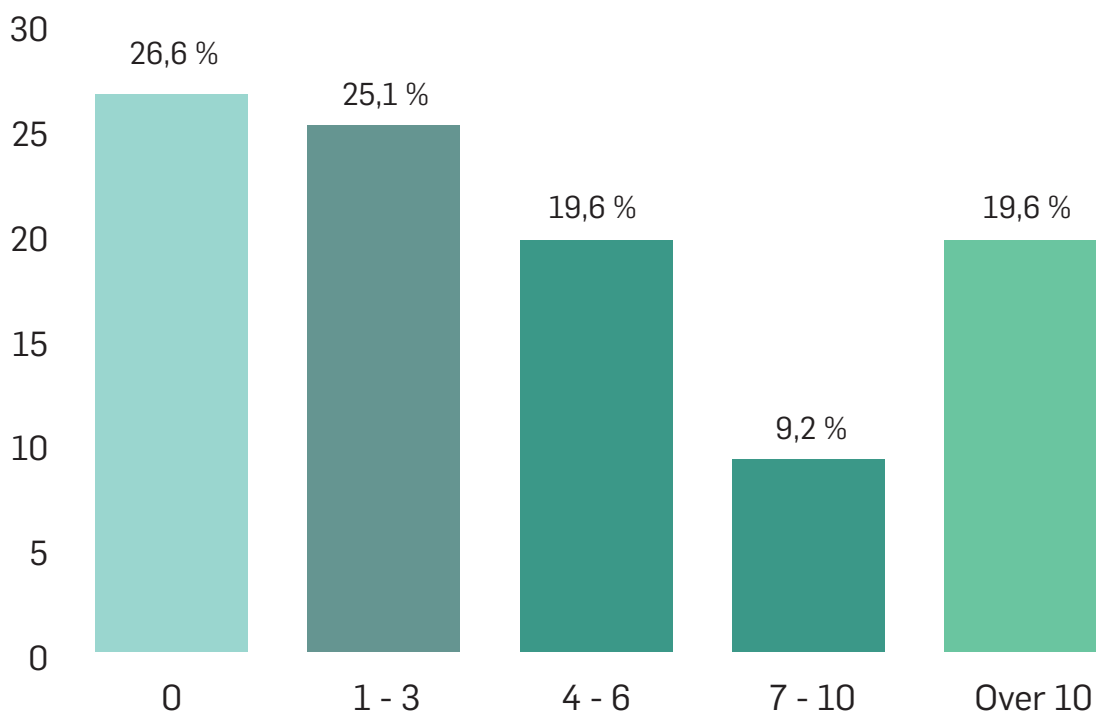
Det viser seg imidlertid at litt over halvparten av klubbene har en ansatt som har jobbet der over 10 år. Kun 8,1 % av klubbene har kun ansatte som har jobbet der under 2 år. Dette kan også skyldes at klubben akkurat har startet eller er i en omleggingsfase.

Frivillige

Vi så tidligere at ungdomsarbeiderne i kommunale fritidsklubber har i snitt 0,4 årsverk hver. Dette kan tenkes at skaper et nytt behov for frivillig arbeidskraft og engasjement.

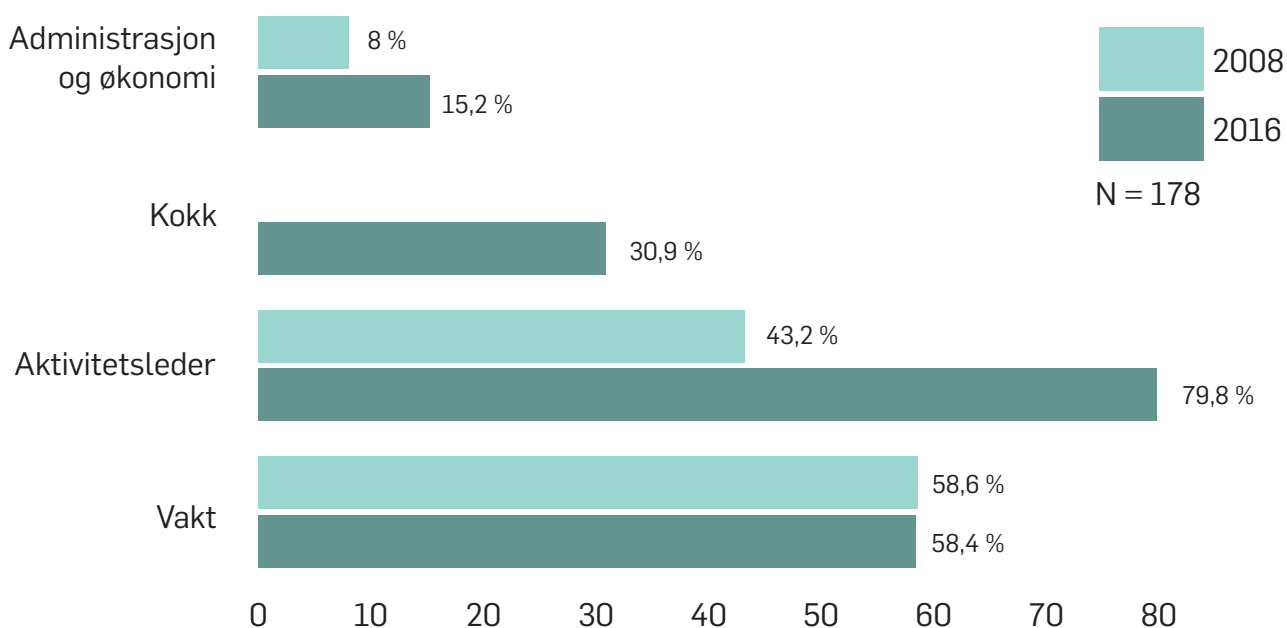
Hvor mange frivillige har dere, inkludert ungdom?

N = 271

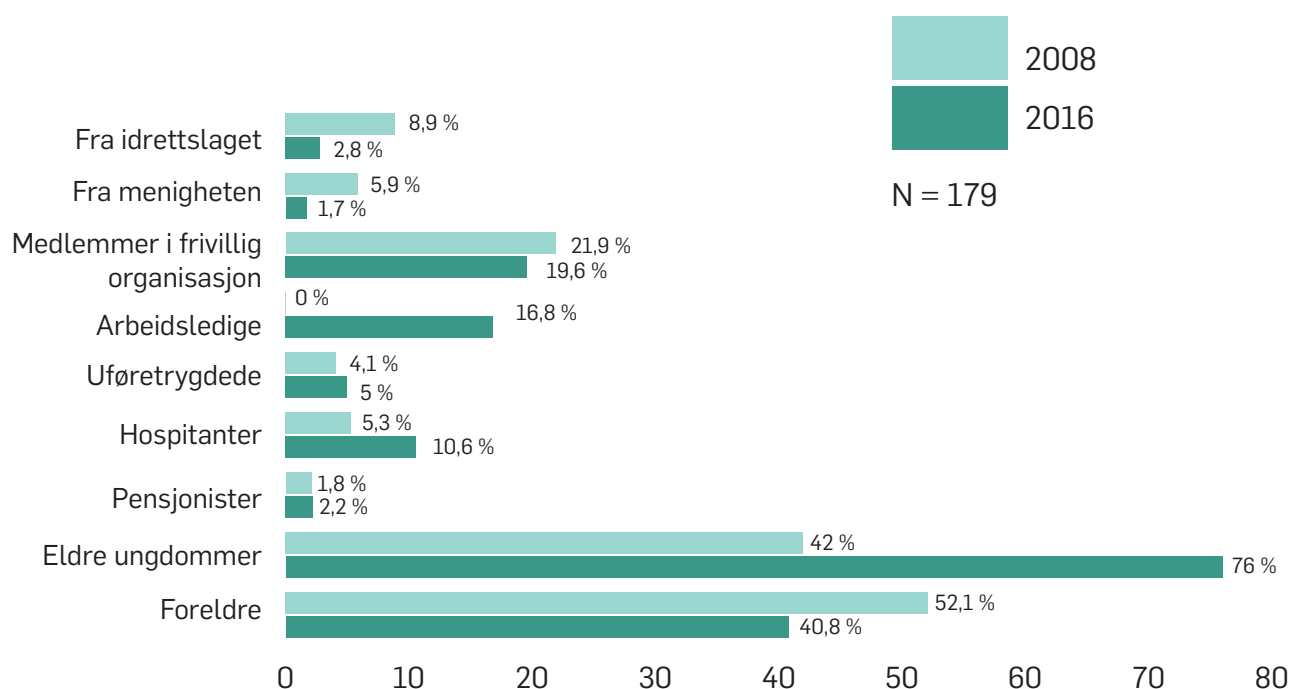
Det ser ut til å være en oppgang i bruken av frivillige fra 2008 og 2016 hvor henholdsvis 59,2 % og 57 % av klubbene oppga å ikke ha noen frivillige. Andelen fritidsklubber som har mellom 1-10 frivillige har steget med cirka 20% fra 2008, fra 33,8 % til 53,9 %. Dette indikerer at behovet og bruken av frivillige i norske kommunale fritidsklubber er økende og den største veksten har skjedd mellom 2008 og 2016. Dette kan, som indikert over, ha en sammenheng med nedgang i antall årsverk.

Hva slags type funksjon innehar de frivillige i klubben?

Vi ser her en endring i bruken av frivillige ressurser fra 2008 til 2016. 36,6 % flere har i 2016 frivillige som aktivitetsledere enn i 2008, og 15,2 % har frivillige til administrasjon og økonomi. Det er med andre ord ikke lenger primært vaktteneste de frivillige blir brukt til. Et nytt svaralternativ i denne klubbundersøkelsen var bruken av frivillige som kokker. Det er 30,9% som oppgir å gjøre dette. Endringen i de frivilliges funksjon i fritidsklubbene indikerer at det i større og større grad er et behov for å benytte seg av ulønnet arbeidskraft for å få klubbene til å gå rundt. Mange av de som jobber med ungdommene i aktiviteter er også frivillige, og ikke kommunalt ansatte.

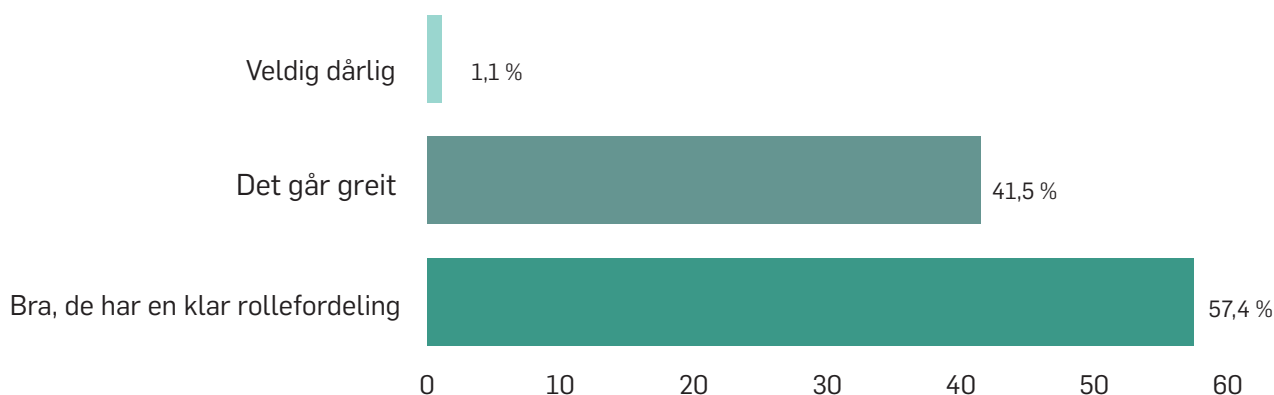
Hvem er de frivillige?

Vi ser også en endring i hvem de frivillige er. I 2008 var det en overrepresentasjon av foreldre som frivillige. I 2016 ser vi en sterk økning av eldre ungdommer som frivillige. Ungdom og fritid har i de siste årene jobbet mye med å utvikle metodikk for å gjøre allerede engasjert ungdom til ressurspersoner for klubben. Gjennom prosjektet «Arrangørfabrikken» har man skapt en metodikk for hvordan medvirkningsprosesser bidrar til å gi ungdom gode og trygge arenaer, og på sikt blir en ressurs for klubben. Det kan se ut som klubbene er veldig gode på dette. Den nest største nedgangen ser vi i bruken av frivillige fra idrettslag. Videre er arbeidsledige som frivillige økt med 16,8 %. Denne frivilligheten ble ikke benyttet for 8 år siden.

Det har fra tid til annen dukket opp diskusjoner rundt hvorvidt de frivillige tar over for betalt arbeidskraft eller ikke. Tallene over kan også hentyde til en slik konklusjon. Det er derfor relevant å se hvordan de ansatte opplever samarbeidet med de frivillige.

Hvordan opplever personalet samarbeidet med frivillige (ikke de frivillige ungdommene)? N = 176

Nesten 6 av 10 mener at det er en klar rollefordeling mellom de frivillige og de ansatte. Kun 1,1% mener at dette samarbeidet fungerer veldig dårlig. Det er altså ingen grunn til å tro at det frivillige engasjementet går utover det profesjonelle personalet på et subjektiv nivå. Det er i all hovedsak klubblleder som har besvart undersøkelsen, så det kan foreligge noe feilmargin her, men vi så tidligere at de aller fleste klubblederne også jobber med praktiske oppgaver og dermed kan sies å være familiær med opplevelsen blant de ansatte.

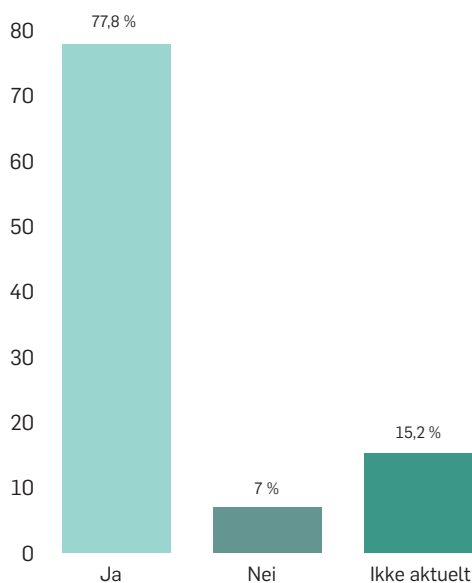
Opplæring og veiledning

Det er viktig at de ansatte får god skolering. Dette gjelder både ved ansettelse, men det er også viktig at man får faglig veiledning og tilgang på fagutvikling mens man jobber i klubben. For at de ansatte skal føle trygghet i jobben, og at de skal kunne gjøre en god jobb, er det faglige fokuset i klubben viktig.

At de ansatte opplever å utvikle sin faglighet kan bidra til å holde på de ansatte, da man opplever at arbeidsplassen er et utviklende sted å være og at man gjennom faglig påfyll får nye utfordringer man skal håndtere og forholde seg til.

Får de ansatte opplæring av leder eller stedfortreder i jobben sin?

N = 270

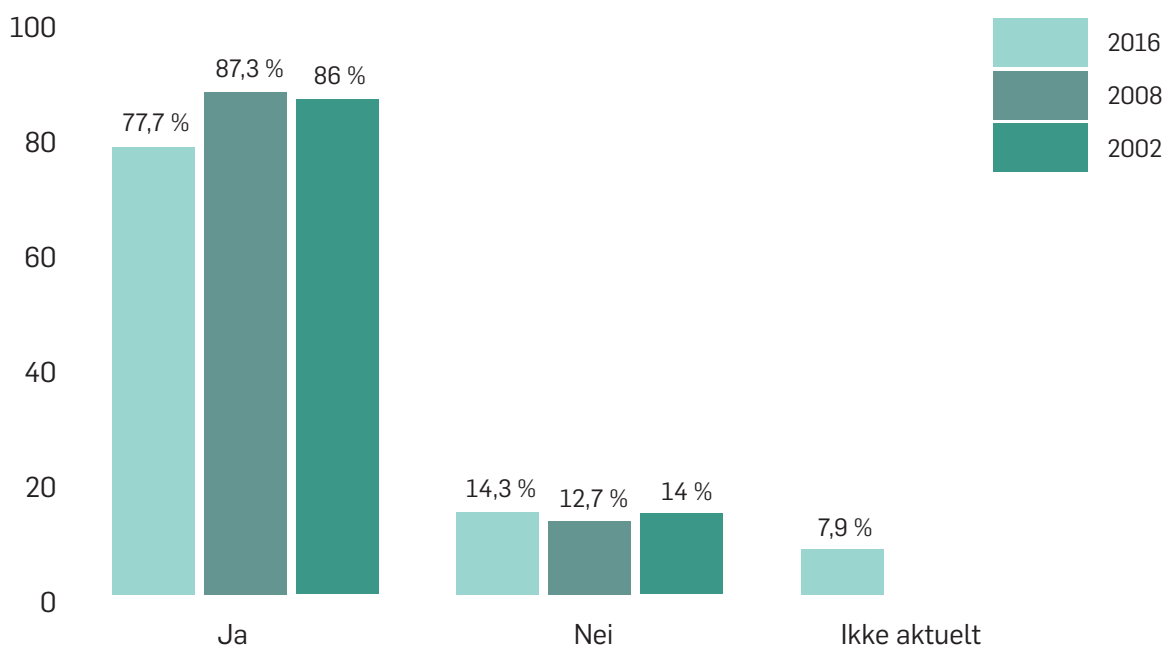

Det viser seg at de aller fleste får opplæring i jobben de er satt til å utføre. Arbeidsmiljøloven (LOV-2005-06-17-62) inneholder flere bestemmelser og krav til opplæring av ansatte. Det bør derfor etterstrebtes at alle ansatte får tilstrekkelig opplæring.

Å sende de ansatte på ulike kurs kan være en god måte å holde personalet oppdatert på nytt faglig innhold. Men, det er også en økonomisk belastning, da det gjerne koster en del å delta, samt transport- og vikarutgifter. Ungdom og Fritid tilbyr en rekke kurs til en lav pris til våre medlemmer. Kursholder kommer til klubben og holder kurset der. Å benytte seg av denne medlemsfordelen kan dermed være en kostnadseffektiv måte å gi de ansatte faglig utvikling på. Se våre nettsider for oppdatert informasjon om våre kurs.

Får de ansatte tilbud om kurs?

N = 265

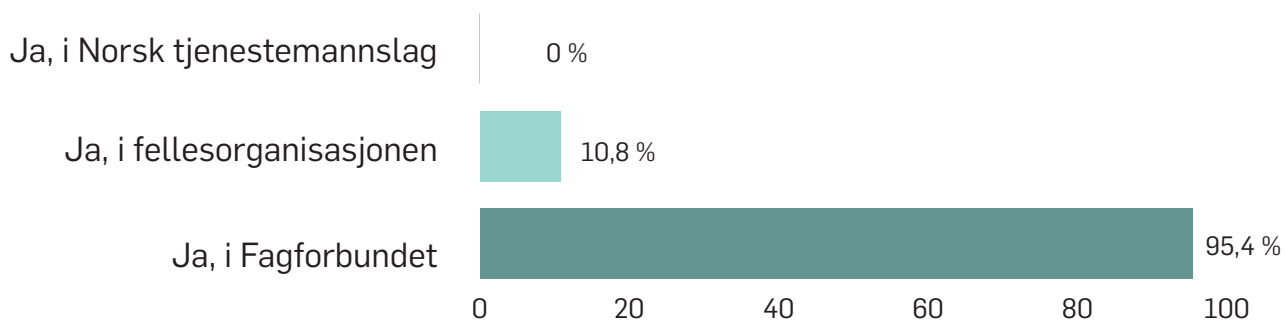

Fagorganisering

Hvorvidt de ansatte er fagorganisert eller ikke vil påvirke deres rolle og trygghet i ansettelsesforholdet.

Er de ansatte fagorganisert?

N = 195

Blant de som svarte på dette spørsmålet er hele 95,4 % organisert i Fagforbundet. Det var også mange som oppga å være organisert i Delta.

Oppsummering

Fritidsklubbene har i snitt 0,4 årsverk per ungdomsarbeider. Dette er et faresignal og stemmer godt overens med våre antakelser om at det er i årsverkene det primært kuttes. For klubblederne ser vi en økning i andelen som er fast ansatte og at klubbleder i all hovedsak gjør de samme oppgavene som det forventes at en øvrig ansatt gjør. Vi ser videre en sammenheng mellom det å selv ha gått i klubb og det å jobbe i klubb og den vanlige klubbarbeider befinner seg som oftest i aldersspennet mellom 30-40 år.

Det er en økning av frivillige i fritidsklubbene. Det er også en endring i hvilke funksjon de frivillige har i klubben. Det kan synes som at administrative oppgaver og aktiviteter i regi av frivillige krefter er økende. Dette kan indikere at det er et behov for disse ressursene for å kunne opprettholde drift. Det er også en sterk økning av eldre ungdom som er frivillige i fritidsklubbene. Samtidig er det en nedgang i andelen foreldre som vakter.

TEMA 7
DEMOKRATI OG
MEDVIRKNING

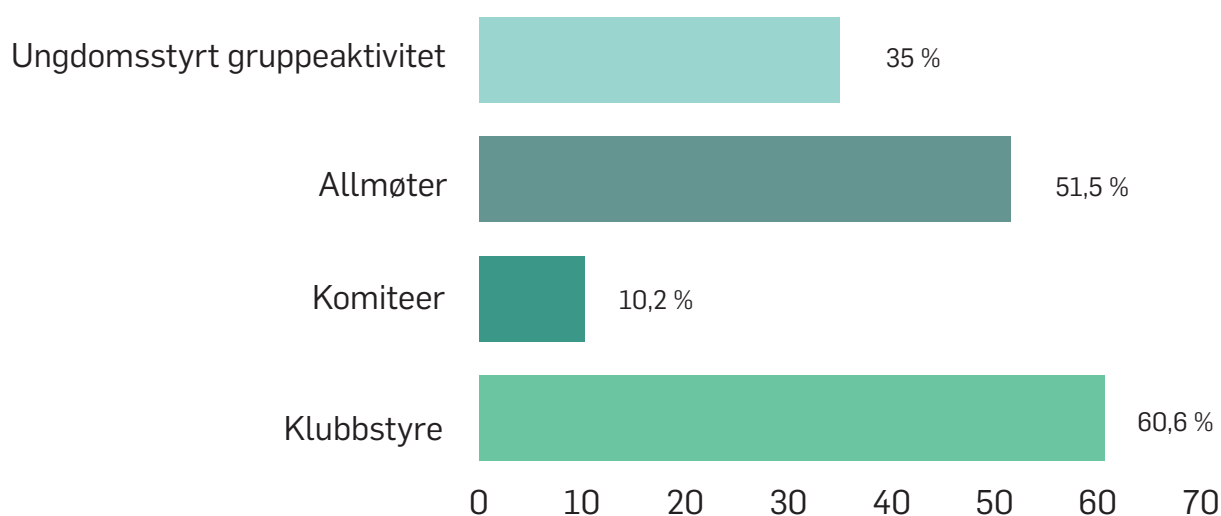
Medvirkning og demokratiarbeid har alltid vært et svært viktig grunnprinsipp i fritidsklubbene. Ideen om ungdommenes rett til et eget sted å være hvor deres egne behov og ønsker står i sentrum, har hele tiden vært grunnlaget. Dette skiller fritidsklubbene fra mange andre fritidstilbud, der det er de voksenstyrte aktivitetene som dominerer. Selv om klubben ideelt sett skal ta utgangspunkt i ungdoms eget initiativ, vil også ledernes egne holdninger påvirke hvordan dette faktisk blir. Det vil derfor være store forskjeller i hvor stor grad ungdommene faktisk slipper til, og hva slags saker de får lov til å bestemme over.

De fleste klubbene er avhengig av ungdommenes deltakelse og innsats for at klubben skal kunne drives. Ungdom driver mange av aktivitetene og tjenestene, og ivaretar mange av de funksjonene som må fylles for at tilbudene kan åpne dørene. Dette er en god måte å sikre eierfølelse og tilhørighet på, men samtidig er det viktig at klubbledelsen sikrer helheten i arbeidet og muligheten for pedagogisk arbeid. Uten god ledelse kan klubben få en skjevutvikling der enkeltgrupper får dominans, og klubben mister mulighet til å påvirke integreringen av svake grupper og å sikre at alle grupper gis like muligheter i miljøet.

Ungdomsdemokrati

Den tradisjonelle klubbmodellen baserer seg på et klubbstyre valgt på et allmøte. Dette er noe av bakgrunnen for at klubbene har beskrevet seg selv som miniatyrsamfunn der ungdom får trent seg opp i demokratiske strukturer. I dag ser vi at det har utviklet seg flere former for medvirkningsstrukturer. I hvor stor grad klubben lykkes med medvirkningsarbeidet er avhengig av flere ting; de ansattes fokus og kompetanse, at ungdommene faktisk får myndighet over saker, at ungdom får nødvendig kunnskap og kompetanse til å medvirke, og at rammebetingelsene muliggjør deltakelse.

Hva slags ungdomsdemokrati har dere? (Flere svaralternativer mulig) N = 274)

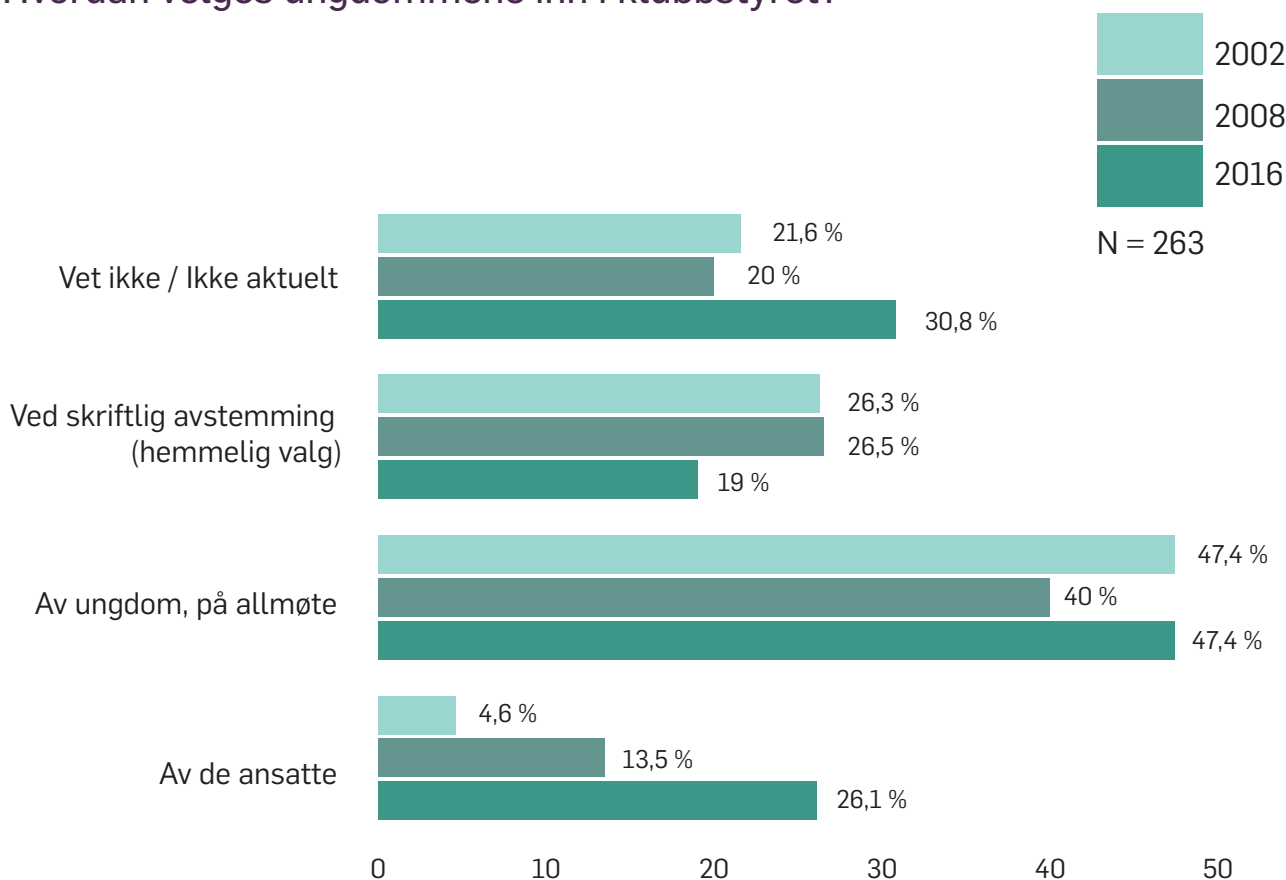

6 av 10 fritidsklubber har et klubbstyre. Dette er en nedgang på 4,2 % fra 2008 og 20,1 % fra 2002. Det er altså en nedadgående trend. Man ser derimot en økning av nye former for ungdomsdemokrati gjennom bruk av allmøter og ungdomsstyrte gruppeaktiviteter. Ungdomsengasjement har blitt mer preget av ad-hoc virksomhet, der det å ta ansvar for enkeltprosjekter og arrangementer er mer relevant enn å sitte i formelle styre-strukturer.

Klubbstyret

I Ungdom og Fritids lover stilles det krav til at tilbudet må være brukerstyrt, der de unge har reell innflytelse over tilbudet. Denne funksjonen har tradisjonelt blitt ivaretatt av et klubbstyre.

Hvordan velges ungdommene inn i klubbstyret?

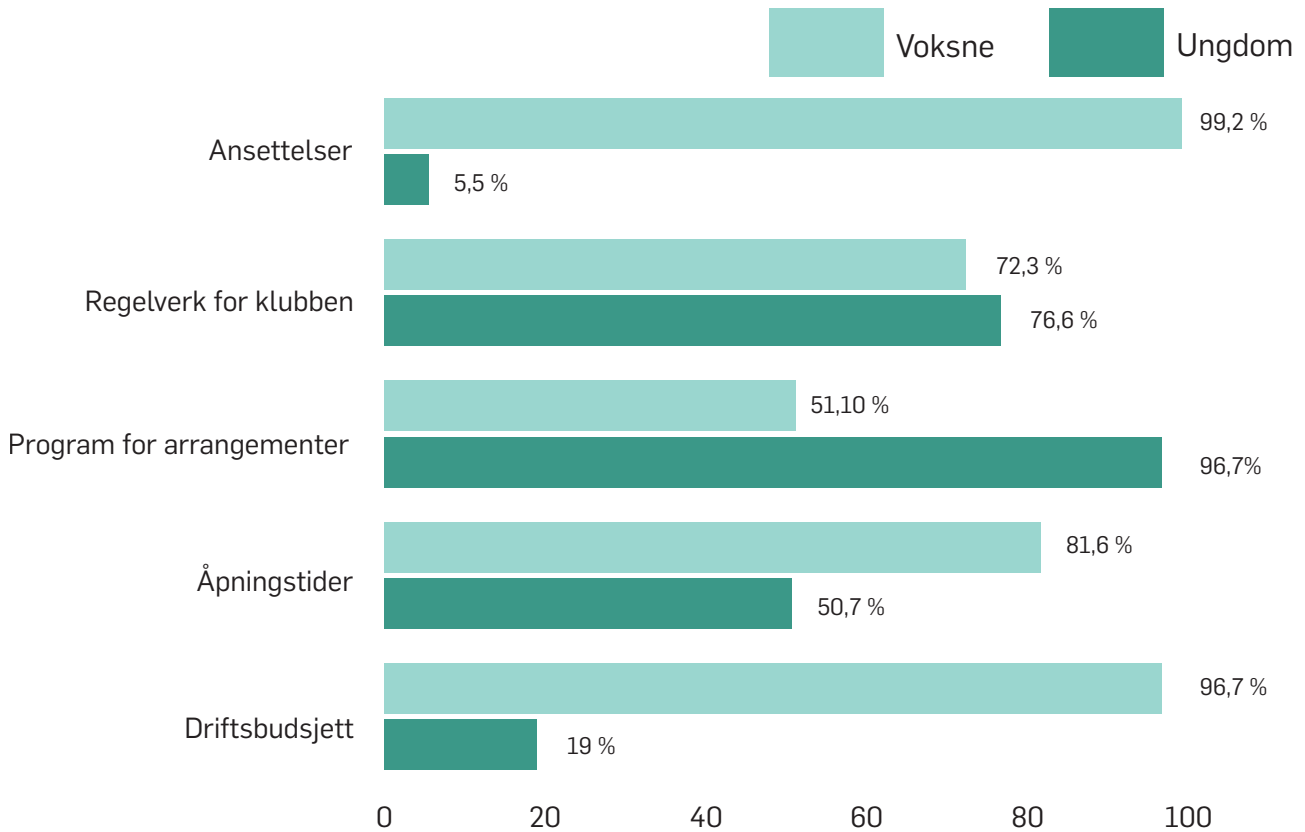

Vi ser her en sterk økning i klubbstyrene som er satt sammen av de ansatte. Dette kan skyldes at det er vanskelig å rekruttere ungdom til å sitte i disse styrene. Det er i så måte viktig å jobbe med å implementere klubbstyrets arbeid i det daglige klubblivet. Det er fortsatt allmøte som er den vanligste formen for valg av klubbstyre.

Ungdom og Fritid har utviklet en medvirkningshåndbok for ungdomsarbeidere. "Med ungdom som ressurs - medvirkningshåndbok for ungdomsarbeidere" består av to deler, en metodisk del om ungdomsmedvirkning og en praktisk del om unge arrangører. Bakgrunnen for boken er erfaringsbasert kunnskap samlet inn fra et utvalg fritidsklubber og ungdomshus i Norge.

Reell innflytelse?

Hvem er med å bestemme i følgende saker?
(Flere svaralternativer mulig) N = 280

Ungdom har størst innflytelse over program for aktiviteter og regelverk for klubben. Ungdom har også større innflytelse over åpningstidene nå enn i 2008. Ansettelses og driftsbudsjett er de områdene ungdom har minst innflytelse over. Dette er i all hovedsak voksenstyrt. Det å ta med ungdom i ansettelsesprosesser kan være en måte å involvere ungdom i hele virksomheten, og dermed virkelig ta medvirkning på alvor.

Oppsummering

Klubbstyret som demokratiform har hatt en negativ utvikling, men det har vokst frem nye mer ad-hoc pregede medvirkningsprosesser hvor ungdom bidrar i arrangement av events etc. Dette bekreftes ved at stadig flere av de som sitter i klubbstyret rekrutteres av de ansatte. Ungdom er primært med på å bestemme over programmet, regelverket og åpningstidene. Det har også åpnet seg et stort potensiale og handlingsrom ved å la ungdom ta del i ansettelsesprosesser på klubben.

TEMA 8

INFORMASJONSARBEID

Mange som jobber med ungdom merker at det er vanskelig å få de store mediens oppmerksomhet for positive oppslag. Mediens krisefokusering gjør at mange av oppslagene kommer i forbindelse med hærverk, vold eller andre negative hendelser. Dette skaper overskrifter og har en mer salgbar profil enn positive oppslag. Lokalaviser er imidlertid gode til å dekke kulturarrangementer som skjer på fritidsklubbene, og spesielt om ungdom selv tar kontakt og fremmer arrangementene sine.

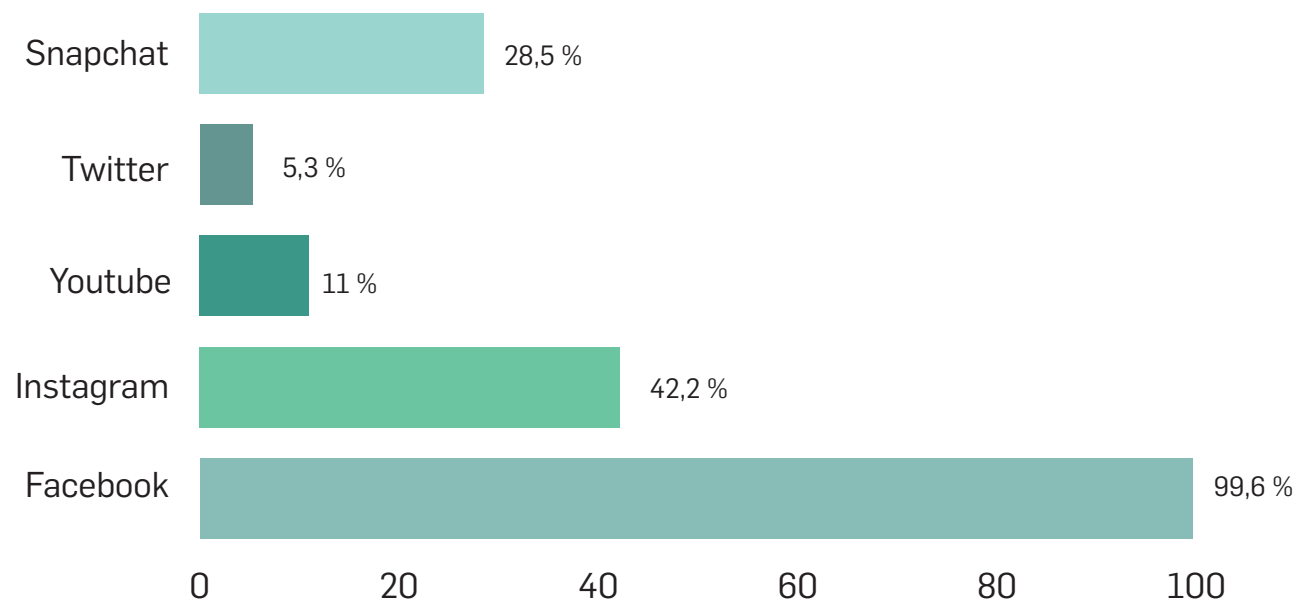
Mange klubber driver med utstrakt informasjonsarbeid for å markedsføre klubben. Dette er viktig for å vise frem klubben til politikere og byråkrater i lokalmiljøet. Det er disse som til syvende og sist fatter avgjørelser og fastlegger rammer for klubbdriften. Her er ungdommene de beste ambassadørene for klubben og har mye større gjennomslagskraft overfor bevilgende myndigheter.

Sosiale medier

Siden 2008 har det skjedd store endringer innenfor informasjonsarbeid, spesielt med tanke på sosiale medier, og disse mediens posisjon og tilgjengelighet.

Er dere aktive i sosiale medier? (Flere valgalternativer mulig)

N = 263

Tilnærmet alle oppgir å være på Facebook. Deretter følger Instagram og Snapchat som de mest populære sosiale mediene.

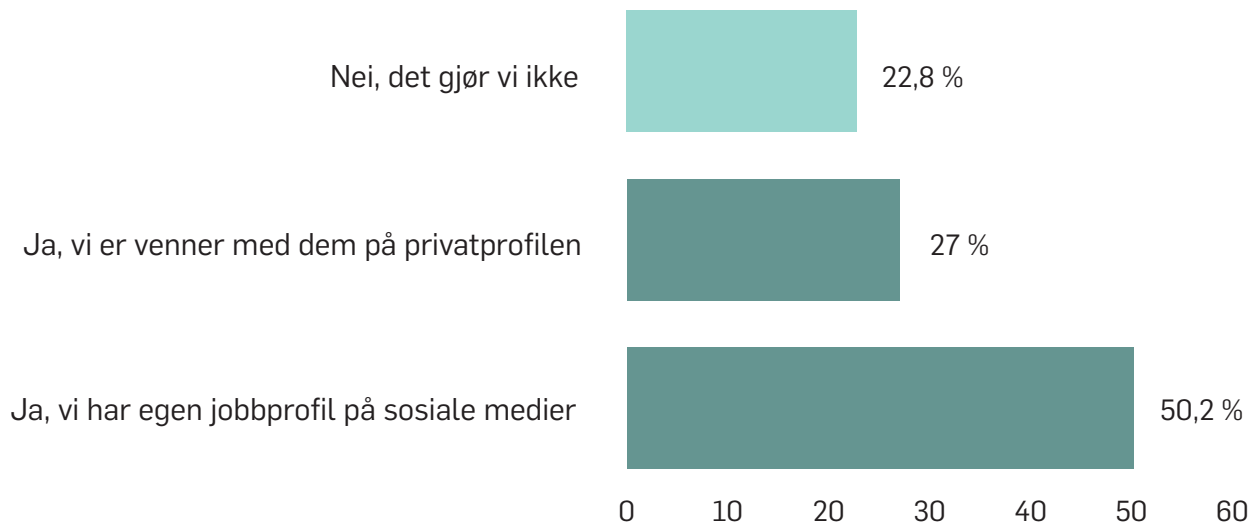
I 2008 og 2002 spurte vi kun om klubben hadde en egen nettside. I 2016 spurte vi om klubbene hadde en egen nettside eller facebookside.

Har klubben egen nettside eller Facebookside?			
	2016 (N = 272)	2008 (N = 354)	2002 (N = 243)
Nei, på kommunens nettsider	14,70 %	55,90 %	67,10 %
Ja, vi har egen nettside / facebookside	85,30 %	44,10 %	32,90 %

Ikke veldig overraskende, men implementeringen av sosiale medier har ført til at nesten alle klubbene nå kan markedsføre seg selv gjennom en facebookside eller nettside.

Holder dere kontakt med ungdom på sosiale medier?

N = 259

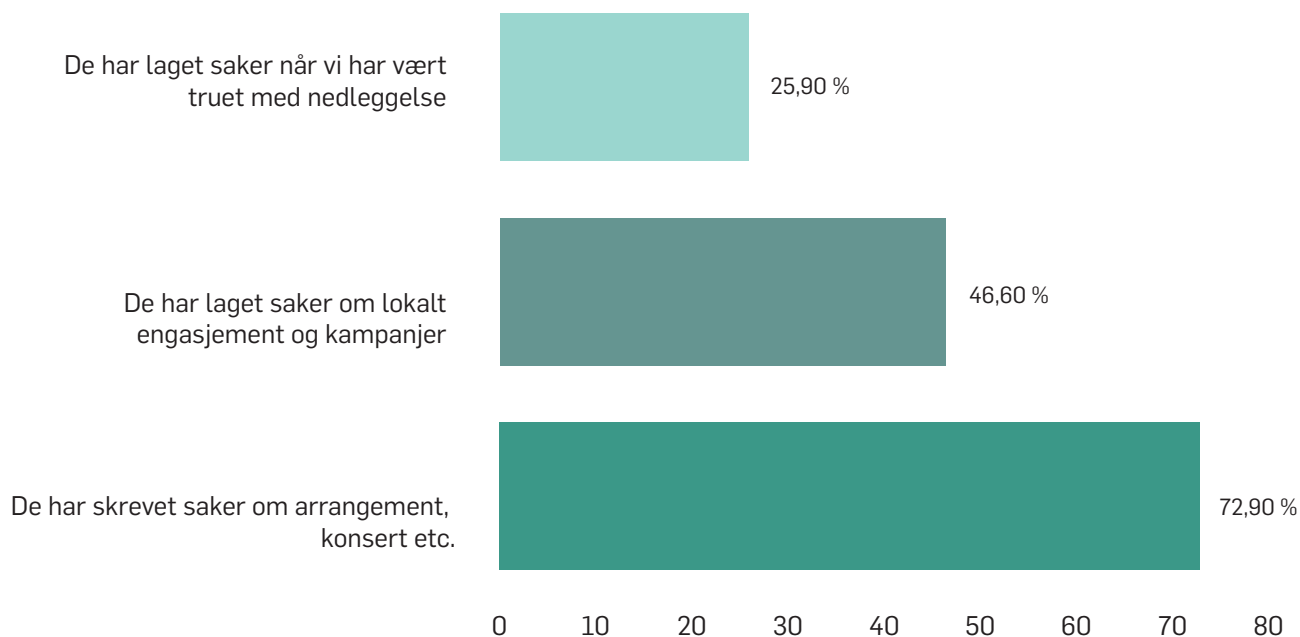

Ifølge Facebooks egne retningslinjer samtykker man å bruke sitt virkelige navn og sin virkelige identitet ved opprettelse av Facebook-profiler. Begrunnelsen for denne retningslinjen er at ved å bruke sin autentiske identitet skapes et tryggere nettsamfunn, da man ikke kan skjule seg bak pseudonymer. Facebook ber derfor organisasjoner, tjenester etc om å opprette en side fremfor en profil. Som ungdomsarbeider er det viktig å være sin rolle bevisst. Dette gjelder også i sosiale medier. Ungdom og Fritid anbefaler sine medlemmer å opprette egne sider for fritidsklubben for å nå ungdommene. Vi ser likevel verdien av å ha en profil hvor man kan kommunisere direkte med ungdommene, og her kan Snapchat være funksjonell. Det er viktig at ungdomsarbeidere ivaretar et klart skille mellom privatliv og den profesjonelle rollen de har som ungdomsarbeidere i sosiale medier.

Tradisjonelle medier

Med tradisjonelle medier forstås medier som aviser (papir og nett), radio og TV. Som nevnt tidligere er det ungdommene selv som promoterer klubben og aktivitetene som skjer der best.

Har ungdom kontaktet medier og fått inn saker i aviser, radio eller TV? (Flere svaralternativer mulig) N = 166

72,9 % av respondentene oppgir at ungdom har skrevet saker om arrangement, konserter etc. Dette forsterker hypotesen om at ungdom i større og større grad tar del i ad-hoc pregede medvirkningsprosesser. Det er til sammenligning kun 25,9% av respondentene som oppgir at ungdom har laget saker i forbindelse med potensiell nedleggelse. Den relativt lave prosentandel bidrar til å skape et positivt mediebilde av ungdom og fritidsklubbene, hvor fokuset er på aktiviteten.

Det kan av og til være vanskelig å komme seg inn i mediestrømmen. Det er derfor fordelaktig om klubben har en fast kontaktpersoner som de kan kontakte når de har saker.

Har dere kontakt med faste journalister dere jevnlig bruker til informasjonsspredning og profilering? N = 267

Ja	50,20 %
Nei	43,10 %
Vet ikke / ikke aktuelt	6,70 %

Mange som jobber med ungdom merker at det er vanskelig å få de store mediernes oppmerksomhet for positive oppslag. Medienes krisefokusering gjør at mange av oppslagene kommer i forbindelse med hærverk, vold eller andre negative hendelser. Dette skaper overskrifter og har en mer salgbar profil enn positive oppslag. Lokalaviser er imidlertid gode på å dekke mye av kulturarrangementer som skjer på fritidsklubbene, og spesielt om ungdom selv tar kontakt og fremmer arrangementene sine.

Mange klubber driver med utstrakt informasjonsarbeid for å markedsføre klubben. Dette er viktig for å vise frem klubben til politikere og byråkrater i lokalmiljøet. Det er disse som til syvende og sist fatter avgjørelser og fastlegger rammer for klubbdriften. Her er ungdommene de beste ambassadørene for klubben og har mye større gjennomslagskraft overfor bevilgende myndigheter.

Oppsummering

Undersøkelsen viser at så å si alle klubbene er på Facebook. Mange opererer også på andre flater, som Instagram og Snapchat. Videre oppgir halvparten at de kommuniserer med ungdommene via egne jobbprofiler på Facebook. Dette er ifølge Facebooks egne retningslinjer ikke lov, da man kun skal ha én profil knyttet til ens riktige navn. Vi anbefaler derfor våre medlemmer om å opprette sider hvor man kan kommunisere med ungdommene. Eventuelt en snapchatkonto. Det er viktig at ungdomsarbeidere ivaretar et klart skille mellom privatliv og den profesjonelle rollen de har som ungdomsarbeidere i sosiale medier. Et stort antall oppgir at det er ungdommene på klubben som skriver saker til pressen i forbindelse med arrangementer. Dette forsterker hypotesen om at ungdom i større og større grad tar del i ad-hoc pregede medvirkningsprosesser.

TEMA 9
SAMARBEID OG
HOLDNINGSSKAPENDE
ARBEID

Fritidsklubbene befinner seg i et lokalmiljø. Et mål bør derfor være å utvikle et godt samarbeid med andre instanser og grupper, slik at flest mulig blir kjent med virksomheten og det positive ungdomsarbeidet klubben står for. Dette kan gjøres ved deltakelse i ulike samarbeidsgrupper. For å kunne drive et godt kontaktarbeid, må det avsettes tid til dette innenfor klubbleders arbeidstid, men det er også viktig å engasjere ungdom i dette arbeidet.

Det forebyggende arbeidet er en kommunal begrunnelse for å drive fritidsklubber. Selv om aktivitetene og samværet utgjør den naturlige begrunnelse for at de bruker klubben, så er man fra de bevilgende myndigheters side opptatt av at klubben skal gi ungdom noe mer enn selve aktiviteten. Dette dreier seg om å utvikle gode holdninger og sosiale ferdigheter i et fellesskap der ungdommen lærer å ta ansvar både for seg selv og andre.

Samarbeidsaktører

Det faglige samarbeidet rettet mot barn og unge organiseres på ulikt vis i kommunene. De fleste kommuner har opprettet samarbeidsgrupper på tvers av etater. SLT (samordning av lokalt rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid) er en modell for å organisere samarbeid. En annen modell er BTI (Bedre tverrfaglig innsats).

Selv om klubbansatte sitter inne med mye kunnskap om det lokale ungdomsmiljøet, er det ikke dermed sagt at klubbene alltid er representert i slike fora. Profesjonsbarrierer eksisterer fremdeles, og de administrative systemene er ikke alltid like godt tilrettelagt for å fremme et tverrfaglig samarbeid. Klubbene må derfor også drive kontaktarbeid direkte rettet mot de ulike samarbeidspartnerne.

Hvem samarbeider dere med på fast basis? (Flere svaralternativer mulig)			
	2016 (N = 270)	2008 (N = 314)	2002 (N = 243)
Politi	63 %	73,9 %	71,2 %
Skole	80 %	76,1 %	70 %
Barnevern	45,2 %	60,2 %	56,4 %
Helsesøster	41,5 %	52,9 % *	46,5 % *
Kulturskole	38,9 %		
UKM	70 %		

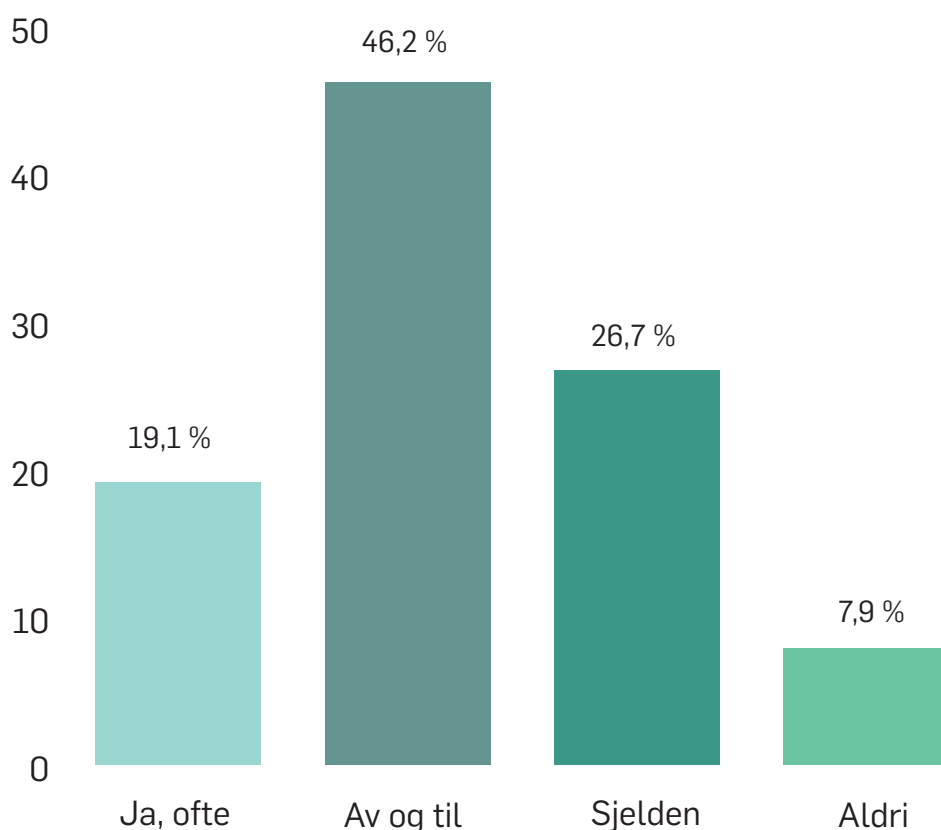
* Helsetjeneste /helsestasjon for ungdom

Blant klubbenes faste samarbeidspartnere er skolen en sentral aktør (80 %). Det er veldig positivt at dette ser ut til å være en økende samarbeidsform. Skolen kan grovt sett sies å ivareta den formelle læringen, mens fritidsklubbene er leverandør av uformell kompetanse. Det er en nedgang på 10,9 % i andelen som oppgir å samarbeide med politiet (73,9 % - 63 %). Denne samarbeidsformen har tidligere vært sterk og sentral.

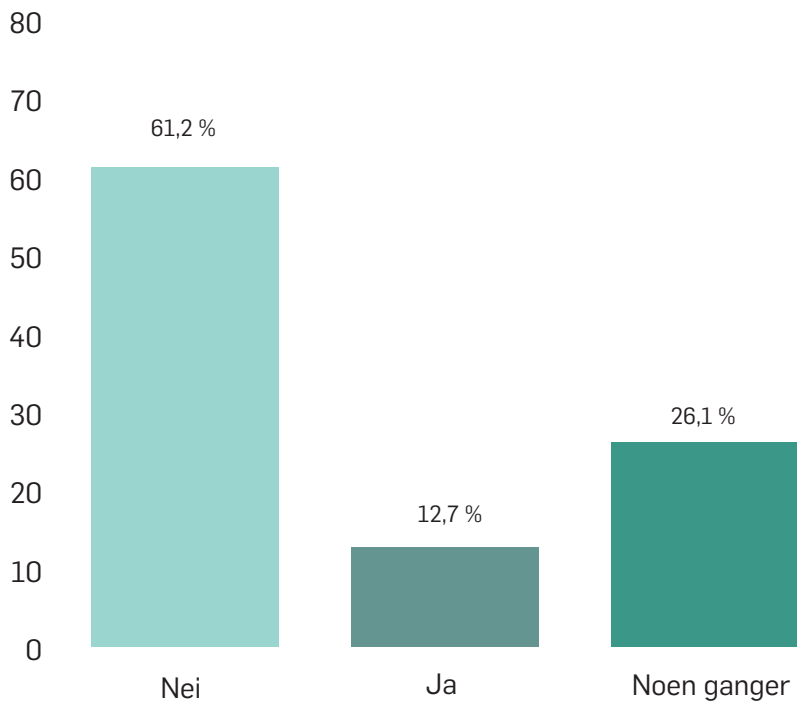
I 2008 forklarte man det sterke samarbeidet med politiet med at fritidsklubbene brukes av den delen av ungdomsmassen som man fra voksensamfunnets side er bekymret for. Nedgangen kan i så måte forklares med at dette ikke lenger er tilfelle. Det skal også nevnes at et samarbeid med politiet vil være fordelaktig på et forebyggende nivå uavhengig av brukergruppens sammensetting. Det er også en kraftig nedgang i andelen fritidsklubber som oppgir å ha et samarbeid med barnevernet (45,2 %). I følge SSB kom det i 2014 knappe 83 bekymringsmeldinger fra ungdomsarbeidere i Norge. Dette utgjør kun 0,15 % av det totale antallet undersøkelsessaker. Dette tallet er alt for lavt, og kan skyldes at det er såpass lite samarbeid med barnevernet.

Innenfor kultursektoren oppgir 70 % at de samarbeider med UKM. Mange av klubbene står for lokalmønstringen til UKM og dermed viktige bidragsytere til UKM som arrangement. Fritidsklubbene er helårs øvingsarena. UKM tilbyr en visningsarena. Kun 38,9% oppgir å samarbeide med kulturskolene.

Opplever dere at andre kommunale tjenester tar kontakt for å samarbeide med dere? N= 277

Opplever dere å bli utestengt fra samarbeid når dere tar kontakt med andre kommunale tjenester? N = 276

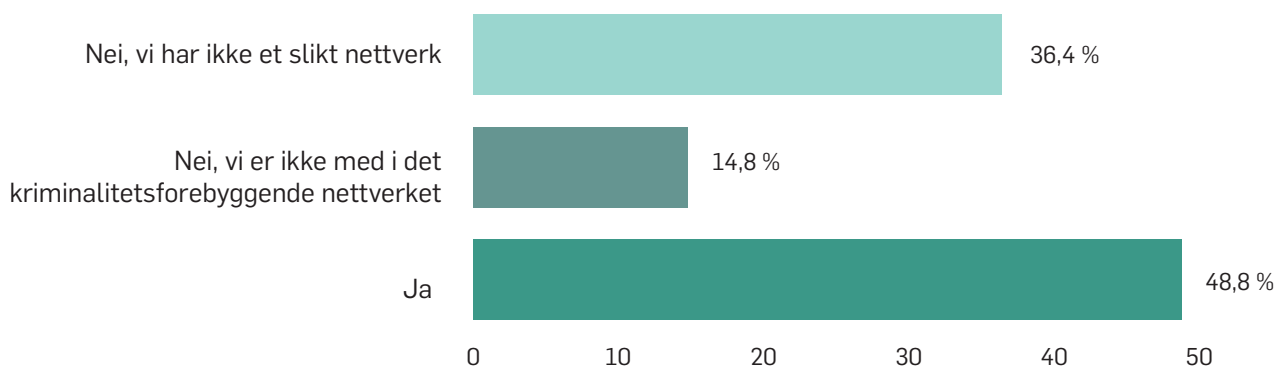

Det ser ut til at de aller fleste opplever et godt samarbeid med andre kommunale tjenester. 6 av 10 oppgir at de har blitt inkludert i samarbeid når man har tatt kontakt, mens 1 av 3 oppgir å sjelden eller aldri bli kontaktet for samarbeid. Det er altså større muligheter for samarbeid om fritidsklubbene selv tar initiativ.

Samarbeidsnettverk

I 2008 så man at 63,7% deltok i Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). Her møtes barneverntjenesten, politi, skole og andre som jobber med barn og unge i kommunen.

Er dere knyttet til et SLT/SALTO-nettverk? N = 283

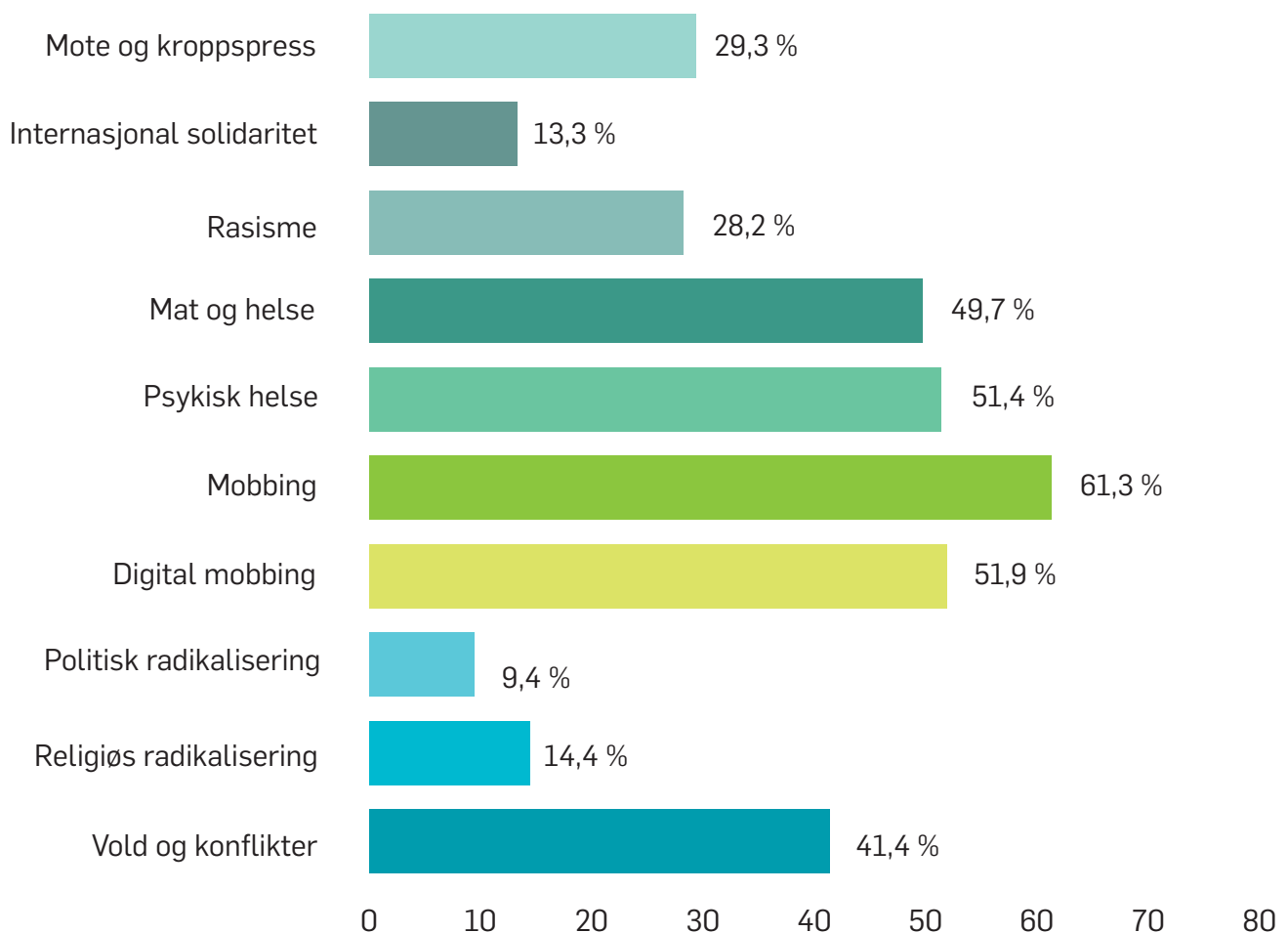
Vi ser at nesten halvparten av fritidsklubbene oppgir å delta i et SLT/SALTO nettverk. Dette er en nedgang på litt over 10 %. 36,4% oppgir å ikke ha et slikt nettverk i kommunen, mens 14,8 % har et slikt, men er ikke en del av det. Denne undersøkelsen gir ingen indikasjon på om det er etablert andre nettverk som berører andre temaer på oppvekstfeltet og som ungdomsarbeiderne sitter i.

Holdningsskapende arbeid

Klubbenes eksistens har tradisjonelt blitt begrunnet som både et kulturpolitisk og et sosialpolitisk virkemiddel. Spesielt klubbenes rolle som holdningsskapende arena er en viktig argumentasjon for klubben som et sosialpolitisk virkemiddel. At man når ut til den målgruppen man ønsker, samt at man står for tydelige holdninger og rammebetingelser har vært viktige forutsetninger for dette. Klubbene har dessuten sett det som sentralt å sette fokus på viktige områder for å bidra til å skape debatt og engasjement rundt viktige saker i lokalmiljøet.

Har klubben engasjert seg i noen av følgende tema i inneværende år?
(I form av kampanjer, prosjekt, gruppevirksomhet etc.)
(Flere valgalternativer mulig)

N =181

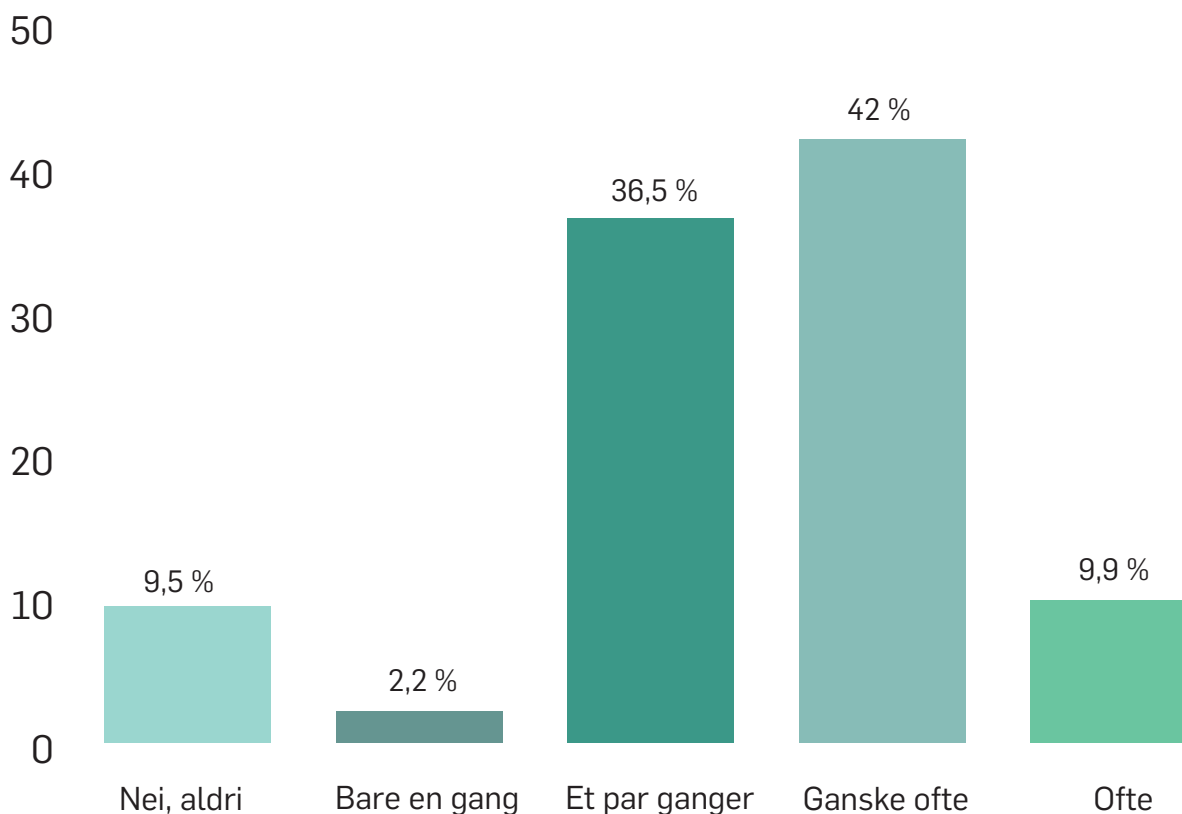

Vi ser at mobbing, digital mobbing og psykisk helse er de temaene som har vært mest relevante for fritidsklubbene i 2016. Temaene som har blitt jobbet med i fritidsklubbene bygger opp om fritidsklubbene som folkehelsearenaer. De bidrar med bevisstgjørende arbeid inn mot både mental og fysisk helse. 23,8% har hatt aktiviteter knyttet til politisk eller religiøs radikaliseringsarbeid.

Hvordan forholdet er mellom ungdommene og de voksne på klubben, vil spille en avgjørende rolle for klubbens mulighet til å drive holdningsskapende arbeid. Stabilitet og trygghet er viktige forutsetninger for at ungdommene skal kunne utvikle tillitsfulle relasjoner med de voksne på klubben. De fleste voksne på klubbene er verken foreldre, lærere eller andre med myndighet over ungdommen. De står derfor friere til å utvikle relasjoner basert på det inntrykket og fortellingen ungdommene selv ønsker å skape om seg selv. Mange ungdommer kan derfor oppleve det å komme til klubben som å bli møtt med «blanke ark», der de kan definere sin rolle uten tradisjonelle stempel som klassens ramp, bråkebøtte eller lignende. Mange klubbansatte kan bli betydningsfulle voksne rollemodeller i disse ungdommenes liv, og for enkelte kan den relasjonen de får til en av de voksne være avgjørende. Vi vet at det å ha tillitsfulle relasjoner er viktig i oppvekstfasen, og noen ungdommer finner slike relasjoner utenfor hjemmet. Da kan klubben være en trygg havn, og den klubbansatte får rollen som den betydningsfulle andre.

Har du noen gang opplevd at ungdom har oppsøkt deg eller andre ansatte for å få hjelp med et personlig problem?

N = 274

Til sammen har nærmere 90% av ungdomsarbeiderne opplevd at ungdom har oppsøkt dem eller andre ansatte for å få hjelp med et personlig problem. Dette indikerer at ungdomsarbeiderne er viktige ressurspersoner for ungdom som går i fritidsklubb og at rollen som den betydningsfulle andre er ivaretatt. Siden en så betydelig andel av ungdomsarbeiderne opplever å motta slike henvendelser, er det viktig at ungdomsarbeiderne også får tilstrekkelig med kompetanse på området.

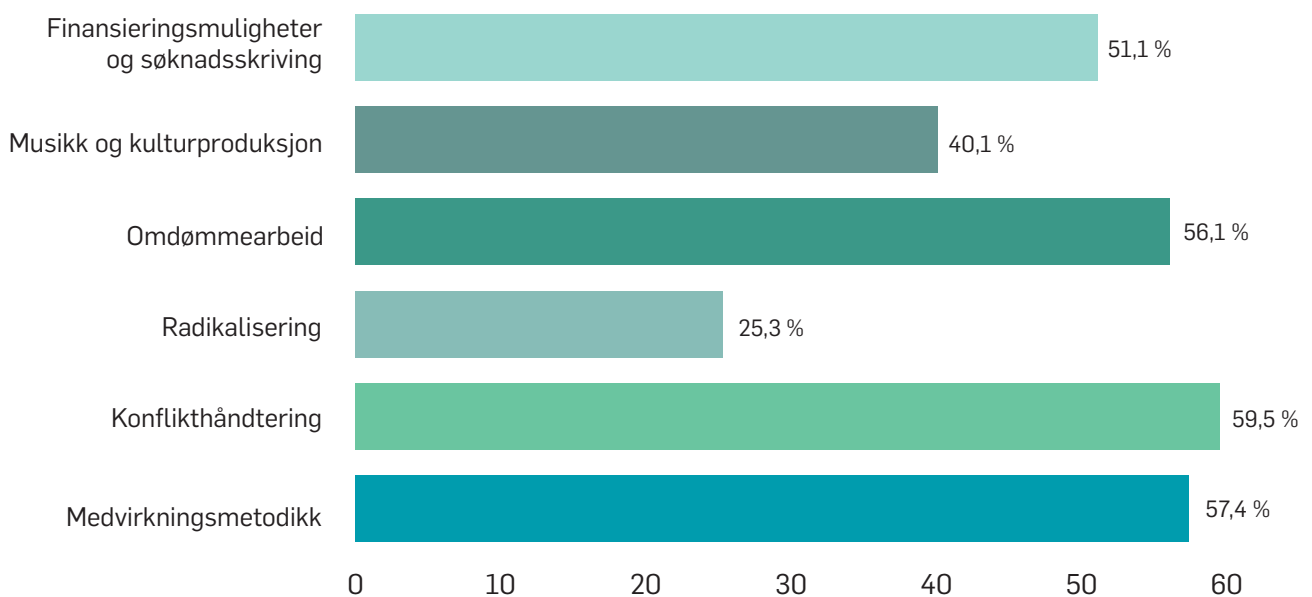
Kvalifisering

Ungdom og Fritid er leverandør av kurs og kompetanse til sine medlemmer. Vi tilbyr blant annet kurs til ungdomsarbeidere innenfor folkehelse, mat som metode, rus, psykisk helse og kommunikasjon. Videre tilbyr vi kurs for ungdom innen søknadsskriving, prosjektarbeid, demokrati og samarbeid.

Det er viktig at disse kursene gjenspeiler den etterspørselen etter kompetanse som er på felt.

**Er det noen tema du ønsker at vi utvikler mer metodikk eller tilbyr kurs i?
(Flere svaralternativer mulig)**

N = 237

Vi ser her at konflikthåndtering er det temaet flest oppgir å ønske kompetanse på. Videre er medvirkningsmetodikk og omdømmearbeid sentralt. Dette har Ungdom og Fritid nettopp gjennomført et større prosjekt på. Hvor resultatet er en medvirkningshåndbok som lanseres på landskonferansen for ungdomsarbeidere i november 2017.

Oppsummering

Undersøkelsen viser at stadig flere fritidsklubber har et samarbeid med skolen, mens det er færre i 2016 enn i 2008 som oppgir å ha tilsvarende samarbeid med politiet. 6 av 10 opplever å bli inkludert i samarbeid med andre kommunale tjenester når de tar initiativ, mens kun 1 av 3 blir selv kontaktet for samarbeid. Videre oppgir 48,8% å være med i SLT/SALTO nettverk. Nedgangen kan skyldes at det har oppstått andre nettverk med nye tema som er relevante for fritidsklubbene. Mobbing, digital mobbing og psykisk helse er sentrale tema i det holdningsskapende arbeidet til fritidsklubbene. Mange ungdomsarbeidere opplever også å være en viktig støttespiller og en samtalepartner for ungdommene. I den videre utviklingen av kompetanse og kurstilbud rettes søkelyset mot temaer som konflikthåndtering og medvirkningsmetodikk.

Avslutning

I denne rapporten ser vi at fritidsklubbfeltet har beveget seg i nye retninger, samtidig som det gjenstår mye arbeid før fritidsklubbene har gode stabile rammevilkår. For å få til dette må det treffes tiltak på kommunalt nivå. Fritidsklubbene må inkluderes i det helhetlige planverket til kommunen for å bli satt på den økonomiske prioriteringslisten. Tendensen er at klubbene får dårligere råd, mindre mulighet til å skape godt innhold i tilbudene, og ledelse og ungdommer på klubbene får mindre de skulle sagt i de interne prioriteringene. Dette burde bekymre både kommunale og statlige myndigheter. En stor sektor med tilbud for barn og unge får stadig dårligere rammebetingelser til å sørge for god kvalitet i drift. Det viser seg også at arealene klubbene har til rådighet blir stadig mindre og mindre. Dette påvirker kvaliteten og omfanget i aktiviteter som klubbene kan sette i gang.

Rapporten viser også at ungdomsarbeiderne i fritidsklubb i gjennomsnitt har 0,4 årsverk hver. Dette er urovekkende lavt. Satt i sammenheng med en svak lønnsvekst, er vi bekymret for rekrutteringen og stabiliteten i yrket.

På den andre siden er klubbene bedre tilrettelagt for ulike brukergrupper enn noensinne. Det er et yrende og mangfoldig aktivitetstilbud, et sterkt prinsipp om gratis tilbud og en aktiv ung frivillighet. Ungdom selv har blitt en ressurs for klubbene. Det har åpnet seg handlingsrom både i forbindelse med påvirkning av kommunale planverk og gjennom å la ungdomsmedvirkningen gjennomsyre hele sektoren fra økonomi og aktivitet, til ansettelsesprosesser og åpningstider.

Mange ungdomsarbeidere opplever å være en viktig støttespiller og en samtalepartner for ungdommene. Klubbundersøkelsen viser også at ungdomsarbeiderne ofte er igangsettere av samarbeid med andre instanser og tjenester. Dette er viktig for å ivareta den helhetlige forståelsen for barn og ungdoms oppvekstmiljø i kommunene.

Det at det ikke finnes noen offisielle krav eller retningslinjer for fritidsklubber i Norge, skaper store ulikheter i tilbudene i de ulike kommuner og bydeler. Dette bidrar til store forskjeller på oppvekstbetingelsene til ungdommer avhengig av hvor de vokser opp.

Det må legges til rette for at fritidsklubbene fremover kan fortsette det viktige arbeidet som gjøres for å sikre åpne møteplasser for all ungdom. Dette er møteplasser som gir mulighet til å teste egenskaper, ferdigheter og kompetanser i et trygt miljø, med ungdomsarbeidere tilstede. Fritidsklubbene må se og gripe de mulighetsrommene som har og vil komme til å åpne seg, og på den måten drive feltet fremover.

Vi i Ungdom og Fritid ønsker avslutningsvis å takke alle våre medlemmer for å ha bidratt til å gjøre denne undersøkelsen mulig.

Litteraturliste

Arbeidsmiljøloven (2005) Lov av 17.juni 2005 nr. 2 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern m.v. Oslo: Arbeids- og sosialdepartementet

Bakken, Anders (2016) Ungdata 2016. Nasjonale resultater. NOVA rapport 8/16. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA.

Barnekonvensjonen (1991) FNs konvensjon om barnets rettigheter, Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (2013) Lov av 21.juni 2013 om forbud mot diskriminering på bakgrunn av nedsatt funksjonsevne. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet

European Research Network (2017) International Journal of Open Youth Work – Theory and Practice

Facebook retningslinjer [lesedato: 17.06.2017] Hentet fra <https://www.facebook.com/policies/?ref=pf>

Hagen, Aina Landsverk, Bengt Andersen, Ingar Brattbakk, Barbara E. Ascher & Kenneth Dahlgren (2016) Ungdomstråkk – ungdoms bruk av uterom, parker og plasser – forprosjekt, Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved HiOA.

Hylland, Ole Marius og Åsne Dahl Haugsevje (2016) Kultur for å delta – Kulturbruk og kulturarbeid blant barn og unge i Drammen. Telemarksforskning

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014) Medvirkning i planlegging - Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven

Rønning, Rolf (2005) Vårt politiske Norge – En innføring i stats- og kommunalkunnskap, Fagbokforlaget, Lillehammer

Stafseng, Ola (2003) Fritidsklubben mellom fortid og framtid – som alltid. Festtidsskrift, Landsforeningen Ungdom og Fritid.

Ungdom og Fritid (2002) Fakta om klubb – klubbundersøkelsen 2002, Ungdom & Fritids tilstandsrapport om fritidsklubbene i Norge. Bearbeidet og skrevet av Henning Jacobsen

Ungdom og Fritid (2008) Fakta om klubb – klubbundersøkelsen 2008, Ungdom & Fritids tilstandsrapport om fritidsklubbene i Norge. Bearbeidet og skrevet av Ane Hammerø

Ungdom og Fritid (2009) Kommunal veileder – i arbeidet med fritidsklubber og ungdomshus
Vestel, Viggo (2007) Fritidsklubben som forebyggende arena – har den «gått ut på dato»? Tidsskrift for ungdomsforskning nr 1/2007

Vestel, Viggo og Ida Hydle (2009) Fritidsklubb – kvalifisering og rusforebygging? NOVA rapport nr 15/09.

Øia, Tormod (2009) Hvem bruker fritidsklubbene? NOVA

Aagre, Willy (2014) Ungdomskunnskap – hverdagslivets kulturelle former, 2.utgave. Fagbokforlaget

Ungdom og Fritid
Postboks 9024 Grønland
0133 Oslo

Besøksadresse:
Grønland 10
0188 Oslo

Tlf: 22057700 / 48315280
post@ungdomogfritid.no
ungdomogfritid.no

